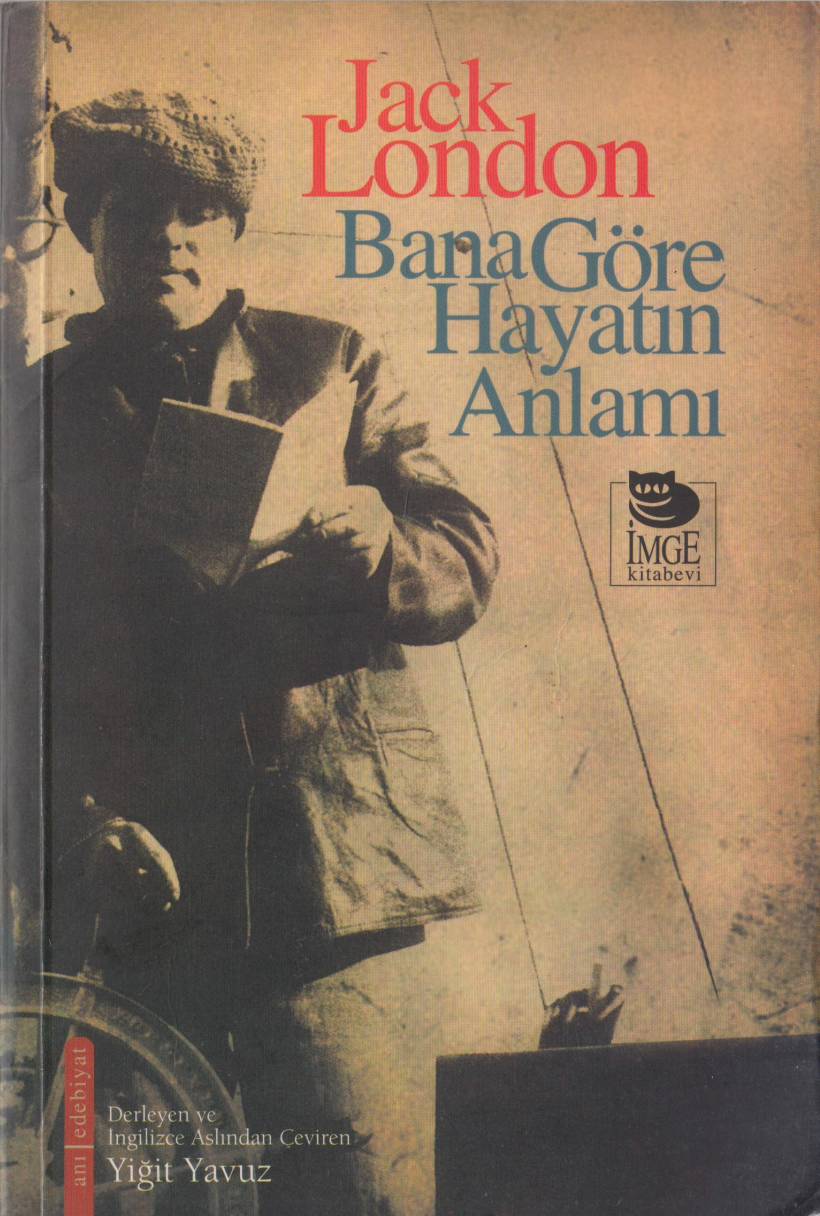

Jack London

Bana Göre Hayatın Anlamı

İMGE kitabevi

ani | edebiyat

Derleyen ve
İngilizce Aslından Çeviren
Yiğit Yavuz

Jack London, 12 Ocak 1876'da San Francisco'da doğdu. Kitapları yabancı dillere en çok çevrilmiş Amerikan yazarlarından biridir. İşi gereği sürekli gezen bir astrologun oğluydu. Babası tarafından terk edildikten sonra, California'daki Oakland'da, annesinin ve "London" soyadını aldığı üvey babasının yanında yetişti. On dört yaşında okulu bıraktı, San Francisco körfezinde istiridye korsanlığı yaparak, sahil koruma devriyesinde çalışarak geçimini sağladı. 17 yaşında, tayfa olarak yazıldığı bir gemiyle Japonya'ya kadar gitti. 1893'teki iktisadi paniğin ardından yürüyüşe geçen işsizler ordusuna katılarak, ülkesinin hemen her yerini gezdi. Bir süre hapis yattı ve 1894'te militan bir sosyalist oldu. Halk kütüphanelerinde, Darwin, Marx ve Nietzsche'nin görüşlerini okuyarak kendini eğitti. California Üniversitesi'ne girmeyi başardıysa da, bir yıl sonra eğitimini bırakmak zorunda kaldı. 1897'de, Klondike bölgesinde altın arayanlara katıldı. Döndükten sonra, şansını yazarlıkta denemeye karar verdi. Yazar olabilmek için için büyük bir enerji ve hırsla çalıştı. İlk kitabı *The Son of the Wolf* (*Kurt Kanı*, 1900) ile geniş bir okur kitlesine ulaştı. Sonraki yıllarda art arda birçok kitap yayımladı ve 17 yıl içinde kitaplarının sayısı 50'yi buldu. ABD'nin en çok kazandıran yazarı olduysa da, gelirleri hiçbir zaman giderlerini karşılamaya yetmedi ve daha çok kazanabilmek için aceleyle yazmaktan kurtulamadı. ABD dışında, özellikle SSCB'de büyük ilgi gördü. 1956'da SSCB'de yayımlanan yapıtları, 5 saat içinde tükenmişti. Sağlığı çok genç yaşta bozulan yazar, 40 yaşında öldü. İntihar ettiğini düşünenler bulunmakla birlikte, bu iddia kanıtlanamamıştır.

London'ın Bazı Eserleri:

- *Vahşetin Çağrısı (Call of the Wild,* 1903)
- *Deniz Kurdu (The Sea Wolf,* 1904*)*
- *Beyaz Diş (White Fang,* 1906)
- *Demir Ökçe (Iron Heel,* 1907)
- *Yanan Gün (Burning Daylight,* 1910)
- *Martin Eden* (1913)

Yiğit Yavuz, 1970 yılında Ankara'da doğdu. AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden mezun olduktan sonra, AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo-TV-Sinema Anabilim Dalı'nda yüksek lisans yaptı. 1989'da başladığı yayıncılık hayatını, halen TRT prodüktörü olarak sürdürüyor. *Radyonun ABeCe'si* adlı, radyo yayıncılık tekniklerini konu alan kitabı, Ütopya Yayınları tarafından yayınlandı. İletişim kuramı hakkındaki makale çevirileri, Vadi Yayınları arasında çıkan, *Medya ve İzleyici. Bitmeyen Tartışma* adlı kitapta yer aldı. Jack London'ın derlenmiş yazılarından oluşan *Bana Göre Hayatın Anlamı*, Yavuz'un ilk edebi çevirisi.

Yavuz'un Eserleri:

- *Radyonun ABeCe'si* (Ütopya Yayınları, 2008)
- *Bana Göre Hayatın Anlamı* (Jack London'dan çeviri, İmge Kitabevi Yayınları, 2009)

İmge Kitabevi Yayınları

Ankara / Kızılay
Konur Sokak No: 17
Tel: (312) 419 46 10-11
Faks: (312) 425 65 32
E-Posta: imge@imge.com.tr

İstanbul / Beyoğlu / Taksim
İstiklal Cad. Zambak Sok. No: 2/4
Tel: (212) 249 34 79
Faks: (212) 249 35 79
E-Posta: imge@imge.com.tr

İmge Dağıtım

Ankara / Kızılay
Konur Sokak No: 43/A
Tel: (312) 417 50 95-96 / 418 28 65
Faks: (312) 425 65 32
E-Posta: imge@imge.com.tr

İstanbul / Cağaloğlu
Ankara Caddesi No: 45/A
Tel: (212) 527 40 57
Faks: (212) 527 41 45
E-Posta: imge@imge.com.tr

Jack London

Bana Göre Hayatın Anlamı

Derleyen ve İngilizce Aslından Çeviren
Yiğit Yavuz

İMGE
kitabevi

İmge Kitabevi Yayınları
Genel Yayın Yönetmeni
Şebnem Çiler Tabakçı

ISBN 978-975-533-614-5

© İmge Kitabevi Yayınları, 2009

Tüm hakları saklıdır.
Yayıncı izni olmadan, kısmen de olsa
fotokopi, film vb. elektronik ve mekanik
yöntemlerle çoğaltılamaz.

1. Baskı: Haziran 2009

Yayına Hazırlayan
Nafer Ermiş

Düzelti
Ayten Koçal

Kapak
Aslı Sezer

Dizgi
Yalçın Ateş

Baskı ve Cilt
Pelin Ofset Tipo Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.
Mithatpaşa Cad. No: 62/4 Kızılay-Ankara
Tel: (312) 418 70 93-94 • Faks: 418 10 46
www.pelinofset.com.tr

İmge Kitabevi
Yayıncılık Paz. San. ve Tic. Ltd. Şti.
Konur Sok. No: 3 Kızılay 06650 Ankara
Tel: (312) 419 46 10-11 • Faks: (312) 425 29 87
İnternet: www.imge.com.tr • E-Posta: imge@imge.com.tr

İçindekiler

Önsöz 7
Houghton, Mifflin ve Ortakları'na Mektup 12
Bana Göre Hayatın Anlamı 20
Edebi Başarının Sekiz Etkeni 32
Nasıl Sosyalist Oldum? 38
"Sınıf Savaşı"na Önsöz 46
Devrim 54
Mabel Applegarth'a Mektup 80
Paranın Saygınlığı 88
Yazarın Yaşam Felsefesi 98
Baskıya Girmek 106
Yeni Yazarlara İlk Yardım 114
İsim Sorunu 126
Editörlerin Suçları - Bir Protesto 136
Edebiyatta Dehşet Verici ve Trajik Olana Dair 142
Japonya Açıklarında Tayfun 154

Bir Deniz Klasiği - *Denizde İki Yıl*'a Giriş.....162
Bir Görgü Tanığının Hikâyesi 170
James J. Jeffries - Jack Johnson
Şampiyonluk Dövüşü 180
Amaca Yönelik Eylem ve Toplu Aptallık 196
Canlı Şeyler.....200
İnsan Akışı 206

Önsöz

Jack London, ülkemizde ismi iyi bilinen Amerikalı yazarlardandır. 1876 yılında San Francisco'da doğan yazarın asıl adı, John Griffith'di. Fakir bir ailenin çocuğuydu; erkenden ağır işlerde çalışmaya başladı. Eğitimini sürdürmesi ya da yazar olması için onu destekleyen, yol gösteren yoktu. İçindeki cevheri kendi başına keşfetti. Bir fok balığı gemisine tayfa yazılıp, dünyanın öteki ucuna kadar gittiğinde ve bu uzun gezinin bir bölümünü, "Japonya Açıklarında Tayfun" isimli ilk öyküsünde anlattığında, henüz on yedi yaşındaydı...

Jack London'ın yapmadığı şey kalmadı denilebilir. Dünyanın dört bucağında gemicilik, altın arayıcılığı, gezgin avarelik, para karşılığı boksörlük, elektrik teknisyenliği, maden işçiliği, sosyalist eylem adamlığı, gazetecilik, ve son olarak, onun ismini bugünlere taşıyan yazarlık mesleği...

Kendinden başka yol göstereni olmayan bu genç adam, yazmayı adeta ibadet bellemişti. Her gün mutlaka bin kelime yazardı. Başarılı olma yolundaki azmi, onu zamanının en çok okunan yazarı yaptı. Birçoğu sinema için senaryolaştırılan çok önemli romanları vardır. *Vahşetin Çağrısı, Beyaz Diş, Martin Eden* ve *Deniz Kurdu* en iyi bilinen eserleridir. Jack London'ın ömrü, kısa sürede parlayıp sönen bir alev gibi bitivermişti. Bir zamanlar çok sağlıklı ve güçlü olan bedeni hastalanmıştı. Aramızdan ayrıldığında henüz kırk yaşındaydı. Ölümünün neye bağlı olduğu kesin olarak bilinmiyor; tıbbi açıklama "gastrointestinal üremik zehirlenme"den hayatını kaybettiği şeklinde olsa da, çektiği ağrılara dayanamayarak intihar ettiği kanısı yaygın.

Zamanını çok iyi kullanmış olan Jack London, geride on sekiz ciltlik kısa hikâye, on dokuz roman, yedi düzyazı kitabı, yüzlerce makale, deneme, eleştiri vb. eser bırakmıştı. Sonradan derlenip basılan mektupları, üç kalın cilt tutuyor. Ancak, roman ve hikâyelerini severek okuduğumuz London'ın diğer türdeki eserlerinden çoğunun hâlâ Türkçeye çevrilmemiş olması şaşırtıcıdır. Yazarın kendi hayatını, dünya görüşünü, edebiyata bakış açısını ortaya koyduğu yazılar hâlâ Türk okuru tarafından keşfedilmeyi bekliyor. Ne yazık, ülkemizdeki London hayranı kitlenin bundan haberi bile yok.

Bu gerçeği birkaç yıl önce keşfettiğimde, derinden etkilenmiştim. Bu keşfe, Penguin Kitabevi'nin bastığı *The Portable Jack London* kitabını okumam vesile oldu. Yazarın çeşitli türden yapıtlarını küçük bir cilt içinde toplayan eser, Türkçeden esirgenen bu güzelim yazılardan haberdar olmamı sağladı. Daha sonra internetteki Jack London siteleri ve kütüphanelere yöneldim; bul-

duğum yazılar arasından seçtiklerimi, dergilerde yayımlanmak üzere çevirmeye başladım. Sonunda bu çeviriler, elinizdeki kitabı oluşturacak boyuta ulaştı.

Kitap, London'ın hayatı, sanatı ve dünya görüşü, kısacası hayatı anlamlandırışı hakkında ipuçları veren yirmi yazıdan oluşuyor. Derlemek ve çevirmek için yaklaşık iki yılımı harcadığım bu yazılar, umarım, Jack London'ın farklı bir boyutta yeniden keşfedilmesine vesile olur. Belki yayınevleri ve çevirmenler, büyük yazarın Türkçeye kazandırılmak üzere bekleyen diğer yapıtlarına da ilgi duyarlar.

Son olarak,

"İnsan Akışı" makalesindeki şiirlerin çevirisine katkılarından ötürü Koray Karasulu'ya teşekkürlerimi sunarım.

Yiğit Yavuz
Trabzon, 2007

"Kendini eğitmiş biriyim; kendimden başka akıl hocam olmadı."

Houghton, Mifflin ve Ortakları'na* Mektup

962 Doğu 16. Sok.
Oakland, California
31 Ocak 1900

Beyler,

Daha fazla biyografik bilgi talep eden 25 Ocak tarihli mektubunuza yanıt olarak yazıyorum. Sanırım önceki mektubumda anlattıklarımı açmam gerekiyor. Bu yüzden yazdıklarım biraz dağınık olacak.

Babam[1] Pennsylvannia doğumlu bir asker, izci, doğa adamı, kürk avcısı ve gezgindi. Annem Ohio'da doğmuş. İkisi birbirlerinden bağımsız olarak batıya gelmiş, San Francisco'da tanışıp evlenmişler; ben de 12 Ocak

---

* Houghton Mifflin Yayınevi, 1 Kasım 1899'da Jack London'ın *The Son of the Wolf* adlı kitabını basmayı kabul etmişti. Yayınevi muhtemelen tanıtım amaçlı olarak daha fazla biyografik bilgi talep edince, London aşağıdaki mektubu gönderdi (ç.n.).

[1] John London (1828-1898); yazarın üvey babası (ç.n.).

1876'da orada doğmuşum. Bebekliğimde kısa bir süre şehirde yaşamışım. Dört yaşımdan dokuz yaşıma kadar olan hayatım California çiftliklerinde geçti. Nasıl olduğunu hatırlamasam da, beş yaşında okuma yazmayı öğrendim. Kendimi bildim bileli okuyup yazabiliyorum ve bu durumun öncesine ait hiçbir anım yok. Bizimkiler bana bir şeyler öğretilmesi için çok ısrar ettiğimi söylerler. Okuyacak bir şeyler bulmak zordu; bu yüzden bulabildiklerime gönül borcu duyar ve elime geçen her şeyi okurdum. Trowbridge'in[2] çocuklar için yazdığı bazı eserleri altı yaşımdayken okuduğumu hatırlıyorum. Yedi yaşımda Paul du Chaillu'nun[3] *Seyahatler*'ini, Kaptan Cook'un[4] *Deniz Yolculukları*'nı ve *Garfield'ın Hayatı*'nı[5] okuyordum. O dönemde kadınlardan Seaside Library[6] romanları, çiftçilerden ucuz romanlar ödünç alır, aldıklarımı yutarcasına okurdum. Sekizimde Ouida'ya[7] ve Washington Irving'e[8] gömülmüştüm. Yine o dönemde Amerikan tarihiyle ilgili çok şey okudum. Üstelik California çiftliklerindeki hayat hayal gücünü pek beslemiyor.

Yaklaşık dokuz yaşımdayken, sanırım bugün San Francisco'nun merkezinden 30 dakika mesafede, seksen

---

2 John Towsend Trowbridge (1827-1916); sevilen bir çocuk hikâyeleri yazarı (ç.n).

3 Paul du Chaillu (1835-1903); gezgin ve antropolog (ç.n.).

4 James Cook (1728-1779); İngiliz kâşif ve haritacı (ç.n.).

5 William M. Thayer'ın (1820-1898), ABD'nin 20. başkanı James A. Garfield'ın hayatını anlatan *From Log-Cabin to the White House: Life of James A. Garfield* adlı kitabı (ç.n.).

6 Amerikalı yayıncı George Munro'nun (1825-1896) 1877'de yayımlamaya başladığı 8 sayfalık popüler romanlardan oluşan kitap dizisi (ç.n.).

7 İngiliz romancı ve çocuk hikâyeleri yazarı Marie Louise de la Ramée'nin (1839-1908) takma adı (ç.n.).

8 1783-1859 yılları arasında yaşamış olan Amerikalı öykü, deneme ve biyografi yazarı (ç.n.).

bin nüfuslu bir kasaba olan Oakland'a taşındık. Burada benim için en kıymetli şey parasız bir kütüphaneydi. O zamandan beri Oakland benim evim oldu. Babam burada öldü ve ben annemle hâlâ burada yaşıyorum. Evlenmedim[9] -dünya çok geniş ve çağrısı çok ısrarlı.

Dokuz yaşımdan beri hayatım, okuldaki saatlerim dışında (bu saatlere ağır emek harcayarak hak kazandım), çalışarak geçti. Yaptığım işlerin uzun, berbat bir listesini çıkarmaya değmez; hepsi de özel eğitim gerektirmeyen, ağır beden işleriydi. Elbette okumaya devam ettim. Hiç kitapsız kalmadım. Yaygın olduğu şekilde eğitim görerek aşağı yukarı on dördümde ilkokuldan mezun oldum. Suyu seviyordum. On beşimde evden ayrılarak Körfez'de bir hayata başladım. San Francisco Körfezi de küçük bir göl sayılmaz hani. Artık bir somon avcısı, istiridye dalgıcı, uskuna[10] tayfası, balık gözcüsü, liman işçisi ve bir tür körfez maceracısı olmuştum -henüz bir çocuk olsam da, erkeklerin arasındayken onlardan biriydim. Hep bir kitabım vardı ve diğerleri uyurken ben hep okurdum; uyandıkları zaman yine onlardan biri olurdum, çünkü her zaman iyi bir yoldaştım.

On yedime basalı daha bir hafta olmamıştı ki, fok avına çıkan üç direkli bir uskunaya tayfa yazıldım. Japonya'ya gittik, Bering Denizi'nin Rusya tarafında, kuzey kıyısı boyunca avlandık. Bu benim en uzun deniz yolculuğumdu. Bir daha o uzunlukta bir yolculuğa katlanamadım; çok sıkıcı ya da uzun olduğu için değil, yaşam çok kısa olduğu için. Gene de anmaya değmeyecek kadar kısa yolculuklar yaptım ve bugün herhangi bir

---

[9] Jack London 1900 yılında Bess Maddern ile evlendi. Evlilikleri dört yıl sürdü. London, 1905 yılında Charmian Kittredge ile ikinci evliliğini yaptı (ç.n.).

[10] İki ya da üç direkli yelkenli gemi (ç.n.).

geminin tayfa kamarasında ya da makine dairesinde kendimi evimde hissederim -anlarsınız; iyi yoldaşlık. Sanırım seyahatlerimle ilgili olarak söyleyeceklerim bu kadar; çünkü önceki mektubumda avarelik dönemimi ve Klondike'a[11] gidişimi ayrıntılı olarak anlatmıştım. Farklı zamanlarda Kanada'nın her yerinde -Kuzeydoğu Alaska'da, vs. vs.- bulunduğum gibi, madencilik, altın arayıcılığı ve başıboş geziler için Sierra Nevada'ya[12] da gittim.

Eğitimimi ana hatlarıyla anlatmıştım. Esasen kendini eğitmiş biriyim; kendimden başka akıl hocam olmadı. Sadece lise ve üniversite müfredatlarından seçmeler yaptım ve herkesin gittiği yolu izlememin imkânsız olduğunu anladım -yaşam kısa, cüzdanım boştu. Lisenin ilk yılına devam ettim (Oakland'da); sonra evde oturdum ama özel ders almadım. Geriye kalan iki eğitim yılını üç aya sıkıştırıp giriş sınavlarına girdim ve Berkeley'deki California Üniversitesi'ni kazandım. Daha ilk yılım bitmeden, istemediğim halde, buradaki eğitimime son vermek zorunda kaldım.

Babam, ben Klondike'da iken öldü ve onun bıraktığı işleri idare etmek için eve döndüm.

Edebi eserlerime gelince: İlk dergi yazım (henüz hiç gazete yazısı yazmamıştım) 1899 Haziran'ında yayımlandı. O yazı şimdi *Son of the Wolf* içindeki altıncı hikâye. O zamandan beri *Overland Monthly*, *Atlantic*, *Wave*, *Arena*, *Youth's Companion*, *Review of Reviews* gibi dergilerin yanı sıra bazı daha küçük yayınlarda yazdım; gazete ve ajanslar için yazdıklarımdan hiç bahsetmiyorum. Hepsi değersiz sayılabilecek işlerdi: Komik bir fıkra, bir mani ya da hiçbir fikir sahibi olmadığım konu-

[11] London Alaska'nın Klondike yöresinde altın arayıcılığı yapmıştı (ç.n.).

[12] California'nın doğusundaki sıradağlar (ç.n.).

larda sözüm ona ilmi incelemeler. Para için yapılmış değersiz işlerdi, hepsi bu; mali açıdan rahatlamak için bütün tutkulu edimleri ilerideki bir döneme ertelemiştim. Yani edebi hayatım bugün sadece on üç aylıktır.

Elbette erken okumuş olmam yazma arzusu duymama neden oldu ama yaşam şeklim yazmayı denememi engelledi. Bana herhangi bir edebi yardımda ya da tavsiyede bulunan olmadı. Adeta karanlıkta çekiç sallayıp durarak gün ışığının sızacağı delikler açtım. Dergi yazılarında yaygın olarak kullanılan yöntemler bana vahiy olarak geldi. Bir tek kişi bile bana, şurada hatalısın, burada yanlış yaptın, demedi.

Tabii, devrimci dönemimde toplumla ilgili görüşlerimi yerel gazeteler aracılığıyla bedavadan duyurdum. Ama bu yıllar önceydi. Liseye gittiğim, adımın kötüye çıktığı zamanlarda. Aklıma gelmişken, bir zamanlar -fok avından döndükten sonra- bir San Francisco gazetesinin düzenlediği makale yarışmasında yirmi beş dolarlık bir ödül kazandım; ikinciliği ve üçüncülüğü elde eden Stanford ve California üniversitelerinin öğrencilerini geçmiştim. Bu, bana eninde sonunda bir şeyler başaracağıma dair umut verdi.

Avare gezilerimden sonra 1895'te liseye başladım. California Üniversitesi'ne 1896'da girdim. Demek ki, devam etseydim, şu anda diplomamı almaya hazırlanıyor olacaktım.

Eğitime gelince: Sürekli çalışıyorum. Üniversitenin amacı sadece kişiyi gelecekteki çalışma hayatına hazırlamaktır. Bu olanaktan mahrum bırakıldım ama hâlâ çaba gösteriyorum. Son birkaç saatini yatakta kitaplarımla geçirmediğim bir gecem (dışarı çıksam da, çıkmasam da) hiç olmadı. Her şey ilgimi çekiyor -dünya çok güzel.

Çalıştığım başlıca alanlar bilimsel, sosyolojik ve etik konuları -biyoloji, ekonomi, psikoloji, fizyoloji, tarih vb.- içeriyor. Ayrıca edebiyatı da boşlamamaya çalışıyorum.

Sağlıklıyım, egzersize bayılıyorum, ama çok az yapıyorum. Bir gün bunun bedelini ödeyeceğim.

Başka bir şey aklıma gelmiyor. Verdiğim bilgilerin çok sefil olduğunu biliyorum ama otobiyografi, ondan bezmiş bir hikâyeci için hiç de eğlenceli değil. Daha fazla bilgi talep ederseniz, lütfen belirtin. Memnuniyetle gönderirim. Ayrıca, bana hayat hikâyemle ilgili bilgileri basılmadan önce gözden geçirme ayrıcalığını tanırsanız, minnettar kalırım.

En samimi duygularımla,
Jack London

"İşçi sınıfının içinde doğmuştum ve şimdi on sekiz yaşımda başladığım noktanın da altındaydım. Toplumun mahzenindeydim; öyle sefil bir düşkünlük içindeydim ki, bahsetmek uygun düşmez. Uygarlığımızın çukurunda, uçurumundaydım; insan atıklarının, pislik ve kemiklerinin toplandığı yerdeydim."

Cosmopolitan dergisi bazı ünlü Amerikan yazarlardan aşağıdaki başlık altında makaleler yazmalarını istemişti. London'ın bu talebe yanıt olarak yazdığı makale, karısı Chairman'ın deyişiyle, "onun kendini kapitalizmin ayıplarına ve pisliklerine başkaldırmaya adamışlığının" açık bir belgesidir.

Bana Göre Hayatın Anlamı*

İşçi sınıfının içinde doğdum. Heves, tutku ve idealleri erken yaşta keşfettim ve çocukluğumda bunları tatmin etmeyi kendime dert edindim. İçinde bulunduğum çevre kaba, sert ve vahşiydi. Kendime ait bir bakış açım yoktu ama gözüm yukarılardaydı. Toplumdaki yerim en alttaydı. Burada beden ve ruh için pislik ve sefaletten başka bir şey yoktu; beden de, ruh da aynı şekilde aç ve azap içindeydi.

Tepemde toplumun devasa yapısı yükseliyordu ve düşünceme göre tek kurtuluş çarem yukarı doğru çıkmaktı. Bu yapıya tırmanmayı erken yaşta aklıma koydum. Yukarıda erkekler siyah giysiler ve bembeyaz gömlekler, kadınlar güzel elbiseler giyiyordu. Orada yiyecek güzel şeyler vardı, hem de bol miktarda vardı. Bunlar

* "What Life Means to Me" - "Revolution and Other Essays"den; ilk defa Mart 1906'da *Cosmopolitan* dergisinde yayımlanmıştır (ç.n.).

beden içindi. Bir de ruha hitap eden şeyler vardı. Yukarıda ruhun bencil olmayan halleri, temiz ve asil düşünceler, canlı bir entelektüel yaşam bulunuyordu. Bütün bunları biliyordum, çünkü Seaside Library romanlarını okumuştum. O romanlarda kötü adamlar ile macera arayan kadınlar dışındaki bütün erkekler ve kadınlar güzel şeyler düşünür, güzel bir dille konuşur, yüce davranışlar sergilerdi. Kısacası iyi, soylu ve hoş olan, hayata doğruluk ve değer katan, onu yaşamaya değer kılan ve insanın çektiği zahmetin ve sefaletin karşılığında ödenen her şeyin yukarıda bulunduğuna, güneşin doğuşuna inandığım gibi inanıyordum.

Ama insanın işçi sınıfından yukarı tırmanması kolay değildir -özellikle, sahip olduğu ideal ve yanılsamalar onu engelliyorsa. California'da bir çiftlikte yaşıyordum ve tırmanacak merdiven bulmam zordu. Erken yaşta bir işe yatırılan paranın getirdiği faizi araştırdım ve çocuk aklımı insanın olağanüstü bir buluşu olan bileşik faizin meziyet ve faydalarını anlamaya çalışmakla bozdum. Ayrıca, her yaştan işçinin ücret hadlerini ve geçim masrafını öğrendim. Bütün bu verilerden, hemen çalışmaya başlayıp elli yaşıma kadar tasarrufta bulunursam, artık çalışmayı bırakarak toplumun daha yukarılarında benim için o sırada ulaşılabilir olan haz ve iyiliklerden adil bir pay almaya başlayabileceğim sonucuna ulaştım. Elbette, evlenmemeye kesin karar verdim; işçilerin dünyasında büyük bir felaket sayılan hastalıkları hesaba katmayı ise tamamen unuttum.

Ama canım kıl kanaat geçinip dişinden tırnağından para artırmaktan ibaret yavan bir hayattan daha fazlasını istiyordu. Ayrıca, on yaşımda şehir sokaklarında gazete satmaya ve yukarılara değişik bir gözle bakmaya başla-

mıştım. Çevremde hâlâ aynı pislik ve sefalet vardı ve yukarıda hâlâ aynı cennet beni bekliyordu ama tırmanılacak merdiven değişmişti. Ticaret merdiveniydi bu. İki gazeteyi beş sente alıp on sente satıvererek sermayemi ikiye katlamak varken, neden kazandıklarımı tasarruf edip hazine bonosuna yatıracaktım ki? Ticaret merdiveni tam bana göreydi; kendimi kel kafalı ve başarılı bir tacirler prensi olarak hayal edebiliyordum.

Hayallerim işte bu kadardı! On altı yaşımda "prens" unvanını kazanmıştım bile. Ama bu unvanı, bana "İstiridye Korsanlarının Prensi" diyen bir hırsız çetesine borçluydum. O sıra ticaret merdiveninin ilk basamağını çıkmıştım. Bir kapitalisttim. Bir tekneye ve mükemmel bir istiridye korsanı kıyafetine sahiptim. Hemcinslerimi sömürmeye başlamıştım. Mürettebatım tek bir adamdı. Ganimetin üçte ikisini kaptan ve mal sahibi olarak alıyor, üçte birini adamıma veriyordum; oysa o da benim kadar çok çalışıyor, hayatını ve özgürlüğünü benim kadar riske atıyordu.

Ticaret merdiveninde ancak birinci basamağa kadar çıkabildim. Bir gece Çinli balıkçılarla birlikte bir yağmaya katıldım. Halatlar ve ağlar para getiriyordu.[1] Yaptığım hırsızlıktı, kabul ediyorum; ama kapitalizmin ruhuna tamamen uygundu. Kapitalist; vergi indirimleri, güveni kötüye kullanma ya da senatörler ve yüksek mahkeme yargıçlarını satın alma yoluyla hemcinslerinden çalar. Ben biraz incelikten yoksundum. Tek fark da buydu. Bir silah kullanmıştım.

Ama o gece adamım kapitalistlerin ateş püskürdüğü o ehliyetsiz tiplerden biriydi; bu tipler masrafları artırır

---

[1] Jack London burada kaçak istiridye avcılığına gönderme yapıyor (ç.n.).

ve kâr payını düşürür. Adamım da öyle yaptı. Kısmen dikkatsizliği yüzünden büyük ana yelkeni ateşe verdi ve onu tamamen yok etti. O geceden hiç kârımız olmadı; Çinli balıkçılar bizim almadığımız halatlar ve ağlar sayesinde daha da zenginleşti. İflas etmiş, yeni bir ana yelken için gereken altmış beş doları ödeyemeyecek duruma düşmüştüm. Teknemi limanda bırakıp Sacramento Nehri üzerinde korsanlık eden bir tekneye bindim. Ben bu yolculuktayken, başka bir körfez korsanı çetesi teknemi yağmaladı. Çapalar dahil her şeyi çaldılar; sürüklenen enkazı daha sonra yirmi dolara sattım. Çıktığım o bir basamaktan kayarak düşmüştüm ve bir daha asla ticaret merdivenine dönüp bakmadım.

O günden sonra başka kapitalistler tarafından merhametsizce sömürüldüm. Güçlü kaslarımla onlara para kazandırırken, benim yaşantımda hiçbir değişiklik olmuyordu. Tayfalık, liman işçiliği, vasıfsız işçilik yaptım; konserve imalathanelerinde, fabrikalarda, çamaşırhanelerde çalıştım; ot biçtim, halı yıkadım, pencere sildim. Emeğimin tam karşılığını asla alamadım. Konserve imalatçısının kızını arabasında giderken izler, o arabanın biraz da benim kaslarım sayesinde lastikleri üzerinde ilerleyebildiğini düşünürdüm. Fabrikatörün oğlunun üniversiteye gittiğini görür, onun, biraz da benim kaslarımın getirdiği parayla bu şarap ve dostluk ortamını tattığını bilirdim.

Ama buna içerlemezdim. Oyunun kuralı buydu. Güç onlardaydı. Olsun, ben de kuvvetliydim. Ben de onların arasına katılacak ve başka adamların kaslarından para kazanacaktım. Çalışmaktan korkum yoktu. Ağır işi seviyordum. İşe dört elle sarılıp, her zamankinden daha çok çalışacak ve sonunda toplum içinde bir yer edinecektim.

Tam o sırada, şans eseri, benimle aynı zihniyete sahip bir işveren buldum. Çalışmak istiyordum, o ise çalışmamı benden de çok istiyordu. Meslek öğrendiğimi düşünüyordum. Oysa iki adamın işini üstlenmiştim. Onun beni bir elektrikçi olarak yetiştirdiğini düşünüyordum, oysa sırtımdan ayda elli dolar kazanıyordu. Yerini aldığım iki adama kırkar dolar aylık ödüyordu; ben ikisinin işini otuz dolar aylıkla yapıyordum.

Bu işveren beni ölümüne çalıştırdı. Bir insan istiridyeye bayılsa da, çok fazla istiridye yemekten usanır. Bana da öyle oldu. Fazla çalışmaktan gına geldi. Artık iş görmek istemez oldum. İşten kaçmaya başladım. Avarelik edip, kapıdan kapıya dilenerek gezdim, Birleşik Devletler'i turlayıp kenar mahallelerde ve hapishanelerde kanlı terler akıttım.

İşçi sınıfının içinde doğmuştum, ve şimdi on sekiz yaşımda, başladığım noktanın da altındaydım. Toplumun mahzenindeydim; öyle sefil bir düşkünlük içindeydim ki, bahsetmek hoş olmaz ve uygun düşmez. Uygarlığımızın çukurunda, uçurumundaydım; insan atıklarının, pislik ve kemiklerinin toplandığı yerdeydim. Toplumun bu kesimi, toplumca yok sayılagelmiştir. Yer yokluğu sebebiyle, ben de onu yok sayacağım; yalnız, orada gördüğüm şeylerin beni dehşete düşürdüğünü belirteceğim.

Bu dehşetle, düşünmeye yöneldim. İçinde yaşadığım karmaşık uygarlığın çıplak basitliklerini gördüm. Hayat, besin ve sığınacak yer bulma meselesiydi. İnsan, besin ve sığınacak yer için bir şeyler satıyordu. Tacir ayakkabılarını; politikacı insanlığını; birkaç istisna dışında halkın bütün temsilcileri de, insanların güvenini satıyordu. Hemen hepsi şereflerini satmaktaydı. Kadın-

lar da ister sokakta, ister kutsal evlilik bağıyla bağlanmış olsunlar, etlerini satmaya meyilliydiler. Her şeyin fiyatı vardı; tüm erkek ve kadınlar satılıktı. İşçinin kaslarından başka bir şeyi yoktu. Pazaryerinde işçinin şerefi beş para etmezdi. Onun kasları vardı ve kaslarını satabilirdi ancak.

Ama bir fark vardı arada; hayati bir fark. Ayakkabılar, güven ve şeref bir şekilde yenilenebilirdi. Bunlar için bitmeyen bir stok vardı. Oysa kaslar yenilenmezdi. Ayakkabı taciri satış yaptıkça, yeniden ayakkabı stoklardı. Ama işçinin kas stokunu yenileme imkânı yoktu. Kaslarını ne kadar çok satarsa, kendisinden o kadarı gidiyordu. Satacak başka şeyi yoktu ve her geçen gün stoku azalıyordu. Sonunda, eğer daha önce ölmezse, varını yoğunu bitirip kepenk kapatıyordu. Kasları iflas ettiğinde, toplumun mahzenine inip sefalet içinde çürüyecekti.

Sonraları, beynin de para eden bir şey olduğunu öğrendim. O da kaslardan farklıydı. Beynini satan bir insan, elli ya da altmış yaşında en iyi dönemini yaşıyor ve fiyatı her zamankinden daha yüksek oluyordu. Ama bir işçi kırk beş ya da ellisinde çökerdi. Toplumun mahzeninde bulunmuş ve buradaki yaşam ortamını sevmemiştim. Borular ve oluklar gayri sıhhi, soluduğum hava kirliydi. Toplumun oturma odasına yerleşemediğime göre, çatı katı için şansımı deneyebilirdim. Burada yiyecek biraz kıttı gerçi ama, en azından hava temizdi. Böylece, artık kaslarımı değil, beynimi satmaya karar verdim.

Sonra telaşla bilgi aramaya başladım. California'ya dönüp kitaplar okudum. Bir beyin taciri olmak için donanım edinirken, sosyolojiyi deşmem kaçınılmazdı. O zaman belli bir kısım kitapta, kendi başıma geliştirmiş

olduğum basit sosyolojik tasarımların bilimsel formülasyonlarını buldum. Ben doğmadan önceki daha büyük beyinler, düşündüklerimi ve daha birçok şeyi zaten geliştirmişlerdi. Bir sosyalist olduğumu keşfettim.

Sosyalistler devrimciydi; zira bugünkü toplumu devirip, geleceğin toplumunu yaratmak istiyorlardı. Ben de bir sosyalist ve devrimciydim. İşçi sınıfının ve entelektüel devrimcilerin oluşturduğu topluluklara girdim ve ilk kez entelektüel yaşamla tanıştım. Çok keskin zekâlar ve parlak yetenekler buldum burada. Nasırlı ellerinin yanında, güçlü ve uyanık zihinleri olan işçilerle; servete tapanlar için Hıristiyanlıkta fazla engin kalan, görevden el çektirilmiş vaizlerle; insanlığın sorunlarıyla ilgili düşüncelerini hayata geçirmeye uğraşırken, hâkim sınıflara bağımlı üniversite çarkı tarafından ezilip dışarı atılmış profesörlerle tanıştım.

Burada ayrıca insana inancın sıcaklığını, idealizmin ışıltısını, bencil olmamanın, özveri ve çilenin tatlılığını -ruhun bütün muhteşem, acıtıcı unsurlarını buldum. Yaşam temiz, asil ve canlıydı burada. Kendini ıslah eden yaşam, harika ve görkemli hale gelmişti; artık yaşadığıma memnundum. Beden ve ruhu, dolar ve sentlerden üstün tutan; aç bir kenar mahalle çocuğunun tiz çığlığını, ticari büyüme ve dünya hükümranlığından daha fazla önemseyen büyük adamlarla temas halindeydim. Her yanımda yüce amaçlar ve kahramanca çabalar, gündüzlerim ve gecelerimde güneşin ve yıldızların ışığı, ateş ve çiğ vardı. Gözlerimin önünde Kutsal Kâse, İsa'nın Kâsesi parlayarak yanıyordu; çilekeş, ezik insan sonunda esirgenecek ve kurtarılacaktı.

Ve ben, zavallı budala, bütün bunların toplumun yukarısında bulacağım yaşam zevklerinin ön lezzetleri

olduğunu sanıyordum. California çiftliğinde Seaside Library romanları okuduğum günlerden beri, çoğu yanılsamam kaybolmuştu. Hâlâ muhafaza ettiğim birçok yanılsamayı da kaybetmeye yazgılıydım.

Beyin taciri olarak çok başarılıydım. Toplum bana giriş kapılarını açmıştı. Hemen oturma odasına geçtim ve yanılsamaları kaybetme sürecim hızlandı. Toplumun efendileri ve onların karıları-kızlarıyla yemeğe oturdum. Kabul etmeli, kadınlar güzel giyimliydi; lakin naif bir şaşkınlık içinde, onların da dipteki mahzende tanıdıklarımla aynı çamurdan yapılma olduklarını gördüm. Ciltleri ve giysilerinin altında, Albay'ın karısıyla Judy O'Grady kız kardeştiler.

Ama bu beni, onların maddeciliği kadar şaşırtmamıştı. O güzel giyimli, hoş kadınlar küçük idealler ve ahlaki konular üzerine konuşup duruyorlardı; oysa yaşadıkları hayat temelde maddeciydi. Ve duygusal bakımdan bencillerdi hepsi. Bütün tatlı yardım faaliyetlerine katılır, birbirlerini de bundan haberdar ederlerdi; bununla birlikte yedikleri yemek ve giydikleri güzel elbiseler, çocuk emeğinden, ağır iş ve hatta fahişelikten gelen parayla edinilmişti. Bu gerçeklerden masumane bir tavırla bahsettiğimde, Judy O'Grady'nin kız kardeşleri kan bulaşmış ipeklerini ve mücevherlerini çıkarıp atacak sanmıştım; oysa onlar heyecan ve öfke içinde, toplumun mahzenindeki sefalete yol açan savurganlık, içki ve doğuştan gelme ahlaksızlık hakkında vaaz verdiler. Altı yaşında yarı aç bir çocuğun Güney'deki bir pamuk değirmeninde her gece on iki saat çalışmasının, onun savurgan, ayyaş ya da ahlaksız olmasından kaynaklanamayacağını belirttiğimde, Judy O'Grady'nin kız kardeşleri özel hayatıma saldırdı ve benim bir "tahrikçi" olduğumu söylediler -sanki bu, tartışmayı sonuçlandırırmış gibi.

Evlerin beyleriyle de iyi geçindiğim söylenemezdi. Temiz, asil ve canlı ideallere sahip, aynı şekilde temiz, asil ve canlı adamlar bulmayı ummuştum. Yüksek mevkidekilerle birlikte oldum -vaizler, politikacılar, işadamları, profesörler ve editörler. Onlarla et yedim, şarap içtim, otomobile bindim ve çalıştım. Gerçekten bir çoğu temiz ve asildi, ama çok az istisna hariç, *canlı* değildiler. Doğrusu, istisnaların sayısı iki elimin parmaklarını geçmezdi. Ahlak bozukluğu bakımından canlı, kirli bir hayat yaşamakta başarılı olmayanlar, yürüyen ölüler gibiydi -iyi korunmuş mumyalar gibi; temiz ve asil, ama canlı değil. Bu bakımdan özellikle, üniversitelerin "ihtirassız bilgiyi ihtirassızca kovalamak" şeklindeki eskimiş idealine bağlanmış profesörleri anmalıyım.

Savaşa karşı çıkarken Barış Prensi'ni yardıma çağıran, ama kendi fabrikalarındaki grevcileri vursunlar diye Pinkerton'ların eline tüfek veren adamlar tanıdım. Profesyonel bokstaki şiddete kızarken, aynı zamanda, her yıl eli kanlı Herod'dan daha fazla bebek öldüren bozuk gıdalar üretmiş adamlar tanıdım.

Sanayinin kaptanlarıyla otellerde, kulüplerde, evlerde, trenlerde, gemilerde konuştum ve zekâ alanında ne kadar az yol almış olduklarına şaştım. Öte yandan, iş konusunda anormal derecede zeki olduklarını keşfettim. Ayrıca, iş söz konusu olduğunda ahlaklarının sıfıra indiğini de keşfetmiştim.

Bu narin, aristokrat görünüşlü beyefendi, aptal bir yönetici ve dullarla yetimleri gizlice soyan şirketlerin maşasıydı. Güzel yayınları biriktiren, edebiyatın bu müstesna koruyucusu, bir belediye makinesinin başındaki iri çeneli, kara kaşlı adama sus parası ödüyordu. Uydurma ilaç reklamları basan ve bu reklamlar kesilmesin

diye, gazetesinde uydurma ilaçlarla ilgili gerçekleri basmayan bu editör, politik ekonomi bilgisinin antik, biyoloji bilgisinin Pliny dönemine ait olduğunu söyledim diye, benim alçak bir demagog olduğumu buyurmuştu.

Bu senatör, kaba saba, eğitimsiz bir makine patronunun maşası ve kölesi. onun küçük kuklasıydı; bu vali ve bu yüksek mahkeme yargıcı da öyle; her üçü de aynı trendeydi. Bu adam, idealizmin güzelliği ve Tanrı'nın iyiliği hakkında makul ve ciddi bir konuşma yapmazdan hemen önce, bir iş anlaşmasında yoldaşlarına ihanet etmişti. Bu adam, kilisenin önde gelenlerinden ve yabancı misyonların önemli bir destekçisi iken, dükkânındaki kızları açlık sınırının altında bir ücretle çalıştırarak, alenen fahişeliği teşvik ediyordu. Bu adam, üniversitelerde kürsü sahibiyken, mahkemelerde para için yalancı tanıklık yapıyordu. Ve bu demiryolu kodamanı, ölümüne rekabet eden iki sanayicinin birine gizli iskonto uygulamakla, bir centilmen ve Hıristiyan olarak sözünü bozmuş oluyordu.

Her yerde durum aynıydı; suç ve ihanet, ihanet ve suç -canlı, ama temiz ya da asil olmayan; temiz ve asil, ama canlı olmayan adamlar. Öte yandan, ne asil ne de canlı, sadece temiz olan umutsuz bir kitle vardı. Bu kitlenin belirli ya da kasıtlı günahları yoktu, lakin mevcut ahlaksızlığa rıza göstererek ve ondan nasiplenerek edilgin şekilde günah işlemişlerdi. Asil ve canlı olsalar, cahil kalmayacak, ihanet ve suçla gelen kazançlardan nasiplenmeyeceklerdi.

Toplumun oturma odasında yaşamaktan hoşlanmadığımı keşfettim. Düşünsel olarak sıkılmıştım. Ahlaki ve ruhsal olarak rahatsızdım. Entelektüellerimi ve idealistlerimi, meslekten el çektirilmiş vaizlerimi, ezilmiş pro-

fesörlerimi ve sınıf bilinçli işçilerimi hatırlıyordum. Yaşamın, özverili maceralar ve ahlaki romantizmin ruhsal cennetindeki vahşi ve tatlı bir harika olduğu güneşli ve yıldızlı günlerimi, gecelerimi hatırlıyordum. Önümde parıltılarla yanan Kutsal Kâse'yi görüyordum.

Ben de, içinde doğduğum ve ait olduğum işçi sınıfına geri döndüm. Artık tırmanmak istemiyorum. Başımın üstündeki heybetli toplum yapısı artık bana bir haz sunmuyor. İlgimi çeken, o yapının temeli. Orada entelektüeller, idealistler ve sınıf bilinçli işçilerle omuz omuza, levye elimde, gökdeleni sallayan bir kaldıraç oluşturmaktan memnunum. Bir gün, birkaç levye daha tutacak eller bulduğumuzda, onu tepe üstü devireceğiz; bütün çürümüş yaşamları ve yürüyen ölüleri, canavarca bencilliği ve alık maddeciliğiyle. Sonra mahzeni temizleyip, insanlık için, oturma odasının bulunmadığı, tüm odaların ışıklı ve havadar, solunan havanın temiz, asil ve canlı olduğu bir ortam yaratacağız.

Öngörüm böyle. İnsanların, midelerinden daha değerli ve yüce bir şeye ulaşacakları; onları eyleme geçirmek için midelerinden daha iyi bir güdüleyicinin bulunacağı zamanı iple çekiyorum. İnsanın asillik ve üstünlüğüne olan inancımı koruyorum. Ruhsal güzellik ve özverinin, günümüzdeki berbat oburluğu yeneceğine inanıyorum. Ve son olarak, işçi sınıfına güveniyorum. Bir Fransızın söylediği gibi: "Zamanın merdiveninde her zaman, yukarı çıkan tahta ayakkabıların ve aşağı inen cilalı çizmelerin sesi yankılanır."

Newton, Iowa
Kasım 1905

"Edebi başarımın en büyük etkenlerini sormuşsunuz; şunlar olduğunu düşünüyorum: Çok büyük şans. İyi sağlık, iyi beyin, zihnimle bedenim arasında iyi bir bağıntı. Sefalet."

Ölümünden sonra basılan bu makalede (yazar 22 Kasım 1916'da ölmüştür) London, edebi başarısının temellerini açıklıyor.

Edebi Başarının Sekiz Etkeni*

San Francisco'da, 1876'da doğdum. Neredeyse farkına vardığım ilk şey, sorumluluklardı. Bana okuma yazmanın öğretildiğini hatırlamıyorsam da, beş yaşındayken hem okuyup hem de yazabiliyordum. Çiftlikte büyüyen bir çocuk olarak, sekiz yaşımda ağır işlerde çalışmaya başladım.

İçimde güçlü bir macera arzusu vardı; evden ayrıldım. Körfezdeki istiridye korsanlarına katıldım, bir uskunada tayfalık ettim, somon avında şansımı denedim, bir yelkenliyle Japonya kıyılarına fok avlamaya gittim. Yedi aylık tayfalıktan sonra California'ya geri dönüp, kömür küremek, kıyı balıkçılığı, bir Hint keneviri fabrikasında işçilik gibi tuhaf işler yaptım.

Daha sonra Birleşik Devletler'de, California'dan Boston'a kadar, bir aşağı bir yukarı avarelik ettim; serseri-

* *Eight Factors of Literary Success* / "The Silhouette", Şubat 1917 (ç.n.).

likten bir süre hapis yattığım Kanada üzerinden, Pasifik sahiline döndüm. Avarelik deneyimim beni bir sosyalist yaptı. İlk zamanlar, emeğe atfedilen değerden etkilenirdim. Çalışmak her şeydi; takdis ve kurtuluştu. İşin insanların peşinden koştuğu Batı'dan, insanların yaşamları pahasına iş peşinde koştukları Doğu eyaletlerinin tıklım tıklım iş merkezlerine geçtim. Toplum çukurunun mezbahasındaki işçileri gördüm ve kendimi, yaşama yeni, tamamen farklı bir açıdan bakarken buldum.

On dokuz yaşımda Oakland'a dönüp liseye başladım. Burada kaldığım bir yıl boyunca, geçinmek için kapıcılık yaptım. Liseyi bıraktıktan sonra, üç yılın çalışmasını üç aya sığdırarak California Üniversitesi'ne girdim. Bir çamaşırhanede çalıştım ve kalemimi de işletmeyi sürdürdüm. Bu kadar iş bana fazla geldi ve daha ilk yılda üniversiteden ayrılmak zorunda kaldım.

Üç ay sonra, yazarlıkta başarısız olduğuma karar vererek, yazmaktan vazgeçtim ve Klondike'a altın aramaya gittim. Klondike, kendimi bulduğum yerdi. Orada kimse konuşmaz. Herkes düşünür. Gerçek bakış açınızı kazanırsınız. Ben de kendiminkini kazandım.

Edebi başarımın en büyük etkenlerini sormuşsunuz; şunlar olduğunu düşünüyorum:

Çok büyük şans. İyi sağlık, iyi beyin, zihnimle bedenim arasında iyi bir bağıntı. Sefalet. Ouida'nın[1] "Signa"sını sekiz yaşımda okumuş olmam. Herbert Spencer'ın "Philosophy of Style"ının üzerimdeki etkisi. Şimdi bir başlangıç yapmaya çalışanlardan yirmi yıl önce başlamış olmam.

---

[1] Ouida, İngiliz romancı Maria Louise Rame'nın (1839-1908) kitaplarında kullandığı adıydı (ç.n.).

Yukarıdaki her şeyden fazla, *hakiki* olmam ve gerçeklikten hiç ayrılmamam. Mikroskopik derecede küçük ya da kozmik ölçüde gülünç hususlarda bile; yakası kolalı gömleklerin boynumu acıtması gibi küçük bir ayrıntıda örneğin.

Sağlığım iyiydi -yaşadığım her şeye karşın- çünkü güçlü bir bedenle doğmuş ve açık havada, sert, zor, hareketli bir yaşam sürmüştüm. Eski Amerikan neslinden, Fransız ve Kızılderili savaşlarından çok önce buraya yerleşmiş İngiliz ve Galli bir soydan geliyorum. Belli bir niteliğe sahip beynim için bu kadarını söyleyebilirim.

Sefalet beni aceleci yaptı. Büyük şansım, sefaletin beni yok etmesini önledi. Neredeyse bütün istiridye korsanı yoldaşlarım sonradan asıldı, vuruldu, hastalıktan öldü ya da kalan yıllarını hapiste geçiriyorlar. Bunların herhangi biri on yedimden önce benim de başıma gelebilirdi -büyük şansım olmasaydı.

Ouida'nın "Signa"sını okuyun. Ben onu sekiz yaşımda okudum. Öykü şöyle başlar: "Sadece küçük bir delikanlıydı." Küçük delikanlı bir İtalyan dağ köylüsüdür. Bütün İtalya'da tanınan bir sanatçı haline gelir. Bunu okuduğumda, yoksul bir California çiftliğindeki küçük bir köylüydüm. Okuduğum öykü, dar ufkumu genişletti; cüret ettiğim takdirde dünyadaki her şey mümkün olacaktı. Cüret ettim.

"Philosophy of Style"ı okuyun. Düşünce, güzellik, duyum ve heyecanı, beyaz kâğıt üzerindeki siyah sembollere dönüştürmek için gereken karmaşık ve çok çeşitli işlemleri öğretmiştir bana; bu semboller okuyucunun gözünden beynine geçmekte, beyin tarafından, benimkilere büyük ölçüde uyan düşünce, güzellik, duyum ve heyecanlara dönüştürülmektedir. Bu bana, başka şey-

lerin yanı sıra okuyucunun beynini *tanımayı*, böylece onun beynini, benim düşünce, hayal ya da heyecanlarımı anlamaya yönlendirmeyi öğretti. Ayrıca, doğru sembollerin, okuyucunun beyin enerjisinden en azını harcamasını gerektiren; en yüksek beyin enerjisini, benim zihnimin içeriğini onun zihnine taşındığı biçimiyle anlayıp tatmak üzere kullanmasına izin veren semboller olduğunu öğrendim.

Günümüz yazarı hakkında bir söz:

Yirmi yıl öncesinin bir ehil yazarına karşılık, bugün beş yüz ehil yazar var. Bugün üstün yazın, üstün yazınlar denizine gömülmüş durumda. Ya da bana öyle görünüyor.

"Her günüm bedenimle ağır iş yaparak geçti ve bu günlerimin sayısı kadar çukurun dibine yaklaştım. Bu çukurdan çıkacağım ama, yukarı tırmanırken bedenimdeki kasları kullanmayacağım. Artık, çaresiz kalmadığım takdirde bir tek gün bile ağır iş yapmayacağım; yoksa Tanrı beni kahretsin."

London bu yazısında, sosyalizme doğru yaşadığı entelektüel dönüşümü özetliyor.

Nasıl Sosyalist Oldum?*

Germen putperestlerin Hıristiyan oluşuna biraz benzer bir şekilde sosyalist olduğum söylenebilir -bu zamanla içime yerleşti. Dönüşüm sürecim sırasında sosyalizmi aramadığım gibi, onunla kavgalıydım da. Çok genç ve toydum, hiçbir konuda fazla bilgim yoktu, ve "bireycilik" denen öğretiyi hiç duymamış olsam da, güçlülerin şarkısını bütün kalbimle söylüyordum.

Bunun sebebi güçlü olmamdı. Güçlü derken, sağlığımın iyi ve kaslarımın sert olduğunu anlatmaya çalışıyorum ki, bunların ikisi de kolayca açıklanabilir. Çocukluğumu California çiftliklerinde, ilk gençliğimi sağlıklı bir Batı kentinin sokaklarında gazete satarak, gençliğimi de San Francisco Körfezi ve Pasifik Okyanusu'nun oksijen dolu suları üzerinde geçirmiştim. Açık

* *War of the Classes*'dan; ilk olarak Mart 1903'te *The Comrade* içinde basılmıştır (ç.n.).

havada yaşamayı seviyordum ve açık havada, en ağır işlerde çalıştım. Ticareti öğrenmeyip, sürekli iş değiştirdim, dünyayı gördüm ve her bir parçasını sevdim. Tekrar edeyim, bu iyimserlik sağlıklı ve güçlü olmamdan kaynaklanıyordu. Ne acı ne de güçsüzlük görmüştüm, hiçbir patron görünüşümü beğenmediği için beni geri çevirmemişti; her zaman kömür küreklemek, gemicilik gibi kol gücü gerektiren bir iş bulabilirdim.

Ve bütün bunlardan ötürü, genç yaşımın coşkusu içindeki, işte ve kavgada başarılı olan ben, taşkın bir bireyciydim. Doğaldı bu. Kazanan taraftım. Bu sebeple, oynanan ya da oynandığını düşündüğüm bu oyunun, tam ERKEKLERE göre olduğu kanısındaydım. Bir ERKEK olmak, kalbime büyük harflerle erkek yazmak demekti. Bir erkek gibi macera yaşamak, bir erkek gibi dövüşmek ve erkek işleri yapmak (bir çocuğun ücreti karşılığında olsa bile) -bunlar beni her şeyden çok etkileyen ve sarmalayan şeylerdi. Önümde sisli ve uçsuz bucaksız bir gelecek manzarası görüyordum; bu gelecek içinde ERKEK işi olarak gördüğüm oyunu oynayarak, sağlığımı kaybetmeden, kaza yapmadan ve kuvvetli kaslarla yol alacaktım. Dediğim gibi, bu gelecek uçsuz bucaksızdı. Kendimi, sonsuz hayat içinde Nietzsche'nin *sarışın canavarları* gibi, tam bir üstünlük ve güçle saldırıp, şehvetle ilerlerken, fethederken görebiliyordum.

Talihsizler, hastalar, rahatsızlar, yaşlılar ve sakatlara gelince, itiraf edeyim onları hiç düşünmüyordum bile; kazaları saymazsak onların da gerçekten isterlerse benim kadar iyi olabilecekleri ve benim kadar iyi iş görebilecekleri kanısındaydım, o kadar. Kazalar mı? Onlar yine büyük harflerle KADER'i temsil ediyordu ve KADER'den kaçış yoktu. Napolyon Waterloo'da kazaya uğ-

ramıştı ama bu benim yeni bir Napolyon olma arzumu kırmıyordu. Dahası, hurda demiri sindirebilecek bir mide ve zorluklarla beslenen bir bedenden kaynaklanan iyimserliğim, kazaları şanlı benliğimle uzaktan olsun ilişkilendirmeme izin vermiyordu.

Umarım, tabiatın güçlü asillerinden biri olmakla nasıl gururlandığımı açıklayabilmişimdir. Emeğin itibarı, benim için dünyadaki en etkileyici şeydi. Daha Carlyle ya da Kipling'i okumadan, onlarınkini gölgede bırakacak bir öğreti geliştirmiştim. Çalışmak her şeydi. Takdis ve kurtuluştu. Zor bir günün emeğinden duyduğum gurur size anlaşılmaz gelebilir. Geriye dönüp baktığımda bana da anlaşılmaz gibi görünüyor. Kapitalistlerin sömürdüğü en inanç sahibi ücretli köleydim. Ücretimi ödeyen adamı kandırmak ya da işten kaytarmak öncelikle kendime, sonra da ona karşı bir günahtı. Bunu vatan hainliğinden sonra gelen, hatta onun kadar kötü bir suç olarak görüyordum.

Kısacası, neşeli bireyciliğim ortodoks burjuva ahlakının etkisi altındaydı. Burjuva gazetelerini okuyor, burjuva vaizleri dinliyor, burjuva siyasetçilerin şatafatlı zırvalarını alkışlıyordum. Ve kuşkum yok, başka olaylar kariyerimi etkilemese, profesyonel bir grev kırıcıya dönüşecektim (Başkan Eliot'ın kahraman Amerikalılarından birine); kafam ve para kazanma gücüm kesin şekilde, militan sendikacıların sopasıyla ezilecekti.

Tam bu sıralarda, yedi ay süren bir yelkenli gemi seyahatinden dönmüş ve on sekiz yaşıma yeni basmışken, avarelik etme fikri girdi kafama. Biletsiz araba ve tren yolculuklarıyla, neşeli insanların bulunduğu ve işlerin ayağınıza geldiği Batı'ya gittim; oradan da insanların küçük patatesler gibi olduğu ve her tür işin peşinde

koştukları, Doğu'nun tıklım tıklım çalışma merkezlerine. *Sarışın canavarın* bu yeni macerasında, kendimi hayata yeni ve tümüyle farklı bir açıdan bakarken buldum. Proletaryadan gelip, sosyologların "batık durumdaki onda bir"[1] dedikleri grubun içine düşmüştüm ve bu batık durumdaki onda birin nasıl oluştuğunu keşfederken ürküntü duyuyordum.

Orada, çoğu bir zamanlar benim kadar iyi birer *sarışın canavar* olan, her cinsten adamla tanıştım; hepsi emek, zorluk ve kazalarla eğilip bozulmuş, sahipleri tarafından yaşlı atlar gibi yüzüstü bırakılmış denizciler, askerler, işçiler. Onlarla yolculuk edip, arka kapıları çarparken ya da yük vagonlarında, parklarda onlarla birlikte titrerken yaşamöykülerini dinledim; benimki kadar elverişli koşullarda, benimki kadar yahut daha iyi bedenlerde başlayan bu öykülerin, toplum çukurunun en dibindeki mezbahalarda sonlanışını gördüm.

Onları dinledikçe beynim çalışmaya başladı. Sokak kadınları ve lağım adamlarına yakınlaştım. Toplum çukurunun resmini, somut bir şeymişçesine açıkça gördüm; çukurun dibinde onlar vardı, bense onlardan birazcık yukarıda, kaygan bir duvara sımsıkı, ter içinde asılmış duruyordum. Ve itiraf ederim dehşete düştüm. Gücüm tükendiğinde ne olacaktı? Daha doğmamış bebekler kuvvetli adamlar haline gelip, onlarla omuz omuza çalışacak gücüm kalmadığında? İşte o an, orada büyük bir yemin ettim. Bu yemin şöyleydi: *Her günüm bedenimle ağır iş yaparak geçti ve bu günlerimin sayısı kadar çukurun dibine yaklaştım. Bu çukurdan çıkacağım ama, yukarı tırmanırken bedenimdeki kasları kul-*

[1] "*Submerged tenth*" (ç.n.).

lanmayacağım. Artık, çaresiz kalmadığım takdirde bir tek gün bile ağır iş yapmayacağım; yoksa Tanrı beni kahretsin. O günden beri ağır işlerden kaçmakla meşgulüm.

Bir ara, Birleşik Devletler ve Kanada'daki yaklaşık on bin millik avareliğim sırasında Niagara Şelalesi'ne yol düşürdüm, ödül avcısı bir polis tarafından tutuklandım, suçumu ret ya da kabul etme hakkımı kullanmadım, ikametgâhım ve görünür bir meşgalem olmadığı için derhal otuz günlük hapse mahkûm edildim, kelepçelenmiş ve diğer bir grup adama zincirlenmiş vaziyette Buffalo'ya götürüldüm, Erie Cezaevi'ne konuldum, saçım ve yeni terleyen bıyığım tıraşlandı, çizgili mahkûm elbiselerini giydim, bizim gibiler üzerinde tecrübe kazanan bir tıp öğrencisi tarafından aşım yapıldı, ayakların zincirli yürütüldüm ve Winchester tüfekli muhafızların gözetiminde işe koşuldum -bunların tümü bir *sarışın canavar* gibi macera yaşadığım içindi. Tanığın söylemediği ayrıntılara gelince, her ne kadar artık taşıyamadığı milliyetçi duyguların dinip, ruhunun bir yerlerinden akıp gittiğini sezseniz de -en azından, bu deneyimden beri, erkekler, kadınlar ve küçük çocukları, hayali coğrafi sınırlardan daha fazla umursuyor.

Dönüşüm sürecime geri gelirsek. Sanırım taşkın bireyciliğimin çok etkili şekilde çıkıp gittiği ve başka bir şeyin etkili şekilde içime yerleştiği açık. Ama, tıpkı bilmeden bireyci olduğum gibi, şimdi de bilmeden sosyalist olmuştum; elbette bilimsellikten uzak bir sosyalist. Yeniden doğmuştum, ama yeni ismim konmamıştı; ne olduğumu keşfetmek için oraya buraya seğirtip duruyordum. California'ya dönüp kitaplar okudum. Önce hangilerini okumuştum hatırlamıyorum. Zaten bu önemsiz

bir ayrıntı. Kitapların yardımıyla, zaten olduğum şeyin ne olduğunu keşfettim; bir sosyalisttim ben. O günden beri çok kitap okudum, ama hiçbir ekonomik savunu, sosyalizmin mantık ve kaçınılmazlığını gösteren hiçbir parlak açıklama beni, toplum çukurunun duvarlarının etrafımda yükseldiğini ve dipteki mezbahaya doğru kaydığımı hissettiğim o günkü gibi etkilemiyor.

London'ın konuşma metinleri ve makalelerinden oluşan derlemenin önsözünde, *"Yazarın umudu, bu ciltteki sosyalist çalışmaların bazı kapitalist zihinleri azıcık aydınlatacağıdır"* deniyor. Bu aydınlanma gereklidir, çünkü: *"Sosyalizm mümkün hale gelmeden hiçbir ruh temiz doğmayacaktır."*

"Sınıf Savaşı"na Önsöz*

Delikanlıyken, sosyalist olduğum için bana acayip bir yaratık gözüyle bakıyorlardı. Yerel gazete muhabirleri benimle söyleşiler yapmış ve bu söyleşiler basıldığında ortaya, tuhaf ve az rastlanan bir insan türüyle ilgili patolojik çalışmalar çıkmıştı. O zaman (dokuz ya da on yıl önce), doğduğum kentte kamu hizmetlerinin yerel yönetimce yürütülmesini savunduğumda, "kızıl", "dinamitçi" ve "anarşist" olarak damgalanmıştım. Beni çok seven gayet kibar arkadaşlarım bile, kız kardeşlerinin topluluk içinde benimle görünmesine yasak koymuşlardı.

Ama zaman değişti. Bir gün geldi, doğduğum kentte Cumhuriyetçi bir belediye başkanı, "kamu hizmetlerinin yerel yönetimlerce yerine getirilmesi Amerikan politikasının bir parçasıdır" şeklinde açıklama yaptı. O gün

---

*Preface to *War of The Classes*, Oakland, California, 12 Ocak 1905 (ç.n.).

dünyadaki yerimin değiştiğini gördüm. Artık patologlar beni incelemiyor, kibar arkadaşlarım kız kardeşleriyle topluluk içinde yakınlaşmamdan hiç rahatsız olmuyorlardı. Siyasi ve toplumsal fikirlerim gençlik kaprisleri gibi kabul ediliyor, iyi huylu ihtiyarlar bana sahip çıkıyor, bir gün büyüyeceğimi ve toplumun az bulunur derecede zeki üyelerinden biri olacağımı söylüyorlardı. Ayrıca diyorlardı ki, ceplerim boş olduğu için bu şekilde düşünüyormuşum ve biraz para kazandığım zaman düşüncelerim tamamen değişecekmiş -kısacası, onlar gibi düşünmeye başlayacakmışım.

Sonra bir gün geldi, sosyalizmim saygınlık kazandı - hâlâ bir gençlik kaprisi olarak kabul edilse de, romantik bir saygınlığı vardı. Burjuva zihniyetine göre romantizm saygındı, çünkü tehlikeli değildi. Bütün ceplerinde bomba bulunan bir "kızıl" olarak, tehlikeliydim. Bazı Alman kökenli felsefi fikirlere sahip, başka tehditkâr bir şey bulundurmayan bir genç olarak, ilginç ve hoş bir kişiydim.

Bu deneyimlerim içinde dikkatimi çeken bir şey vardı. Değişen ben değildim, toplumdu. Aslında benim sosyalistçe görüşlerim daha sağlam ve belirgin hale gelmişti. Tekrar söyleyeyim, değişen toplumdu ve üzülerek, toplumun fikirlerimi kullanmak için değişmediğini fark ettim. Kamu hizmetlerinin yerelleştirilmesini savunduğum için toplum beni bir "kızıl" olarak damgalamıştı; kısa süre sonra belediye başkanı, hizmetleri yerelleştirmek Amerikan politikasının bir parçasıdır dediğinde, onu alkışlamışlardı. O benim fikirlerimi çalmış, toplum da bu hırsızı alkışlamıştı. Şimdiyse toplum, hizmetlerin yerelleştirilmesi konusunda benim fikirlerimi geride bırakacak noktaya geldi.

Bana olanlar, Birleşik Devletler'in her yerinde sosyalist harekete olanlardan farklı değil. Burjuva zihniyeti sosyalizmi dehşetli bir hastalıktan bir gençlik kaprisine çevirdi, sonra da iki eski parti onun fikirlerini çaldılar -sosyalizm, uysal ve kalender bir işçi gibi, sömürülerek saygınlık kazandı.

Sadece tehlikeli şeylerden nefret edilir. Tehlikeli olmayan şeyler her zaman saygındır. Birleşik Devletler'deki sosyalizm için de aynı şey geçerlidir. O da birkaç yıl saygın olageldi -burjuva zihniyetinde tatlı ve güzel bir ütopya, bir düş; hepsi bu. Şimdilerde sona eren bu dönemde, sosyalizm imkânsız ve tehditkârlıktan uzak olduğu için hoş görüldü. Fikirlerinin çoğu çalındı ve dolu sefertaslarıyla işçilerin gönlü hoş edildi. Korkacak bir şey yoktu. Eski güzel dünya dönmeye devam etti, kuponlar kesildi ve çalışanlar sayesinde her zamankinden daha büyük kârlar elde edildi. Kupon kesip kâr elde etmek sonsuza dek sürecekti. Bunlar başlangıçtan beri kutsaldı ve kutsal bir hak gibi korunmalıydılar. Gazeteler, vaizler, üniversite yöneticileri böyle dediğine göre, demek ki doğru olan buydu -burjuva zihniyetine göre.

Sonra 1904 başkanlık seçimleri geldi. 435,000 sosyalist oy, açık gökyüzünde çakan bir şimşek gibiydi -dört yılda yaklaşık yüzde 400'lük artışla, bir istisnayı saymazsak, İç Savaş'tan bu yana üçüncü bir partinin aldığı en yüksek oydu. Sosyalizm çok canlı ve büyüyen bir devrimci güç olduğunu göstermiş, eski tehditkârlığı geri gelmişti. Korkarım ne ben ne de o, artık saygın değildik. Ülkenin kapitalist basını bu fikrimi destekliyor. İşte kapitalist basının seçim sonrasındaki ifadelerinden bazıları:

"Demokrat Parti'nin işi bitti. Kıta Avrupası'nın Sosyal Demokrat partisi, huzursuzluk ve nefret vazederek, hukuk, mülkiyet ve kişisel haklara saldırarak, el koyma ve yağma kışkırtıcılığı yaparak geliyor." *-Chicago Chronicle.*

"Eugene V. Debs gibi birini Birleşik Devletler başkanı yapmak üzere verilmiş kırk binden fazla oy, Chicago için düşünülebilecek en kötü reklamdır." *-Chicago Inter-Ocean.*

"Ülkemizde sosyalizmin, pek istemesek de, hızla büyümekte olduğunu görmezden gelemeyiz." *-Brooklyn Daily Eagle.*

"Geçen salı Cumhuriyetçi Parti'nin omuzlarına büyük bir yük bindi... Büyük ve etkili reformlar gerektiğini biliyorlar ve bunları yapacak güçleri var. Yoksa, Tanrı uygarlığımıza yardımcı olsun!... Tröstleri engellemezlerse, dünyanın gözünde, hükümet sistemimizin bir sosyal cumhuriyete dönüşmesinden sorumlu olacaklar. Ücretlerdeki keyfi düşüşün önüne geçilmezse, sosyalizm, bu durumu iktidara gelmek için kaldıraç olarak kullanır." *-The Chicago New World.*

"Seçimin en ilginç safhalarından biri, sosyalist oylardaki uğursuz artış. Seçimden önce sosyalistlere herhangi bir yardım ve destek veremeyeceğimizi söylemiştik. Sosyalizmle, her safhasında ve ortaya çıktığı her yerde savaşılmalıdır." *-San Francisco Argonaut.*

Sosyalizmin bir tehdit olduğunu nasıl inkâr edeyim? Sosyalizm, bugünkü toplumun tüm kapitalist kurumlarının kökünü kurutmayı amaçlar. Devrimciliği ön plana çıkar ve bu devrim, alanı ve derinliği bakımından, dünya tarihinde gerçekleşmiş bütün devrimlerden çok daha muazzamdır. Dünyaya, şaşkınlık uyandırıcı yeni bir man-

zara sunar -bir ÖRGÜTLÜ, ULUSLARARASI, DEVRİMCİ HAREKET manzarası. Burjuva zihninde sınıf mücadelesi dehşet verici, korkunç bir şeydir; oysa sosyalizm tam da budur -mülksüz işçilerle mülk sahibi efendileri arasındaki, dünya çapında bir mücadele. İşçi sınıfı, toplumsal evrim süreci içinde, (eşyanın doğası gereği) sermaye sınıfının egemenliğine başkaldırmak ve onu devirmekle yükümlüdür. Sosyalizmin tehdidi budur ve sosyalizmi onaylayıp kendimi onun taraftarı saymakla, saygınlığımı kaybetmeyi göze almış oluyorum.

Kaldı ki, ortalama burjuvanın zihninde sosyalizm belirsiz ve şekilsiz bir tehdittir. Sermaye sınıfının ortalama üyesi, sosyalizmi tartışırken, kara cahilce sözler sarf eder. Sosyalizmin yazınını, felsefesini ya da siyasetini bilmez. Kafasını bilgiççe sallayıp, ölmüş ve gömülmüş fikirlerin kuru kemiklerini tıngırdatır. Dudaklarından küflenmiş cümleler dökülür; örneğin, "İnsanlar eşit doğmamışlır ve doğamazlar."; "Sosyalizm ütopik ve olanaksızdır."; "Azla yetinmeyi bilmek gerek."; "İnsanlar yeni baştan dünyaya gelmedikçe bu işler değişmez."; "Ortaklaşmacı topluluklar hep başarısız olmuştur."; "Paylaşmanın yararı ne? On yıl sonra da bugünkü gibi zengin ve fakir insanlar bulunacak.".

Kapitalistlerin, tehdidini hissettikleri sosyalizm hakkında bir şeyler öğrenmesinin zamanı geldi. Yazarın umudu, bu cilltteki sosyalist çalışmaların bazı kapitalist zihinleri azıcık aydınlatacağıdır. Kapitalistlerin önce ve her daim bilmesi gereken, sosyalizmin insanların eşitliği üzerine değil, eşitsizliği üzerine kurulu olduğudur. Sonra bilinmelidir ki, sosyalizm mümkün hale gelmeden hiçbir ruh temiz doğmayacaktır. Sosyalizmin olması gerekeni değil, var olanı sorun edindiği de bilinmelidir.

Uğraştığı malzeme bildiğimiz insan çamurudur; o ki hatalı ve zayıf, aşağılık ve küçük, gülünç ve çelişkili, hatta acayiptir; bununla beraber daha değerli ve tanrısal bir şeylerin parıltı ve ışıltısını taşır, kimi zaman faydalı ve cömert olmayı da bilir ve iyilik yapmak, özveride bulunmak ister. Vicdanı amansız bir kararlılıkla adil olanı talep eder -ne fazla ne eksik, sadece adil olanı.

"Pay istemiyoruz! Sahip olduğunuz her şeyi istiyoruz. İktidarın dizginlerini ve insanlığın kaderini elimizde tutmak istiyoruz. İşte ellerimiz. Bunlar güçlü ellerdir. Hükümetlerinizi, saraylarınızı, rahatınızı alacağız elinizden, ve o gün ekmeğiniz için, tarladaki köylü ya da metropollerinizdeki aç ve çelimsiz kâtip gibi çalışmak zorunda kalacaksınız. İşte ellerimiz. Bunlar güçlü ellerdir."

Devrim*

Geçen gün bir mektup aldım. Arizona'daki bir adamdan geliyordu. "Sevgili Yoldaş" diye başlıyordu. "Devrim adına selam ederim" diye bitiyordu. Yanıtımı yazarken "Sevgili Yoldaş" diye başladım mektubuma. "Devrim adına selam ederim" diye bitirdim. Bugün Birleşik Devletler'de 400,000 erkek, yaklaşık 1,000,000 erkek ve kadın mektuplarına "Sevgili Yoldaş" diye başlıyor, "Devrim adına selam ederim" diye bitiriyor. Almanya'da 3,000,000 kişi mektuplarına "Sevgili Yoldaş" diye başlıyor, "Devrim adına selam ederim" diye bitiriyor; Fransa'da 1,000,000 kişi; Avusturya'da 800,000 kişi; Belçika'da 300,000 kişi; İtalya'da 250,000 kişi; İngiltere'de 100,000 kişi; İsviçre'de 100,000 kişi; Danimarka'da 55,000 kişi; İsveç'te 50,000 kişi; Hollanda'da 40,000 kişi; İspanya'da 30,000 kişi -hepsi yoldaş ve devrimci.

---

* *Revolution*; "Revolution and Other Essays"den (ç.n.).

Bu rakamların yanında, Napolyon ve Kserkses'in büyük orduları solda sıfır kalır. Ama söz konusu rakamlar fetih ve mevcut düzenin korunması için değil, fetih ve devrim için bir araya gelmiştir. Bunlar zamanı geldiğinde 7,000,000 kişilik bir ordu oluşturur ve bu ordu, günümüz koşulları içinde, toplum düzeninin tamamen yıkılması için tüm gücüyle savaşmaktadır.

Dünya tarihinde bu devrim gibisi görülmemiştir. Amerikan Devrimi ya da Fransız Devrimi'ne hiç benzememektedir. Benzersizdir, anıtsaldır. Onun karşısında diğer devrimler, güneş karşısındaki astroidler gibi kalır. Türünün ilkidir; devrimlerle dolu tarihin ilk dünya çapındaki devrimidir. O kadarla da kalmaz, çünkü bu, insanların bir dünya hareketi oluşturmak için örgütlediği ilk harekettir ve sınırları, gezegenin sınırlarına dayanmaktadır.

Bu devrim pek çok bakımdan bütün diğer devrimlerden farklıdır. Münferit bir olay değildir. Bir huzursuzluktan doğan, tek günde yanıp sönen bir alev değildir. Bugünkü nesilden önceye dayanır. Bir tarihi, gelenekleri ve belki Hıristiyanlığın şehitleri kadar çok sayıda şehidi vardır. Geçmiş dinlerin hepsinden çok daha etkili, bilimsel ve zengin içerikli bir yazın ortaya koymuştur.

Bu insanlar kendilerine "yoldaş" der; sosyalist devrimin yoldaşları. Öylesine uydurulmuş, boş ve anlamsız bir sözcük değildir bu. İnsanları kardeşlik bağıyla birbirine bağlar, başkaldırının kızıl bayrağı altında omuz omuza durmalarını sağlar. Bu kızıl bayrak insanların kardeşliğini simgeler; burjuvanın ürkek zihninde kızıl bayrakla ilişkilendirilen kundakçılığı değil. Devrimcilerin yoldaşlığı canlı ve sıcaktır. Coğrafi hatları geçer, ırk-

sal önyargıları aşar, 4 Temmuz'u, atalarımız arasında yaygın olan Amerikancılığı bile yaya bırakır. Fransız ve Alman sosyalist işçiler Alsace ve Lorraine'i unutup, savaş tehdidi ortaya çıktığında, işçiler ve yoldaşların birbiriyle sorunu olmadığını duyuran belgeler yayımlıyor. Daha geçen gün, Japonya ve Rusya birbirinin boğazına sarıldığında, Japonya'nın devrimcileri, Rusya'nın devrimcilerine şu mesajı yolladı: "Sevgili Yoldaşlar -Hükümetiniz bizim hükümetimizle, emperyalist eğilimleri doğrultusunda savaşa giriyor, ama biz sosyalistler için sınır, ırk, ülke ya da uyruk yoktur. Biz yoldaş ve kardeşleriz; savaşmak için sebebimiz yok. Düşmanlarımız Japon halkı değil, bizim militarizm ve sözde vatanperverliğimizdir. Vatanperverlik[1] ve militarizm ortak düşmanlarımızdır."

Ocak 1905'te, Birleşik Devletler'in her yerinde sosyalistler, mücadele eden yoldaşları Rus devrimcilerine sempatilerini ifade etmek için kitle toplantıları düzenlediler ve dahası, direnme güçlerini artırmak üzere para toplayıp, Rus liderlere ilettiler.

Para çağrısı ve bunun hemen yanıt bulması, dünya devrimi için ortaya konan uluslararası dayanışmanın çarpıcı ve pratik şekilde sergilenmesini sağladı: "Rusya'daki başkaldırının ilk sonuçları ne olursa olsun, ülkedeki sosyalist propaganda bu başkaldırı sayesinde, modern sınıf savaşlarının tarihinde görülmemiş bir ivme kazanmıştır. Kahramanca bir özgürlük savaşı, neredeyse tamamen Rus işçi sınıfı tarafından, Rus sosyalistlerin entelektüel liderliğiyle yürütülmektedir. Böylece

[1] İngilizcedeki "patriotizm" kelimesini vatanperverlik olarak çevirmekle, tam karşılığını verebilmiş olmuyoruz. "Patriotizm", aynı zamanda, milliyetçi ve toprak uğrunda kan dökmeci bir içeriğe sahip (ç.n.)

bir kez daha, sınıf bilincine sahip işçilerin modern zamanlardaki tüm özgürlük hareketlerinin öncü gücü olduğu ortaya konmuştur."

İşte örgütlü, uluslararası, devrimci bir hareket içindeki 7,000,000 yoldaş. İşte koskoca bir insan gücü. Azımsamaya gelmez. İşte iktidar. Ve işte romantizm -öyle anıtsal bir romantizm ki, sıradan ölümlülerin kavrayışına sığmıyor. Bu devrimciler büyük bir tutkunun etkisi altındalar. Kişilik haklarıyla ilgili keskin kavrayışları, insanlığa büyük hürmetleri var ama, ölüm yasasına pek az hürmet gösterirler. Ölümün onları yönetmesine razı değiller. Burjuvaların gözünde, onların varolan düzenin baskın kurallarına inançsızlığı korkutucudur. Burjuva toplumunun tatlı ideallerini ve güzel ahlaki değerlerini küçümserler. Burjuva toplumunu o tatlı idealleri ve güzel ahlaki değerleriyle birlikte yok etmeyi amaçlarlar. En başta da, sermayenin özel ellerde toplanması, güçlünün ayakta kalması, vatanperverlik -evet, hatta vatanperverlik gibilerini.

Böyle bir devrim ordusu, 7,000,000 güçlü kişi, yönetenleri ve hâkim sınıfı durup düşünmek zorunda bırakır. Bu ordu şöyle bağırmaktadır: "Pay istemiyoruz! Sahip olduğunuz her şeyi istiyoruz. İktidarın dizginlerini ve insanlığın kaderini elimizde tutmak istiyoruz. İşte ellerimiz. Bunlar güçlü ellerdir. Hükümetlerinizi, saraylarınızı, rahatınızı alacağız elinizden, ve o gün ekmeğiniz için, tarladaki köylü ya da metropollerinizdeki aç ve çelimsiz kâtip gibi çalışmak zorunda kalacaksınız. İşte ellerimiz. Bunlar güçlü ellerdir."

Yönetenler ve egemen sınıf durup düşünse iyi olur. İşte bu devrimdir. Üstelik, bu 7,000,000 kişilik ordu kâğıt üstünde kalmaz. Arazide 7,000,000 kişilik bir güç-

le savaşırlar. Bugün uygar ülkelerde 7,000,000 kişilik oy hakları vardır.

Dün bu kadar güçlü değildiler. Yarın daha da güçlü olacaklar. Onlar savaşçı. Barışa âşıklar. Savaştan korkmuyorlar. Var olan kapitalist toplumu yok etmek ve tüm dünyaya sahip olmaktan azıyla yetinmeyecekler. Ülke kanunları elverirse, bu amaçlarına oy sandığında barışçıl şekilde ulaşacaklar. Ülke kanunları elvermezse, onlara güç uygulanırsa, kendileri de güç kullanacak. Şiddete şiddetle karşılık verecekler. Güçlü elleri var ve korkmuyorlar. Rusya'da örneğin, oy hakkı bulunmuyor. Hükümet devrimcileri idam ediyor. Devrimciler hükümet görevlilerini öldürüyor. Devrimciler, yasal katle suikastla karşılık veriyorlar.

Şimdi yönetenlerin göz önünde bulundurması gereken, özel öneme sahip bir dönem başlıyor. Somut olarak açıklamama izin verin. Ben bir devrimciyim. Bununla birlikte oldukça aklı başında ve normal biriyim. Rusya'daki suikastçılara "yoldaşlarım" diyor ve öyle olduklarını *düşünüyorum*. Amerika'daki tüm yoldaşlar ve dünyadaki 7,000,000 yoldaş için de aynı şey söz konusu. Yoldaşlarımız dünya çapında destek bulmasaydı, örgütlü, uluslararası, devrimci bir harekete kesin gözüyle bakılamazdı. Bu kesinliği gösteren, Rusya'daki yoldaşlarımızın suikastlarını destekliyor olmamızdır. Onlar Tolstoy'un çömezleri değildir; biz de değiliz. Biz devrimciyiz.

Rusya'daki yoldaşlarımız bir "Savaş Örgütü" oluşturdular. Bu Savaş Örgütü, İçişleri Bakanı Sipiaguin'i suçladı, yargıladı, suçlu buldu ve ölüme mahküm etti. 2 Nisan'da Marjinsky Sarayı'nda onu vurarak öldürdüler. İki yıl sonra Savaş Örgütü bir diğer İçişleri Bakanı olan Von

Plehve'yi ölüme mahkûm etti ve öldürdü. Bunu yaptıktan sonra, 29 Temmuz 1904'te bir belge yayımlayarak, Von Plehve'nin suçlanmasının gerekçelerini ve suikastı üstlendiklerini duyurdular. Bu belge dünya sosyalistlerine gönderildi ve onlar tarafından her yerdeki dergi ve gazetelerde basıldı. Dikkate değer olan, dünya sosyalistlerinin bunu yapmaktan korkmamaları, o cesareti bulmaları değil; bunu işlerinin bir parçası olarak yapmaları, uluslararası devrimci hareketin resmi bir belgesini yayımladıklarını düşünmeleridir.

Devrimle ilgili önemli olaylardır bunlar -kabul edilmesi gereken olgulardır. Yönetenlerin ve egemen sınıfın gözü korksun diye değil, bu dünya devriminin ruhunu ve doğasını daha iyi değerlendirsinler diye. Devrimi dikkate almanın zamanı gelmiştir. Devrim dünyadaki her uygar ülkeye sirayet etmiştir. Bir ülke uygarlaştığında, devrim hemen ona sirayet eder. Japonya'ya makinelerin girmesiyle, sosyalizm de girdi. Sosyalizm, Filipinler'e Amerikan askerleriyle omuz omuza girdi. Küba ve Porto Rico'da sosyalist oluşumlar vücut bulurken, daha son silah sesinin yankısı dinmemişti. Çok daha önemlisi, devrimin sirayet ettiği ülkelerden hiçbirinin, onun sıkı yumruğundan kurtulamamış olduğu gerçeğidir. Aksine, yıldan yıla her ülkede devrimin yumruğu sıkılaşıyor. Etkin bir hareket olarak başlayalı, bir nesli geçti. 1867'de, dünyadaki oy kuvveti 30,000'di. 1871'de oy sayısı 100,000'e yükseldi. 1884'e gelmeden bu sayı yarım milyonu geçti. 1889'da bir milyonu aştı. O zamandan sonra hız kazandı. 1892'de dünyanın sosyalist oyları 1,793,391'di; 1893'te 2,585,898; 1895'te 3,033,718; 1898'de 4,515,591; 1902'de 5,253,054; 1903'te 6,285,374 ve 1905 yılında yedi milyonu aşmıştı.

Devrimin alevi Birleşik Devletler'e de dokunmadan geçmedi. 1888'de sadece 2,068 sosyalist oy vardı. 1902'de 127,713 ve 1904'te 435,040 sosyalist oy oluştu. Bu alevi kim körüklemişti? Zorluklar değil. Yirminci yüzyılın ilk dört yılının refah içinde geçtiği kabul ediliyor; yine de bu dönemde 300,000'den fazla kişi devrimcilerin safına katılarak, burjuva toplumunun dişlerinden kurtulup, kan kırmızısı bayrağın altında yerini aldı. Yazarın eyaleti olan California'da, her on iki kişiden biri, açık ve tescilli bir devrimcidir.

Açıkça anlaşılması gereken bir şey var. Bu, mutsuz ve fakir insanlar kitlesinin kendiliğinden ortaya çıkmış, şekilsiz bir başkaldırısı, kör ve içgüdüsel bir acıdan kaçış hareketi değildir. Tersine, bu propaganda entelektüeldir; hareket ekonomik zaruretten kaynaklanmaktadır ve sosyal evrimle uyumludur; fakir insanlar henüz başkaldırmamışken ortaya çıkmıştır. Devrimci, toplum çukurunun dibindeki mezbahalardan gelme aç ve hasta bir köle değildir; temel olarak, o mezbahaların kendisini ve çocuklarını beklediğini gören ve bu gidişe karşı çıkan, iyi durumdaki bir işçidir. Çok fakir insanlar, kendi kendilerine yardımcı olamayacak durumdadırlar. Ama onlara yardım eli uzanmıştır ve devrimcilerin saflarını dolduracakları gün uzak değildir.

Bir şeyin daha açıkça anlaşılması gerek. Orta sınıfın insanları ve profesyonellerin harekete ilgi duyduğu gerçeğine rağmen, bu yine de bir işçi sınıfı başkaldırısıdır. Dünya çapında bu böyledir. Bir sınıf olarak dünya işçileri, yine bir sınıf olarak dünya kapitalistleriyle savaşıyorlar. Büyük orta sınıf denen şey, toplumsal mücadelede büyüyen bir anomalidir. Bu (cingöz istatistikçilerin söylediğinin aksine) yok olan bir sınıftır ve kapitalist

sınıfla işçi sınıfı arasında bir tampon olmak şeklindeki tarihi işlevinin süresi dolmak üzeredir. Unutulup gitmeye mahkûmdur ve şimdiden, popülist, Jeffersoncu-demokratik feryatlar etmeye başlamıştır. Savaş sürmektedir. Devrim artık gerçekleşmekte ve dünyanın işçileri başkaldırmaktadır.

Haliyle şu soru ortaya çıkar: Neden böyle olmaktadır? Anlık bir arzu tek başına dünya devrimine yol açamaz. Anlık arzular ortak bir harekete öncu olamaz. 7,000,000 kişinin aynı düşünceye sevk olup, burjuva tanrılarına sadakatsizlik etmesi ve vatanperverlik gibi iyi bir şeye inancını kaybetmesi için, çok daha derinde yatan bir sebep bulunması gerekir. Devrimciler kapitalistlere yönelik pek çok suçlamada bulunuyor, ama şimdi sadece birini ifade etmek yeterli; sermaye bu suçlamaya hiç yanıt veremedi, veremez de.

Sermaye sınıfı toplumu yönetti ve bu yönetimde başarısız oldu. Üstelik üzüntü verici, şerefsizce, korkunç bir şekilde başarısız oldu. Sermaye sınıfı, dünya tarihinde hiçbir yönetici sınıfa nasip olmamış bir fırsat yakalamıştı. Feodal aristokrasiyi hükümsüz kılmış ve modern toplumu kurmuştu. Maddeye hâkim olmuş, hayat mekanizmasını düzenlemiş, insanlık için harika bir dönem başlatmıştı; artık hiçbir yaratığın yeterli besin bulamadığı için ağlamasına gerek kalmayacak, bütün çocuklar eğitim, entelektüel ve manevi gelişim fırsatı bulacaktı. Bütün bunlar, maddeye hâkim olunması ve yaşam mekanizmasının örgütlenmesi sayesinde mümkündü. Tanrı böyle bir şans ihsan etmişti ve sermaye sınıfı başarısız oldu. Çünkü kör ve açgözlüydü. Tatlı idealler ve güzel ahlaki değerler zırvaladı, gözlerini hiç ovalamadı, açgözlülükten bir nebze ayrılmadı ve görmezden

geldiği fırsat kadar muazzam bir başarısızlık içinde iflas etti.

Ama burjuvaya bunlar karmaşık örümcek ağları gibi gelir. Geçmişte olduğu gibi bugün de kördür; göremez ve anlayamaz. Öyleyse suçlamamızı daha kesin olarak, keskin ve şaşmaz terimlerle ifade edelim. İlk olarak, mağara adamını ele alın. O çok basit bir yaratıktı. Kafası bir orangutanınki gibi yamuktu ve çok az zekâya sahipti. Tek gayenin av bulmak olduğu, şiddet dolu bir ortamda yaşıyordu. Hiçbir buluş ya da hüneri yoktu. Yiyecek bulmak konusundaki doğal yeterliliğine, I diyelim Toprağı bile ekemiyordu. Doğal yeterliliği olan I sayesinde, etobur düşmanlarıyla savaşıyor, kendine besin ve barınak buluyordu. Bunları yapmak zorundaydı; yoksa çoğalıp dünyaya yayılamaz, soyunu nesilden nesile, size ve bana kadar sürdüremezdi.

Mağara adamı, I konusundaki doğal yeterliliği sayesinde, çoğu zaman yeterli yiyecek buluyordu ve hiçbir mağara adamı sürekli aç kalmıyordu. Ayrıca sağlıklı bir açık hava yaşamı sürüyor, aylaklık edip dinleniyor, hayal gücünü işletip tanrılar icat edecek bol zaman bulabiliyordu. Yani uyanık kaldığı her an yiyecek bulmaya çalışmak zorunda değildi. Mağara adamının evladı (bu bütün vahşi toplumların çocukları için geçerlidir) çocukluğunu yaşayabiliyordu. Oyun ve gelişim imkânı sağlayan mutlu bir çocukluktan bahsediyoruz.

Peki modern insan hayatını nasıl kazanıyor? Birleşik Devletler'i, dünyanın en zengin ve ileri ülkesini düşünün. Birleşik Devletler'de 10,000,000 insan sefalet içinde yaşıyor. Sefaletle kastettiğimiz, besin ve barınak yokluğu çekilen ve çalışma yeterliliği standartlarının gerçekleştirilemediği bir durumdur. Birleşik Devletler'de

yeterli besin bulamayan 10,000,000 insan var. Birleşik Devletler'de, 10,000,000 insan, yeterli besin bulamadığı için güçten düşmüş durumda. Bunun anlamı 10,000,000 insanın beden ve ruh olarak yavaş yavaş çürüyüp ölmekte olduğudur; yeterli besin bulamadıkları için. Bu geniş, zengin, ileri ülkenin her yanında sefalet içinde yaşayan erkek, kadın ve çocuklar var. Tüm büyük kentlerde, yüz binlerce ve milyonlarcasının toplandığı işçi sınıfı mahallelerinde, bu sefalet canavarlaşır. Hiçbir mağara adamı onlar gibi sürekli açlık çekmemiş, onlar kadar kötü koşullarda uyumamış, onlar gibi kokuşmuşluk ve hastalıklar içinde çürümemiş, onlarınki kadar zor işlerde ve bu kadar uzun saatler boyunca çalışmamıştır.

Chicago'da, haftada altmış saat çalışan bir kadın var. Bu kadın bir tekstil işçisiydi. Giysilere düğme dikiyordu. Chicago'da İtalyan tekstil işçilerinin ortalama haftalık ücreti 90 senttir ama yılın her haftasında çalışırlar. Pantolon dikenlerin ortalama haftalık ücreti 1.31 dolardır ve yıl boyunca çalıştıkları hafta sayısı ortalama 27.85'tir. Elbise dikenlerin ortalama yıllık kazancı 37 dolar, pantolon dikenlerin ise 42.41 dolardır. Bu ücretler çocukların çocukluğunu yaşayamaması, insanlık dışı bir hayat ve açlık anlamına gelir.

Mağara adamının tersine, modern insan her uğraştığında besin ve barınacak yer bulamaz. Modern insan önce iş bulmak zorundadır ve çoğunlukla bunu başaramaz. O zaman sefalet şiddetlenir. Bu şiddetli sefalet günlük gazetelerde izlenebilir. Gelin sayısız örnekten birkaçına bakalım.

New York'ta Mary Mead adlı bir kadın yaşıyordu. Üç çocuğu vardı: Bir yaşındaki Mary, iki yaşındaki Johanna, dört yaşındaki Alice. Kocası iş bulamıyordu. Aç

lık çekiyorlardı. Steuben Sokağı 160 numaradaki evlerinden çıkarılmışlardı. Kadın, bir yaşındaki bebeği Mary'yi ve dört yaşındaki Alice'i boğdu; Johanna'yı boğmayı başaramadı ve sonra kendisi zehir içti. Baba, polise şöyle dedi: "Süreğen yoksulluk karımı delirtmişti. Bir hafta önceye kadar Steuben Sokağı 160 numarada yaşıyorduk, sonra evsiz kaldık. İş bulamadım. Ağzımıza koymaya yiyecek bile bulamıyordum. Bebeklerimiz hasta ve güçsüzdü. Karım neredeyse her zaman ağlıyordu."

"Yardım Bölümü on binlerce işsizden gelen başvurularla o kadar bunalmış ki, durumla başedemiyor." - *New York Commercial,* 11 Ocak 1905.

Bir günlük gazetede, yiyecek almasını sağlayacak bir iş bulamayan modern insanın şu ilanı yer alıyor:

"İyi eğitimli genç adam, iş bulamadığı için vücuduyla ilgili her türü tasarruf hakkını, deneysel amaçlarla kullanılmak üzere doktor ya da bakteriyoloğa satacaktır. Ödeme adresi, P.K. 3466." - *Examiner.*

"Frank A. Mallin, çarşamba gecesi merkez polis karakoluna gitti ve serserilikten içeri atılmayı talep etti. Serseri sayılmasına yetecek kadar uzun süredir başarısızca iş aramakta olduğunu söyledi. Artık o kadar açtı ki, doyurulması gerekiyordu. Yargıç Graham onu doksan gün hapse mahkûm etti." - *San Francisco Examiner.*

San Francisco'da, Dördüncü Cadde 32 numaralı Soto Binası'ndaki bir odada, W.G. Robbins'in bedeni bulundu. Gazı açmıştı. Bulunan günlüğünde, aşağıdaki satırlar yer alıyordu:

"3 Mart -Hiçbir şey bulamıyorum. Ne yapacağım?

"7 Mart -Hâlâ bir şey bulamadım.

"8 Mart -Beş sentlik bir çörekle günü geçiriyorum.

"9 Mart -Son çeyrekliğim de oda kirasına gitti.

"10 Mart -Tanrı yardımcım olsun. Sadece beş sentim kaldı. Yapacak bir şeyim yok. Şimdi ne olacak? Açlık mı yoksa? Çalacak mı, dilenecek mi, yoksa ölecek miyim? Elli yıllık ömrümde hiç çalmadım, dilenmedim, açlık çekmedim. Ama şimdi uçurumun kenarındayım -tek çarem kaldı, ölmek.

"11 Mart -Tüm gün hastaydım -öğlen ateşten yandım. Dün öğlen vaktinden beri bir şey yemedim. Başım, başım. Herkese elveda."

Modern insanın evladı bu verimli topraklarda geçimini nasıl sağlıyor? New York şehrinde her sabah 50,000 çocuk okula aç gidiyor. Aynı kentten, 12 Ocak'ta, Kadın ve Çocuk Hastanesi'nde çalışan Dr. A.E. Daniel tarafından bildirilen bir vaka var. Bu, çok kötü koşullara sahip bir işyerinde, elli sent haftalıkla çalışan on sekiz aylık bir bebek vakasıydı.

"Mary Gallin bu sabah, Flushing Caddesi karakolunda görev yapan polis memuru McConnon tarafından, Myrtle Caddesi 513 numarada, eşyasız ve buz gibi soğuk odadaki bir paçavra yığını üzerinde, göğsünde ağlayan dört aylık sıska bir bebekle, açlıktan ölmüş olarak bulundu. Odanın başka bir yerinde, baba James Gallin ve yaşları ikiyle sekiz arasında üç çocuk, ısınmak için birbirlerine sokulmuş duruyordu. Çocuklar polis memuruna, vahşi hayvanlar gibi bakıyordu. Açlıktan kıvranıyorlardı ve konforsuz evlerinde bir lokma yiyecek yoktu." - *New York Journal*, 2 Ocak, 1902.

Birleşik Devletler'de sadece tekstil imalathanelerinde 80,000 çocuk ölesiye çalışıyor. Güney eyaletlerinde on iki saatlik vardiyaları var. Gün ışığını görmüyorlar. Gece vardiyasında çalışanlar, güneş dünyaya yaşam ve sıcaklık saçarken uykuda oluyor; gündüz vardiyasında-

kiler şafaktan önce makine başına geçiyor ve "ev" dedikleri deliklere karanlık çöktükten sonra dönüyorlar. Çoğu günde on sentten fazla kazanmıyor. Beş altı sent günlükle çalışan bebekler var. Gece vardiyasında çalışanlar, yüzlerine soğuk su çarpılarak uyanık tutuluyor. Şimdiden gece vardiyasında on bir ayını doldurmuş, altı yaşında çocuklar var. Hasta olup, işe gitmek üzere yataktan kalkamadıkları zaman, at sırtında evden eve gezerek, onları işe gitmeye ikna eden yahut zorlayan adamlar işe alınmış. Bu çocukların yüzde onu veremli. Hepsi bir deri bir kemik, çarpık, zihnen ve bedenen bodur kalmışlar. Elbert Hubbard, Güney'deki pamuk imalathaneleriyle ilgili şunları söylüyor:

"Ağırlığını anlamak için bu küçük işçilerden birini kaldırmak istedim. Bu on beş kiloluk kemik ve deri yığını korkuyla titredi ve kopuk bir ipliği düğümlemek için uzaklaşmaya çalıştı. Bir dokunuşla dikkatini çeldim ve ona bir gümüş lira sundum. Bana, altmış yaşında bir adama aitmiş gibi görünen, boş bir suratla baktı; öylesine kırışık, yıpranmış ve acı doluydu bu surat. Parayı almaya yeltenmedi -ne olduğunu bilmiyordu. Bu imalathanede onun gibi düzinelerle çocuk vardı. Benimle birlikte olan bir doktor, muhtemelen iki yıl içinde hepsinin öleceğini ve yerlerini başkalarının alacağını söyledi -böyleleri pek fazlaydı. Çoğu zatürreeden ölüyor. Sistemleri hastalıklara açık ve hastalık geldiğinde hiç tepkileri, savunuları olmuyor. İlaçlar işe yaramıyor. İşkence görmüş, dövülmüş, yıldırılmış durumdalar; çocuk bir uyuşukluk içine girip ölüveriyor."

Modern insanın ve onun, dünyanın en zengin ve ileri ülkesi olan Birleşik Devletler'deki çocuklarının geçim durumu böyle. Unutmayın ki size sadece örnekler

sunduk; daha binlerce örnek verilebilir. Ayrıca unutmayın ki, Birleşik Devletler için geçerli olanlar, bütün uygar dünya için de geçerlidir. Mağara adamının böyle sefalet çekmesi söz konusu değildi. Peki ne oldu? Mağara adamının vahşi ortamı, torunlarının çağında daha mı vahşileşti? Mağara adamının besin bulma ve barınak edinme yeterliliği, modern insanda yarıya yahut dörtte bire mi indi?

Tam tersine. mağara adamının vahşi ortamı yok olmuştur. Modern insanın ortamı böyle değildir artık. Bütün etçil düşmanlar, genç dünyanın günlük tehlikeleri ortadan kaldırılmıştır. Avcı hayvanların çoğunun soyu tükendi. Orada burada, dünyanın ücra köşelerinde hâlâ insanın azılı düşmanlarından birkaçı yaşamını sürdürüyor. Ama bunlar artık insanlığa tehdit oluşturmaktan çok uzaktır. Modern insan, eğlence ve değişiklik istediğinde, dünyanın ücra köşelerine avlanmaya gidiyor. Boş zamanlarında, yakın gelecekte dünya yüzünden silinceğini bildiği bu "büyük oyun" için ağlaşıyor.

Mağara adamının besin bulma ve barınak edinme yeterliliği de günümüze gelindiğinde azalmış değil. Bin kez arttı. Mağara adamından bugüne, maddeye hükmetmeye başladık. Maddenin sırları çözüldü.Yasaları oluşturuldu. Harika gereçler ve olağanüstü buluşlar, insanın besin bulma, barınak edinme, tarımcılık, madencilik, üretim, taşıma ve iletişim konularındaki yeterliliği olan l'yı muazzam şekilde artırıyor.

Mağara adamlarından üç nesil önceki el işçilerine gelinceye kadar, besin ve barınak bulma yeterliliğindeki artış çok büyük olmuştur. Ama bugün, makineler sayesinde, üç nesil önceki el işçisinin yeterliliği daha da arttı. Eskiden 100 ton maden filizini bir vagona yüklemek

için 200 saatlik insan emeği gerekirdi. Bugün makineler sayesinde, aynı işi iki saatlik insan emeğiyle görüyoruz. Birleşik Devletler İş Kurumu'nun hazırladığı aşağıdaki tablo, insanın besin ve barınak elde etme yeterliliğindeki bu artışı gösteriyor:

	Makine saati	El işi saati
Arpa (100 kile)	9	211
Mısır (50 kile kabuklu; saplar, kabuklar ve yapraklar yemlik olarak kesilmiş)	34	228
Yulaf (160 kile)	28	265
Buğday	7	160
Maden filizi yükleme (vagonlara 100 ton demir filizi yükleme)	2	200
Kömür boşaltma (200 ton kömürü kanal gemilerinden 130 m. uzaklıktaki ambarlara taşıma)	20	240
Ekin yayma (150 cm.'lik dişli 50 yaba ile)	12	200
Ekim (meşe ağacından bir saban ile)	3	118

Aynı otoriteye göre, tarımdaki en iyi örgütlenme koşullarında, bir işçi 66 sent karşılığında 20 kile ya da 3 1/3 sent karşılığında bir kile buğday üretebilir. Bu California'daki 10,000 dönümlük bir çiftliğin tüm üretiminin ortalama maliyetidir. Bay Carroll D. Wright, 40,000,000 kişinin elle yapacağı üretimi, makine yardımıyla 4,500,000 kişinin yapabildiğini söylüyor. Avusturyalı Profesör Herzog, günümüzün makineleri sayesinde 5,000,000 kişinin, toplumsal olarak yararlı bir emek kullanımıyla, günde bir buçuk saat çalışarak, 20,000,000 insanın bütün gereksinimleri ve küçük lükslerini karşılayabileceğini söylüyor.

Bu durumda, maddeye böyle hükmedilmiş, insanın besin ve barınak edinme yeterliliği mağara adamına nazaran bin kat artmışken, niçin milyonlarca insan mağara adamından çok daha sefil koşullarda yaşıyor? Devrimci sınıfın sorusu budur ve bu soruyu yönetimdeki sınıfa, sermaye sınıfına soruyor. Sermaye sınıfı yanıt vermiyor. Sermaye sınıfı buna yanıt veremez.

Modern insanın besin ve barınak bulma yeterliliği mağara adamından bin kat fazlaysa, niçin bugün Birleşik Devletler'de gereğince beslenip barınamayan 10,000,000 insan var? Mağara adamının çocuğu çalışmak zorunda değilken, niçin bugün Birleşik Devletler'de 80,000 çocuk canları pahasına tekstil fabrikalarında çalışıyor? Mağara adamının çocuğu çalışmak zorunda değilken, niçin bugün Birleşik Devletler'de 1,752,187 çocuk işçi var?

Suçlamamızın temeli sağlamdır. Sermaye sınıfı yönetimde başarısız olmuştur ve başarısız olmaya devam ediyor. New York şehrinde 50,000 çocuk okula aç gidiyor ve yine New York şehrinde 1320 milyoner var. Ama mesele, sermaye sınıfının serveti kendine alması sebebiyle insan kitlelerinin sefalet çekmesi değildir. Mesele çok farklı. Asıl mesele, insan kitlelerinin sermaye sınıfı tarafından alınan servet sebebiyle değil, *hiç yaratılmayan servet sebebiyle* sefalet çekmesidir. Bu servet yaratılmamıştır, çünkü sermaye sınıfının yönetimi fazlasıyla israfkâr ve akıldışıdır. Sermaye sınıfı, kör ve açgözlü davranmış; yönetimde elinden gelenin en iyisini yapmamakla kalmamış, en kötüsünü yapmıştır. Olağanüstü derecede kötü bir yönetimdir bu. Bu hususu abartmıyoruz.

Modern insanın mağara adamından daha perişan yaşadığı ve modern insanın besin ve barınak edinme ye-

terliliğinin mağara adamından bin kat fazla olduğu gerçeği ortadayken, tek açıklama olağanüstü derecede kötü bir yönetimin varlığıdır.

Dünyanın doğal kaynaklarıyla, makineler de icat edilmişken, akılcı bir üretim ve dağıtım organizasyonu ve israfın benzer bir akılcılıkla önlenmesiyle, becerikli işçiler herkesi doyurmak, giydirmek, barındırmak, eğitmek ve herkese makul ölçüde yaşam lüksü sağlamak için, günde iki ya da üç saatten fazla çalışmak zorunda kalmayacaktır. Maddi yokluklar ve perişanlık, ölesiye çalışan çocuklar, hayvan gibi yaşayıp ölen erkekler, kadınlar ve bebekler kalmayacaktır. Sadece maddeye değil, makinelere de hâkim olunacaktır. Öyle bir günde, bugünün açlık güdüsünden daha iyi ve soylu bir güdü ortaya çıkacaktır. Hiçbir erkek, kadın ya da çocuk boş midesinin etkisiyle hareket etmeyecektir. Tersine, hecleme yarışmasındaki bir çocuk, oyun oynayan oğlan ve kızlar, yasalar bulan bilimciler, o yasaları uygulayan buluşçular, kanvas boyayıp kile şekil veren sanatçılar ve heykeltıraşlar, insanlığa şarkılar ve devlet yönetimiyle hizmet veren şair ve devlet adamları gibi hareket edeceklerdir. Bu durumdaki bir toplumun ruhsal, entelektüel ve sanatsal yükselişi muazzam olacaktır. İnsan dünyası dev bir dalgayla ilerilere atılacaktır.

Sermaye sınıfına tanınan fırsat buydu işte. Sadece, bu kadar kör ve açgözlü olmamak, daha akılcı bir yönetim sergilemek gerekliydi. İnsan ırkı için harika bir dönem mümkün olmuştu. Ama sermaye sınıfı başaramadı. Uygarlığımızı mezbahaya çevirdi. Sermaye sınıfı suçunu inkâr edemez. Fırsatın farkındaydı. Akıllı adamlar, araştırmacılar ve bilimciler bu fırsatı haber vermişlerdi. Söyledikleri her şey kitaplardadır bugün; kanıtların hepsi

fırsatın varlığını doğruluyor. Ama sermaye sınıfı dinlemedi. Fazlasıyla açgözlüydü. Meclislerimizde, bugün yaptığı gibi utanmazca diklenip, çocukları ve bebekleri ölesiye çalıştırmadan kâr elde edilemeyeceğini bildirdi. Vicdanını tatlı idealler ve güzel ahlaki değerlerle avutarak, insanlığın çilesinin, sefaletinin artarak sürmesine izin verdi. Kısacası, sermaye sınıfı elindeki fırsattan yararlanamadı.

Ama fırsat kaçmış değildir. Sermaye sınıfı denenmiş ve yetersiz bulunmuştur. Şimdi işçi sınıfının ne yapabileceğini görme zamanıdır. Sermaye sınıfı, "Ama işçi sınıfı yeteneksiz" diyecektir. "Ne biliyorsunuz?" diye karşılık verir işçi sınıfı. "Siz başaramadınızsa, biz de başaramayacak değiliz. Hem, bir denemekten ne çıkar? Yedi milyon kişi aynı fikirde. Buna karşı ne diyebilirsiniz ki?"

Sermaye sınıfı ne diyebilir? Tut ki, işçi sınıfı yeteneksizdir. Tut ki, devrimcilerin suçlamaları ve savunuları hep yanlıştır. Yine de 7,000,000 devrimci kalıyor. Onların varlığı yadsınamaz. Kendi yeteneklerine, suçlama ve savunularına olan inançları yadsınamaz. Sürekli çoğaldıkları yadsınamaz. Günümüz toplumunu yok etme ve dünyayı bütün serveti, makineleri ve hükümetleriyle ele geçirme niyetleri de yadsınamaz. Yadsınamayacak bir diğer şey, işçi sınıfının sermaye sınıfından çok daha kalabalık olduğudur.

Bu devrim, işçi sınıfının devrimidir. Azınlıkta olan sermaye sınıfı, bu devrim dalgasına nasıl set çeker? Sunacak nesi var? Ne sunuyor? İşveren birlikleri, yasaklar, işçi birliklerinin kasasını soymak için hukuk davaları, sendikasız işçi çalıştırmak için yaygara ve hileler, sekiz saatlik çalışma süresine hiddetle ve utanmazca karşı çı

kışlar, çocuk işçilerin haklarında düzeltmeleri engellemek için uğraşmalar, belediye meclislerinde yolsuzluklar, yasama organlarında kapitalistlerin hakkını korumak için güçlü lobiler ve rüşvet, süngü, makineli tüfek, polis copu, profesyonel grev kırıcılar, silahlı Pinkerton'lar -sermaye sınıfının, devrim dalgasını durdurur düşüncesiyle öne sürdükleri bunlardır işte.

Sermaye sınıfı bugün devrimin tehdidine karşı, geçmişte Tanrı'nın sunduğu fırsata karşı olduğu gibi körtür. Durumun nasıl tehlikede olduğunu göremiyor, devrimin gücünü ve nelere gebe olduğunu göremiyor. Kendi rahat yolunda ilerleyip, tatlı idealler ve güzel ahlaki değerler uydurup, aşağılıkça maddi çıkarlar peşinde koşuyor.

Geçmişteki hiçbir devrik yönetici ya da sınıf, onu alaşağı eden devrimi değerlendirememiştir; bugünün sermaye sınıfı da değerlendiremiyor. Uzlaşmaya gitmek, barışçıl davranışlar göstermek, işçi sınıfının üzerindeki bazı sert baskıları kaldırarak yaşam koşullarını rahatlatmak yerine, işçi sınıfını kendine düşman ediyor ve onu devrime yönlendiriyor. Son yıllarda kırılan her grev, yasal yollardan kasası boşaltılan her sendika, çalışanları sendikasızlaştırılan her üretim yeri, işçi sınıfının üyelerini yaralayarak, yüzlerce ve binlercesini sosyalizme yönlendirmiştir. Çalışan bir adama sendikasının başarısız olduğunu gösterirseniz, o adam bir devrimci olur. Bir grevi zorla kırar ya da bir sendikayı dava yoluyla iflas ettirirseniz, yaralı işçiler sosyalistlerin cezbedici şarkısını duyar ve *siyasi kapitalist* partiler onları ebediyen kaybeder.

Düşmanlık hiçbir zaman devrimi bastıramamıştır ve sermaye sınıfının sunduğu tek şey düşmanlıktır. Geç-

mişte çok etkili olan birkaç köhne fikir sunmaktadır gerçi ama, bunlar artık etkili olmuyor. Bağımsızlık Bildirgesi ve Fransız Ansiklopedicileri tarzı 4 Temmuz söylemleri günümüze uymuyor. Bunlar, bir polis copuyla kafası yarılan, mahkeme kararıyla sendikasının kasası boşaltılan yahut emekten tasarruf etme bahanesiyle işi elinden alınan işçiye hitap etmiyor. Birleşik Devletler Anayasası da, hapse atılan veya anayasaya aykırı şekilde Colorado'dan sürülen işçinin gözüne o kadar parlak gözükmüyor. Gazetelerde bu mahpusluk ve sürgün olaylarının gayet adil, hukuki ve anayasaya uygun olduğunu okumakla, işçinin incinmiş hisleri yatışmıyor. "O zaman, yerin dibine batsın Anayasa!" diyor ve sermaye sınıfı eliyle yeni bir devrimci yaratılmış oluyor.

Kısacası, sermaye sınıfı o kadar kördür ki, yaşam koşullarını iyileştirmek yerine, kötüleştirmek için elinden geleni yapar. Sermaye sınıfı temiz, soylu ve canlı olan hiçbir şey sunmaz. Devrimciler temiz, soylu ve canlı olan her şeyi sunar. Hizmet, cömertlik, fedakârlık, şehitlik onuru gibi, insanların hayal gücünü canlandıran, onların kalplerine bir iyilik duygusuyla, dini bir şevkle dokunan şeyler sunar.

Ama devrimciler nabza göre şerbet vermeyi bilir. Olgular ve istatistikler, ekonomik ve bilimsel savunular sunarlar. İşçi bencilce davranıyorsa, içinde bulunduğu koşulların devrim sayesinde iyileşeceğini, matematiksel olarak gösterirler. İşçi daha yüksek kişilikli, doğru şekilde davranmaya eğilimliyse, ona ruh ve cesaretle ilgili, parayla ölçülemeyecek ve parayla satın alınamayacak şeyler sunarlar. Devrimci, yanlış ve adaletsiz olana karşı çıkar ve doğruluk telkin eder. Ve her şeyden etkili olmak üzere, özgürlüğün şarkısını söyler -tüm ülkelerin, tüm dillerin ve tüm zamanların şarkısını.

Sermaye sınıfının az sayıda mensubu devrimi görüyor. Çoğunluğu fazlasıyla cahil ve birçoğu da görmekten korkuyor. Dünya tarihinde çöken sınıfların durumu hep böyle olmuştur. İktidar ve mülkle şişmiş, başarıdan sarhoş olmuş, fazla yemek ve ataletle yumuşamış halleriyle, bal peteklerinin etrafında toplanıp, işçi arılar tarafından öldürülmeyi bekleyen asalak böceklere benzerler.

Başkan Roosevelt devrimi görüyor gibi; ondan korkuyor ve ürküyor. Bakın ne demiş: "Her şeyden önce unutmamalıyız ki, siyaset dünyasındaki her tür sınıf husumeti, ulusal refah açısından bölgesel, ırksal ya da dini husumetlerden çok daha kötücül, çok daha zarar vericidir."

Başkan Roosevelt'e göre, siyaset dünyasında sınıf husumeti kötücülmüş. Ama devrimciler sınıf husumeti vaaz eder. "Bırakın sanayileşmiş dünyadaki sınıf savaşları sürsün" derler; "ama sınıf savaşını siyaset dünyasına da taşıyın." Liderleri Eugene V. Debs'in söylediği gibi: "Bu mücadele söz konusu olduğunda, iyi kapitalist ve kötü işçi yoktur. Her kapitalist düşmanınız, her işçi dostunuzdur."

İşte siyaset dünyasındaki şiddetli sınıf husumeti. Ve işte devrim. 1888'de Birleşik Devletler'de bu türden sadece 2000 devrimci vardı; 1900'de 127,000 devrimci; 1904'te 435,000 devrimci. Belli ki, Başkan Roosevelt'in tanımladığı kötücüllük, Birleşik Devletler'de gelişip yaygınlaşıyor. Gelişip yaygınlaşan, devrimin kendisidir.

Bazen sermaye sınıfının üyelerinden biri devrimin açık belirtilerini görüp, uyarı çığlığı atıyor. Ama diğer sınıf mensupları bunu önemsemiyor. Harvard Başkanı Eliot böyle bir çığlık atmıştı: "Amerika'da önceden gö-

rülmemiş biçimde yakınlaşan bir sosyalizm tehlikesi bulunduğuna inanıyorum, çünkü sosyalizm daha önce hiç bu kadar örgütlü olmamıştı. Tehlike, sendikalarda sosyalistlerin denetimi ele geçirmelerinden kaynaklanıyor." Kapitalist işverenler uyarılara kulak vermek yerine, grev kırma örgütlerini güçlendiriyor ve sendikalar için her şeyden önemli olan, sadece sendika üyelerinin çalıştığı işyerlerine, her zamankinden daha büyük bir güçle saldırıyorlar. Bu saldırı başarılı olduğu takdirde, sermaye sınıfı yaşam koşullarını daha da kötüleştirecektir. Oynanan oyun hep aynıdır. Sarhoş böcekler hâlâ hırsla bal peteklerine üşüşmektedir.

Günümüzün en eğlendirici görüntülerinden biri, Amerikan basınının devrime yönelik tutumu olsa gerek. Bu aynı zamanda acıklı bir görüntüdür. Seyredene, insan türünün haysiyetini kaybettiğini fark ettirir. Cahil ağızlardan dökülen dogmatik ifadeler tanrıları güldürebilir, ama insanları ağlatmalıdır. Amerikan editörleri (genel olarak) bu konuda çok etkileyicidir! Eski "farklılık", "insanlar özgür ve eşit doğmamıştır" önermeleri ciddi ve bilgece bir tavırla, sanki insan hikmetinin tezgâhından yeni çıkmış şeyler gibi telaffuz edilmektedir. Eblehçe sözleri, devrimin doğasıyla ilgili kavrayışlarının okul çağındaki bir çocuktan fazla olmadığını gösterir. Sermaye sınıfının parazitleri olduklarından, toplum düşüncesini bir kalıba dökerek sermaye sınıfına hizmet eder, onlar da sarhoşça, bal peteklerinin üstüne üşüşürler.

Elbette bu yalnızca Amerikan editörlerinin büyük çoğunluğu için geçerlidir. Hepsinin böyle olduğunu söylersek, insan ırkını fazlaca töhmet altında bırakmış oluruz. Üstelik yanlış bir söz sarf etmiş oluruz, çünkü bazen

bir editör, ekmek parasını kaybetmek kaygısıyla, gördüğü şeyler hakkında ne düşündüğünü söylemekten korkar. Devrimin bilim ve sosyolojisi söz konusu olduğunda, ortalama bir editör, olguları bir nesil kadar geriden izler. Entelektüel açıdan tembeldir, ancak çoğunluk tarafından benimsenen olguları kabul eder ve muhafazakârlığıyla övünür. İçgüdüsel bir iyimserdir; her şeyin olması gerektiği gibi olduğuna inanma eğilimindedir. Devrimci bundan çok uzun zaman önce vazgeçmiştir; olması gerekene değil, mevcut duruma bakar ve mevcut durumun da olması gerekenle hiç alakası olmayabileceğini bilir.

Arada bir, gözlerini ovalama gayretine giren bir editör devrimi görüverir ve çocuksu bir çıkış yapar; *Chicago Chronicle*'da aşağıdaki sözleri yazan kişi gibi: "Amerikan sosyalistleri devrimcidir. Devrimci olduklarını biliyorlar. Diğer insanların da bu gerçeğin farkına varmasının vakti gelmiştir." Çok yeni, özgün bir buluş doğrusu; neredeyse evlerin çatılarından haykırarak, bizim devrimci olduğumuzu duyuracak. Oysa biz bunca yıldır zaten evlerin çatılarında devrimci olduğumuzu haykırıyoruz. Gücü yeten varsa durdursun bizi.

Şu zihniyetin zamanı geçti artık: "Devrim korkunç bir şeydir. Devrim falan olmuyor efendim." Diğer benzer yaklaşımın da zamanı geçti: "Sosyalizm köleliktir. Asla gerçekleşmeyecektir." Artık bir diyalektik, kuram ya da hayal tartışması yok. Tartışmak gereksiz. Devrim gerçektir. Burada, karşımızdadır. Yedi milyon devrimci, örgütlü şekilde gece gündüz çalışarak, devrimi vaaz ediyor -o tutkulu inancı, İnsanların Kardeşliği'ni. Soğuk bir ekonomik propaganda değil; özünde Paul'ün ve İsa'nınki gibi bir aşk var. Sermaye sınıfı suçlu bulunmuştur.

Yönetimde başarısız olmuştur ve yönetim ondan alınacaktır. Yedi milyon işçi, işçi sınıfının kalanını da yanlarına katıp yönetimi alacaklarını söylüyorlar. Devrim burada, karşımızdadır. Gücü yeten varsa durdursun onu.

Sacramento Nehri,
Mart 1905

"Beni -tüm bu mücadele boyunca ne hissettiğimi, ne düşündüğümü- bilmiyor, tanımıyorsun. Açtım! Açtım! Aç!"

Yazarın ilk aşkı Mabel Applegarth, iyi eğitimli, müzik ve sanat düşkünü bir genç kadındı. Mabel, Jack London'ın ünlü romanı Martin Eden'daki "Ruth" karakterine esin kaynağı olmuştur. London'la Applegarth arasındaki aşk ilişkisi, sonunda toplum baskısına yenik düşmüş ve iki genç insanın yolları ayrılmıştı. London'ın mektubu, daha yolun başındaki büyük yazarın iç dünyasına ve yaşam zorluklarına ışık tutar nitelikte.

Mabel Applegarth'a Mektup

962 Doğu 16. Sok.
30 Kasım 1898

Sevgili Mabel,

Sana hemen yanıt yazıyorum. O ilaç hakkında: Planlarım kesinleşmediği için, sanırım en iyisi bana para göndermen ve Owl İlaç Şirketi'ne sipariş vermen. Bir an önce gönder ki, Frank onu sana getirebilsin. Cumartesinden önce gitmeyecek, belki daha uzun da kalabilir.

İşlerime ilgi göstermenden memnunum -lakin ortak nokta bulamıyoruz. Genel, çok genel olarak, arzularımı biliyorsun. Ama gerçek Jack, onun düşünceleri, duyguları vs. hakkında kesinlikle cahilsin. Evet, bildiğin az şey bile, hakkımda başkalarının bildiğinden fazla. Ama kavgamı verirken, hep olduğu gibi yine yalnızım.

Ablama[1] gitmekten söz ediyorsun: Onun beni ne şekilde sevdiğini iyi biliyorum; ya sen biliyor musun, ne

[1] Eliza London Shephard (1867-1939), London'ın üvey ablası ve James H. Shephard'ın karısıydı (ç.n.).

şekilde? Ya da neden? Oakland'da yıllarca kaldım ve birbirimizi hiç görmedik -belki yılda bir kez birbirimizin yüzüne baktık. Onun tavsiyelerine uysam, kırk dolar aylık alan bir kâtip, bir demiryolcu ya da benzeri bir şey olurdum. Kışlık giysiler alırdım, tiyatroya giderdim, meslektaşlardan oluşan bir arkadaş grubu edinir, W.R.C[2] gibi korkunç bir derneğe üye olunur, onlar gibi konuşur, onlar gibi düşünür, onlar gibi davranırdım -kısacası, midem dolu, gövdem sıcak, vicdanım rahat, yüreğim ferah, hırslarımdan kurtulmuş, edineceğim gayrimenkule mobilya seçmek ve evlenmekten başka hedefim olmadan yaşardım. Bir kukla gibi yaşayıp ölmek bana yeterdi. O zaman ablam beni, şimdikinin yarısı kadar bile sevmezdi. Çünkü sıradan bir işçiden, bir kukladan fazlasıyım, ya da öyle olmak istiyorum. Çünkü avantaj ve dezavantajlarıma bakılınca olması beklenenden daha iyi bir beyne sahibim. Çünkü benimle aynı durumdaki insanlardan farklıyım. Bütün bunlardan ötürü benden hoşlanıyor. Ama aslında bu sebeplerin hepsi ikincil; esasen, yalnız olduğu, çocuk edinemediği, kocası ona kocalık yapmadığı için ve benzer sebeplerle birisini sevmeyi istedi. Aynı duygunun etkisiyle W.R.C.'ye sarıldı.

Yarın dünya ayağımın altına serilse, ondan mutlusu bulunmaz ve böyle olacağını hep bildiğini söyler. Ama o zamana kadar, bunu aklımdan çıkarmamı, kırk yıl boyunca endişesizce midemi doldurup, yaşadığım gibi ölmemi tavsiye eder; yani bir hayvan gibi. Şiir okumaktan zevk alayım diye bu kadar çalışmaya ne gerek var? O hiçbir şeyin özlemini çekmiyor; Tom Dick ve Harry de;

---

[2] *The Woman's Relief Corps*; E.L. Shephard sonradan bu örgütün başkanlığını yürütmüştü (ç.n.).

hepsi mutlu. Niye beynimi geliştireyim ki? Bunun mutluluğa katkısı yok. Biraz gevezelik, küçük skandallar, aptalca boş işler bana yeter. Tom Dick ve Harry'ye yetiyor; onlar mutlu.

Annem hayatta olduğu sürece bunu yapmam; ama yarın bir gün annem ölür de, böyle bir hayatım olacağını, Oakland'da yaşayıp sabit bir işte çalışmaya mecbur kalacağımı ve orada öleceğimi bilirsem, o gün gırtlağımı kesip bütün bu lanet olası sorunlardan kurtulurum. İstersen buna gençliğin taşkınlığı deyip, zamanla yumuşayacağımı söyle; ben daha fazla yumuşayamam.

Mektubunda ortaya koyduğun sorumlulukları yerine getirseydim bugün ne olurdum? Bir işçi. Fazlası olmayı hak etmiyorum anlamına gelirdi bu. Çocukluğumu biliyor musun? Anlatacağım şey, ben yedi yaşımdayken, San Pedro'daki okulumda oldu. Et yemeyi o kadar özlemiştim ki, bir kızın sepetini açıp bir parça et çaldım -iki parmağım kadar, küçük bir parça. Onu yedim ama bir daha aynı şeyi yapmadım. O günlerde, Esav[3] gibi, doğuştan gelen hakkımı bir kâse çorba, bir parça et için satacak durumdaydım. Ulu Tanrım! O çocuklar tıka basa doyduktan sonra koca et parçalarını yere attıklarında, o parçaları pisliğin içinden toplayıp yiyebilirdim. Ama yapmadım. O maddi koşullar içinde zihnimin ve ruhumun nasıl geliştiğini tasavvur et hele.

Bu et olayı bütün hayatımı özetliyor. Bir dükkandan alınmış ilk fanilamı giydiğimde sekiz yaşımdayım. Sorumluluklar -on yaşımda sokakta gazete satıyordum. Her bir senti aileme veriyordum ve ne zaman okula gitsem, şapkam, ayakkabılarım ve elbiselerimden utanıyor-

[3] İshak Peygamber'in oğlu. Kardeşi Yakup'a kanarak, doğuştan gelen hakkını satmıştır (Kitab-ı Mukaddes, Başlangıç, xxv, 21-24, xxvii) (ç.n.).

dum. Sorumluluklar -o zamandan sonra çocukluk yaşamadım. Sabah üçte gazeteleri taşımak için ayaktaydım. İşim bittiğinde eve dönmeyip, okula gidiyordum. Okul çıkışında, akşam gazetelerini dağıtmam gerekiyordu. Cumartesileri bir buz arabasında çalışıyordum. Pazarları bir bovling alanına gidip, sarhoş Hollandalılar için lobut diziyordum. Sorumluluklar -her bir senti aileme verirdim; kıyafetim korkuluklarınkine benzerdi.

Peki bunların karşılığında elime ne geçti?

Fred, kısa bir yaz tatilinde konserve fabrikasında çalıştı -ödülü, üniversiteye gönderilmekti. Ben de aynı fabrikada çalıştım; tatil süresince değil, yıl boyunca. Aylar boyu sabah altıda işbaşı yaptım. Yarım saatlik yemek aram vardı. Akşam yemeği için de sürem yarım saatti. Her gece ona, on bire ve on ikiye kadar çalıştım. Ücretim azdı, ama o kadar uzun saatler çalışıyordum ki, bazen ayda elli dolara kadar para kazanıyordum. Sorumluluklar -her senti aileme verdim. Sorumluluklar -o cehennem deliğinde tam otuz altı saat bir makinenin başında çalıştım, ve daha çocuktum. Sekiz dolarlık bir kayık almak için para biriktirmeye çalıştığımı hatırlıyorum. Bütün o yaz para biriktirdim. Sonbaharda ancak beş dolarım olmuş ve hevesim kursağımda kalmıştı. Annem çalıştığım makinenin başına geldi ve bu parayı istedi. O gece kendimi öldürebilirdim. Bütün bir yıl uğruna cehennem azabı çektiğim küçücük, zavallı mutluluğu benden çalmıştı.

Sorumluluklar -senin sorumluluk tasarımını uygulasaydım, liseye gidemezdim; hele üniversiteye asla. Bir işçi olarak kalırdım.

Çocukken bedenim ve ruhum açlıktan ölüyordu; oyunun bu aşamasında bazı küçük lükslerden yoksun kalsam ne çıkar?

Sonunda o işten kurtulduysam da, sorumluluklarım bitmedi. Aileme para götürmeyi sürdürdüm. Yedi ay denizde kaldıktan sonra[4] döndüğümde, ücretimle ne yaptım? Kullanılmış bir şapka, birkaç tane kırk sentlik gömlek, elli sentlik iki takım iç çamaşırı, kullanılmış bir ceket ve yelek satın aldım. Denize açılmadan önce tanış olduğum insanlarla tam yetmiş sentlik içki içtim. Paranın gerisi, babamın borçlarına ve aileme gitti. Kenevir imalathanesinde çalışırken ücretim kırk dolardı ve bir edebiyat yarışmasından da yirmi beş dolar kazanmıştım.[5] On dolarlık bir takım elbise satın aldım ve saatimi rehinden kurtardım. Bütün harcamam bu oldu. İki gün sonra, tütün parası bulmak için saatimi yine rehine verdim.

Okulda[6] sınıfları süpürürken babam kaç kez gelip benden yarım dolar, bir dolar ya da iki dolar aldı. Ama biliyorsun kazandığım her şeyin gittiği bir yer vardı. Babam geldiğinde bir sentim bile yoksa, *Ægis*'teki[7] arkadaşlara gidip, sonraki ayın maaşından düşülmek üzere onlardan borç alıyordum.

Lise ve üniversite döneminde çektiklerimi biliyor musun? Cehennemin alaycı şeytanları bile ağlardı halime. Bunu bilen var mı? Kim bilebilir ki? Ah, acıyla içim içimi yiyerek geçirdiğim o saatler! Sorumluluklar -aralıksız iki yıl sürdü mücadelem; şimdi buna memnunum. O iki yıl öncesinden tanıyorsun beni -bu sürenin faydasını gördüm mü sence?

---

4 Jack London 20 Ocak 1893'te, *Sophie Sutherland* adlı üç direkli yelkenliyle Japonya'ya doğru yola çıkmıştı. 26 Ağustos 1893'te eve döndü (ç.n.).
Yazar, "Japonya Açıklarında Tayfun" adlı yazısıyla, 22 yaş altı yazarlar için düzenlenen bir yarışmada birinci gelmişti (ç.n.).

6 London 1895'te *Oakland High School*a girmiş, burada hem okuyup hem hademelik yapmaya başlamışn (ç.n.).

7 London'ın bazı yazılarının da basıldığı bir okul dergisi (ç.n.).

Diyorsun ki: "İnsanların onay ve dostluğunu önemsiyorsan, sorumluluk almalısın." Söylediğin şekilde davransaydım, seninle tanışabilir miydim? O zaman, dostluğunu önemsediğim kimse olur muydu çevremde? Çocukluğumdan beri söylediğin şekilde davransaydım, kimin dostluğundan hoşlanmaya başlardım? Tennyson'ın mı? Yoksa sokağın köşesindeki bir avuç kaba saba külhanbeyinin mi?

Çırılçıplak kalamam, kalbimdekileri kâğıda dökemem, ama hayatımın bazı maddi gerçeklerini ifade ettim. Bunlar, duygularımın ipuçları olabilir. Ama bunları hangi enstrümanla çalacağını bilemezsen, müziği duyamazsın. Beni -tüm bu mücadele boyunca ne hissettiğimi, ne düşündüğümü- bilmiyor, tanımıyorsun. Açtım! Açtım! Aç! O eti çaldığımdan beri midemin sesi hiç susmadı, hep arttı; açlığımın çağrısından başka bir şey duyamaz oldum.

Bunu anlamıyorsun, asla anlayamayacaksın.

Kimse de anlamadı zaten. Hep aynıydı. Sorumluluk diyordu ki: "Vazgeç; işe git." Ablam da, yüzüme karşı söylemese de, aynı düşüncedeydi. Herkes işkilliydi; konuşmasalar da ne düşündüklerini biliyordum. Tek bir onay gelmedi onlardan; hep tenkit ettiler beni. Keşke biri olsun, "Anlıyorum" deseydi. Aç çocukluk günlerimden bu yana, soğuk gözlerle baktılar bana, sorguladılar, arkamdan gülüp alay ettiler. Ne acı ki bazıları arkadaşımdı -yapmacıktan değil, gerçek arkadaşlar. Kabuğumu nasırlandırıp, darbeleri yok saydım; ama benden başka kimse, ruhumun nasıl incindiğini bilemez.

Öyle olsun. Daha her şey bitmedi. Öleceksem, zorlu olsun ölümüm. Sonuna kadar dövüşeceğim; kendimden iyi dostum yok. Sonu nereye varırsa varsın, yine eskisi gibi yalnız olacağım.

Mabel, şunu unutma: John Halifax ahlakıyla işim yok benim.[8] Bugün sahip olduğum her şeyi kaybetsem de umurumda değil -yeni bir bugün kuracağım; yarın çıplak ve aç kalacak olsam da, vazgeçmektense çıplak ve aç kalmaya razıyım. Kadın olsaydım, bütün erkeklerle para karşılığı yatar, ama başarırdım. Kısacası, başaracağım.

Kendime bu kadar çok yer ayırdığım için kusura bakma; senin daha iyi olduğuna sevindim. Oraya gelmeyi çok isterdim ve işlerim yoluna girerse geleceğim.

Ben bunları yazarken, Frank keman çalıyor ve afacan Johnny de odada; bu yüzden sözlerimdeki kopukluğu mazur gör.

Ted'e birkaç gün içinde yazacağımı söyle ve ilişikte gönderdiği o ilahinin ne demek olduğunu daha iyi açıklamasını iste.

Sevgilerle,
Jack

[8] Dinah Mulock'un romanı *John Halifax*'ta, fakir bir yetim oğlan, çok çalışarak, dürüst ve soylu davranışlarıyla başarı kazanır (ç.n.).

"Dünyanın rahmindeki ateş banyosundan çıkmışçasına kendi gözümde küçülüvermiştim. Ayaklarım sarsak ve ağırdı; ruhum sarkık ve ortadan büzülmüş bir çuval gibiydi. İnsanlar bana küçümseyen, acıyan, ayıplayan gözlerle bakıyordu."

Paranın Saygınlığı*

İnsan gafil, aciz bir yaratıktır. Çağlardan taşıdığı mirasına gururla bakıp, o mirasın her emrine bilinçsizce uyar; çünkü bu miras onda vücut bulmuş, ruhunun en derinlerine yerleşmiştir. Ne kadar uğraşsa da kaçamaz ondan -bir dâhi değilse eğer; yani Tanrı'nın tamamen yeni ve özgün şeyler yapabilme ayrıcalığını tanıdığı o nadir varlıklardan biri değilse. Ama sıradan, kilden yapılma insan, sahip olduğu yeteneklerle sadece kendinden önce yapılanları tekrar eder. Çok çaba gösterir ve kendini çok iyi geliştirirse türünün önceki eylemlerini çoğaltabilir, hatta bazılarını daha iyiye götürebilir, ama oraya kadar; atalarının ağır eli eziverecektir onu.

İlk kez gözlerini bir yere odaklayıp, annesinin göğsüne doğru şaşkınca yönlendiği günden beri ona dayatı-

* *The Dignity of Dollars*; "Revolution and Other Essays"den. İlk olarak Temmuz 1900'de, *Overland Monthly*'de basılmış (ç.n.).

lan ve büyük dünya hasadından devşirdiği fikirlerin baskısından kurtulamaz. Ona hizmet eden bu fikirler, kaderini de yönlendirir. Bir dâhiyi zorlayamazlar belki ama, kilden yapılma olanın her eylemini belirleyip yönetirler. Yeni bir hareketin eşiğindeyken duraksarsa, onu çıktığı yağlanmış yive tekrar sokuverirler; keşfedilmemiş bir bölge görüp de duraklayınca, her yerden işaret levhaları gibi çıkıp, onu köy yolları üzerinden ortak çayırlara yönlendirirler. Buna razı olur ve razı olmayı sürdürür, elinden başka bir şey gelmez; çünkü bir köledir. Fikirleriyle zekice kuramlar, güzel idealler dokuyabilir, ama hep kumdan iplerle. En ufak gerilimde, birbirine yapışmış taneler ayrılır ve her bir fikir diğerlerinden kopuverir; herkes eski, onaylanmış biçime uygun davranıp düşünmesini haykırır ona. Kilden yapılma olduğundan, boynunu büker. Kilden yapılma olanların nasıl acınası, merhametsiz bir çoğunluk oluşturduğunu, onların yapmadığı hiçbir şeyi yapamayacağını bilmektedir.

Paranın getirdiği saygınlığı işte bu şekilde anlayabiliriz. Geceleyin sessiz odamızda veya yıldızların sonsuzluğu altında, böyle bir saygınlık yokmuş gibi gelir; ama günün beyaz ışığında arkadaşlarımızla dirsek dirseğe iken, onun varolduğunu ve kendimizi, sahip olduğumuz parayla ölçtüğümüzü anlarız. Para bize cesaret, duruş ve saygınlık verir -evet, çıplaklığımızı gizleyen kumaşların da altına işleyen bir kişisel asalettir bu. Dünya, tanımadığı bir adama elbiseleriyle kıymet biçer; adamın kendisiyse, dâhi ya da filozof değil de salt kilden yapılma biriyse, kendine cüzdanına göre kıymet biçecektir. Başka türlüsü elinden gelmez; balo salonunda utangaçlığından kurtulamadan yürüyen, sıkılgan bir genç adam gibidir

Bir keresinde aylarca uygarlıktan ayrı kalmıştım. Dönüşüm, başka bir ülkedeki tuhaf bir kente oldu. İnsanlar bize yakın bir ırktandı ve aynı dili konuşuyorduk; böylece, anamızın sütüyle bize geçenlerden de eski barbarca geçmişimizi saklıyorduk. Kamp ateşlerinin izini taşıyan kirli kürk başlığım, uzamış saçımı kısmen örtüyordu. Ayağımda, fok bağırsağıyla deniz ayısı derisi karışımı çizmeler vardı. Giysilerimin kalanı da aynı şekilde ilkel ve aykırıydı. Tanrıları ve insanları eğlendirecek bir görünüşüm vardı. Gelişimle, Olympos kahkahadan gümbürdemiştir. Beni tanımayan bu dünya, hakkımdaki yargıyı ancak giysilerime bakarak verebilirdi. Ama yargılanmak niyetinde değildim. Dimdik durup başımı yukarıda tutarak, herkesin gözünün içine bakıyordum. Kendimi çok önemsediğimden yahut insanların eleştirel bakışlarından etkilenmediğimden değildi davranışım; kalçalarımın üzerindeki ter çekmiş, gösterişli domuz derisi kemer yüzündendi. Komik bir durum olduğunu kabul ediyorum ama, kemer orada, o şekilde duruyor olmasaydı ara sokaklara kaçıp mütevazı şekilde yürüyerek, yurdundan uzak gezen kemersizler dışındaki tüm insanlardan kaçardım. Niçin? Bilmiyorum; atalarım da benim gibi davranmışlar.

Açık bir zihinle bakıldığında çok saçma bir durumdu. Ama iskeleden bir kahraman, kendisini karşısındaki uygarlıktan daha büyük gören bir barbar edasıyla indim. Bir Roma valisinin kibrine kapılmıştım. Tahta geçmek için doğmuş gibiydim ve beni imparatorluk sarayına götürecek iki tekerlekli savaş arabama biner gibi, otelin aracındaki yerimi aldım. İnsanlar ihtiyatla, gözlerini mağrur bakışlarımdan kaçırıyorlardı ve kalplerinde şu sorunun yer ettiğini biliyordum: Bu ölümlü nasıl bir

adam ola ki? Genel kabullerin üzerine çıkmıştım ve başka zaman beni lanetleyecek olan elbisem, bu kez yükselişimi sağlamıştı. Ve bu durum ne soylu ailem, ne kazandığım başarılar, ne de yendiğim savaşçılar nedeniyle ortaya çıkmıştı; belimdeki domuz derisi bir kemerdi bunun sebebi. Ayların teri üzerindeydi, ağır işler yüzünden yıpranmıştı ve güzellik arayan bir zihne hitap etmesi söz konusu olamazdı; ama çok gösterişliydi. Öyle bir gizem hatta gizemler söz konusuydu ki; her sarı tanecik yükselişime katkıda bulunuyor, kudretimi bütünlüyordu. O tanecikler çoğaldıkça göklere yükseliyordum.

O hakikatli şehirdeki soylu ilerleyişim böyleydi işte. Uzun süredir yoksun kaldığım ihtiyaç maddeleri, haz ve eğlenceler satın aldım. Altınımı savurganca dağıttım ve pazarda ya da kambiyoda fiyat pazarlığı yapmadım. Bu yüzden de hürmet bekledim. Beklentim karşılandı. Binlerce hürmetkâr gözden yayılan ışınlarla aydınlanmış rüzgârlı korulardan, güneşli alanlardan geçtim; yorulduğum zaman halkın sevdiği çimenlik alanlarda uzandım Para ne güzel şey, diye düşündüm, zamanım böyle güzel geçerken. Ama o sırada Erasmus'un, "Param olduğunda önce Yunanca kitaplar, sonra giysiler alacağım" sözü geldi aklıma, bir utançtır sardı beni. Allahtan, hızlı düşünüp ruhumu kurtardım. İhsan olunan göksel güçleriyle ateşlere hükmeden ben, kilden yapılma âdem, Erasmus'u susturdum. Havai bir anımda ne olduğumu unutup, sersemce düşüncelere kapılmıştım işte. Çimenlikte sağa sola bakınıp, etrafımdaki bir sürü kişinin önümde eğildiğini gördüm ve böyle çılgınlık anları çabuk geçtiği için tanrılarıma şükrettim.

Ama başka bir gün, önümde eğilen tebaamın hizmetlerini krallara yakışır bir alçakgönüllülükle kabul

ederken, uzun zaman önce ölmüş başka bir adamın sözlerini hatırladım; doğuştan soylu olan bu adam, bir filozof ve beyefendiydi ama koşullar sebebiyle, kellesini cellatın elinde kaybetmişti. "Baştaki adam", demişti, "bir ağaç kütüğü kadar duyarsız, aptal ve budala olsa da, sahip olduğu kıymetli metal sayesinde bir sürü akıllı ve iyi uşağı olur. Eğer bir kaza veya hukukun bir hilesiyle (ki hukuk bazen talihi döndürüverir) bu servet bütün ailenin en aşağılık bireyine geçerse, efendi de uşaklardan biri haline gelir; kendisi de servetinin bir parçasıymış, onun gittiği yolu izlemek zorundaymış gibi."

Bu sözleri hatırladığımda, durup düşünecek kadar akıllı davranamadım. Eşyalarımı topladım, domuz derisi kemerimi bağladım ve kendi memleketime döndüm. Bu yaptığım çok aptalcaydı. Buna kuşku yok. Aklım başıma geldiğinde, tanrılarıma hücum ettim ve şiddetle azarladım onları; ihmalkârlıklarının cezası olarak, hepsini toz ve örümcek ağlarının arasına gömdüm. Yok, öyle uzun süreliğine değil. Şimdi saygınlıklarını yeniden kazanmış, eskisi gibi ışıltılı ve cilalı durumdalar; kaderim yine onlara emanet.

Mezara varan yolda sendeleyerek ilerleyen insanın ömrü, zorluklar ve iniş çıkışlarla doludur; öyle olması da iyidir. Acı olmadan tatlı bilinmez. Yakın zaman önce -daha dün sayılır- feleğin ritmine yenilmiştim. Amansız sarkaç ters yönde sallanmıştı ve muhtaç duruma düşmüştüm. Domuz derisi kemerim belimde durmaz olmuştu. Pencereme yakın uzaklıkta, çok sıradan bir ölümlünün lahanalar arasında çalıştığını gördüm. Düşündüm: Ona emek verdiği alanda çok şey öğretebilirdim -azotlu gübreler, güneş simyası, bitkilerin mikroskopik hücre yapısı, kökün ve filizin esrarlı kimyası-, ama o işini biti-

rip geriye yaslandı ve dinlenmeye başladı. Alın teriyle ürettiklerine bir göz attı önce, sonra da benim ürettiklerime. Kasvetli duruşunda serzeniş vardı. "Su kadar geçici seninkiler" dedi (eminim öyle dediğine) -"su kadar geçici; hiçbir üstünlüğün yok. Hani beyim, nerede lahanaların?"

Olduğum yerde büzüştüm. Sonra içimi isyan duygusu kapladı. Sorusunu yanıtlamayacaktım. Bunu sormaya hakkı yoktu ve burada bulunuşu, manzaraya hakaretten başka bir şey değildi. Bir vakar geldi üstüme, başımı dikleştirdim. Malımın mülkümün belgelerini derleyip, ona ve lahanalarına sırtımı döndüm, şehre doğru yollandım. Erkek adamdım ben. Bu belgelerde utanacak bir şey yoktu. Ama heyhat! Topuklarım lahanalı adamı ufkun ötesine itelerken, ayak parmaklarım beni, sendeleyen ürkek, yaşlı bir dilenci gibi, kükreyen insan seline doğru sürüklüyordu -sayısız erkek, kadın ve çocuk. Aslında ne onlar benimle ilgileniyordu, ne ben onlarla. Biliyordum bunu; hissediyordum. Dünyanın rahmindeki ateş banyosundan çıkmışçasına kendi gözümde küçülüvermiştim. Ayaklarım sarsak ve ağırdı; ruhum sarkık ve ortadan büzülmüş bir çuval gibiydi. İnsanlar bana küçümseyen, acıyan, ayıplayan gözlerle bakıyordu. (Yemin edebilirim buna.) Hepsinin gözünde aynı soruyu okuyordum: Hani beyim, nerede lahanaların?

Kaldırımın kenarına kaçıp sinsi bakışlarla ilerleyerek, onların gözlerinden sakındım. Sonunda gideceğim yere vardığımda, beni gören kimse olmadığına emin olmak için gizlice sağıma soluma bakınıp, iğrenç bir şey yapan biri gibi aceleyle içeri girdim. Tanrım! Kötülük işlememiştim, kimseye fenalığım olmamıştı, kötü düşünceler kurmamıştım; yine de kötülük eksik olmamıştı

başımdan. Neden? Bilmiyorum, ama para büyük saygınlık getiriyordu ve param olmayınca saygınlığım da olmuyordu. Kâhinlerinki kadar eski, ama daha kârlı bir mesleğin sahibini arıyordum şimdi. Exodus'ta[1] adı geçer bu adamın; öyleyse dünyanın temeli atıldıktan hemen sonra yaratılmış olmalı ve kilise adamlarının hiddetine, krallar ve fatihlerin baskısına karşın bugüne kadar varlığını korudu. Kıyamet Borusu çalıp her şey dengeye gelene kadar, işini yapmaya devam edecek gibi görünüyor.

Bu nedenle, büyük bir alçakgönüllükle huzura çıktığımda korkuyla titriyordum. Şaşkınlığa düştüm demek, hislerimi anlatmaya yetmez. Shylock,[2] Fagin[3] ve benzerlerini düşündüğümden olacak, çok farklı birini hayal etmiştim. Oysa temiz görünüşlü, mavi gözleri okumaktan yorgun düşmüş biriydi bu; kapalı yerde oturmaktan teni solgunlaşmıştı. Biçimli, entelektüel kafasında bir takkeyle, ciddiyet içinde deri kaplı kitabını okuyordu. Görünüşü ve davranışları bir üniversite profesörünü andırıyordu. Kalbim hızla çarpmaya başladı. Galiba umut vardı! Ama hayır; beni soğuk ve etkili bir bakışla durdurup, ben karşısında utançla titreyerek dururken, mali durumumu çıkarsayıverdi. Dedim ki kendime: Suratına bakacak olsan bir düşünüre benziyor bu adam, ama sefalet içindeki insanların sırtından para kazanmak uğruna satmış zekâsını. Yaşamdaki sorunları çözmeye değil, başkasının geçim sıkıntısından yararlanıp kendi geçimini sağlamaya odaklanmış. Bir keder taciri o; rızkını başkalarının felaketinden sağlıyor. Gözyaşlarını kazanca tahvil ediyor; temiz giysileri ve şişkin göbeği, başkaları-

---

1 Eski Ahit'in ikinci kitabı (ç.n.).

2 Shakespeare'in oyunundaki ünlü tefeci (ç.n.).

3 Dickens'in romanındaki habis Yahudi (ç.n.)

nın çıplaklık ve açlığı sayesinde. O kan emici bir vampir. Cennet ve cehennemin kapısında para hesabı yapan bu günahkârın varlığı bir hakaret, bir küfür. Yine de karşısında korkakça duruyorum işte, özsaygım, ona duyduğum saygıdan da az. Ne gerek var bu utanca? Gücümü toplayıp şuna bir tokat atsam, böylece bu kirli sayfayı temizlesem ya.

Lakin öyle olmadı. Dediğim gibi, beni soğuk ve etkili bir bakışla durdurdu; bu bakışta bir aristokratın ayak takımına yönelik küçümseyişi okunuyordu. Burjuva topluluğunun sağlam desteğini arkasına almıştı. Yasa ve düzen ona sahip çıkıyordu; bense lahanasız, sefil şekilde ezilip büzülüyordum. Üstelik, sıkılmış limondan su çıkarmanın formülünü bilen bu adamla görülecek işim vardı.

Ona arzularımı saygıyla, titrek bir sesle aktardım. O ise soyumu sopumu ve nerede oturduğumu merak etti; özel hayatıma burnunu sokarak kustahça, kaç çocuğum olduğunu, evli olup olmadığımı öğrenmek istedi ve çeşitli uygunsuz, alçaltıcı sorular sordu. Evet, önceden bahsettiğim malımın mülkümün belgelerini çıkarana kadar, mahkemede hüküm giyen bir hırsız gibiydim. Burnunu bunların üzerinde yakışıksız bir iş yaparmışçasına gezdirirken, belgelerim ne kadar anlamsız ve değersiz görünüyordu. "Kardeşine faizle bir şey vermeyeceksin; ne para, ne erzak, ne de faizle verilebilecek başka bir şey"[4] denmiştir ama belli ki bu adam benim kardeşim değildi, çünkü yüzde yetmiş talep ediyordu. Bazı senetlere imzamı attım, alacağımı alıp huzurundan ayrıldım.

Üf be! Kurtulduğuma memnundum. Dışarıdaki hava ne güzeldi! Tek istediğim, ne dostum ne de düşma-

[4] İncil'den alıntı (ç.n.).

nımın az önce yaşadıklarımı bilmesiydi. Daha bir bina mesafesi gitmeden güneşin daha parlak, sokakların daha bakımlı, su oluklarındaki çamurun daha az kirli hale geldiğini fark ettim. Artık insanların gözlerinde lahana sorusu yoktu. Kaldırıma sıçradığımda bedenimde yeni bir güç, adımlarımda esneklik hissettim. İçime alışık olmadığım bir canlılık akıyordu; yapraklara, tomurcuklara, yeşillere bürünecek gibiydim. Zihnim açık ve tazelenmiş durumdaydı. Kollarıma güç gelmişti. Ürperiyor, nabzımın hızlandığını hissediyordum. Tüm insanlar kardeşimdi. Biri -evet biri dışında. Oraya geri dönüp ortalığı kırıp dökecektim. O deri ciltli kitabı yırtacak, o siyah takkeyi çıkaracak, bütün defterleri yakacaktım. Ama hayalimi gerçeğe dönüştürmeden kendimi topladım ve gerçeklere döndüm. İçimdeki yeni güce, yeniden kazandığım o kadim saygınlığa şaşmıyordum artık. Parmaklarımda gezdirdiğim sarı paralar şıngırdıyor, bu altın müzik beni sardıkça, eşyanın gizemine daha bir vakıf oluyordum.

Oakland, California
Şubat 1900

"Sizin, genç yazar, söyleyecek bir şeyiniz var mı, yoksa sadece söyleyecek bir şeyiniz olduğunu mu düşünüyorsunuz? Eğer varsa, hiçbir şey bunu söylemenizi engelleyemez. Eğer dünyanın duymak isteyeceği şeyler düşünme yetiniz varsa, düşünmenin en iyi biçimi ifade etmektir."

London, yazarlığa soyunanlara tavsiyeler içeren bu yazıyı, *An Odyssey of the North* (Ocak 1900) ve *The Son of the Wolf* (Nisan 1900) kitaplarının kazandığı başarının arifesinde kaleme almış.

Yazarın Yaşam Felsefesi*

Hayatının geri kalanında "tencereyi kaynatan" romanlar üretmekle mutlu olacak değersiz kitap yazarları, bu makaleyi okumadan geçmekle zaman kaybı ve sıkıntıdan kurtulacaktır. Burada müsveddelerin yazılışına, düzeltmenlerin saçmalıklarına, malzemenin düzenlenişine, sıfat ya da zarfların doğasındaki tersliklere ilişkin ipuçları yok. Korkak "tırıs-kalemler", yürüyün gidin. Makalemiz tutkular ve idealler besleyen, ziyaret listesinin ana bölümünü zirai gazeteler ve ev dergileri işgal etmeyen yazar içindir - bu yazar şimdilik ne kadar değersiz iş üretiyor olursa olsun.

Kıymetli bey ya da hanımefendi, seçtiğiniz alanda nasıl sivrilmeyi düşünüyorsunuz? Dehayla? Ama siz dâhi değilsiniz. Yoksa bu satırları okuyor olmazdınız. De-

---

* Bu makale ilk olarak *The Editor*'ın Ekim 1899 sayısında "*On the Writer's Philosophy of Life*" adıyla yayımlanmıştır (ç.n.).

ha dayanılmazdır; tüm engel ve kısıtlamaları aşar; zapt edilemez. Deha bir *rara avis*'tir;* sizin ve benim gibi her koruda kanat çırpmaz. Peki yetenekli misiniz? Evet, çekirdek halinde. Kundağa sarılı halde yuvarlanırken Herkül'ün pazıları komik görünüyordu. Sizin durumuz da böyle - yeteneğiniz gelişmemiş. Onu uygun şekilde besleyip olgunlaştırsaydınız, bunları okuyarak zaman harcamazdınız. Ve eğer yeteneğinizi yeterince işlediğinizi düşünüyorsanız, burada durun. Aksi söz konusuysa, bunu nasıl sağlamayı düşünüyorsunuz?

Özgün olarak, dediniz hemen; sonra da eklediniz, *ve bu özgünlüğü sürekli güçlendirerek*. Çok iyi. Ama mesele özgün oluvermek değildir -bunu her acemi söyleyebilir; bunu gerçekten yapabilecek misiniz? Okurların eserinize iştahla yaklaşmasını nasıl sağlayacaksınız? Yayıncıları onun arkasından nasıl koşturacaksınız? Bir başkasının parlak izlerini takip ederek, onun özgünlüğünü yansıtarak özgün olamazsınız. Hiç kimse Scott ya da Dickens, Poe ya da Longfellow, George Eliot ya da Bayan Humphrey Ward, Stevenson ve Kipling, Anthony Hope, Stephen Crane ve diğerleri için bir temel atmadı. Yine de yayıncılar ve kamuoyu onlara ilgi gösteriyor. Onlar özgünlüğü yakaladılar. Peki nasıl? Esen her meltemle dönen aptal rüzgârgülleri olmayarak. Yarışa eşit başlayıp, sayısız başarısızlık yaşadılar; dünyadaki gelenekler ortak miraslarıydı. Ama başarısızlardan ayrıldıkları bir nokta vardı; doğrudan kaynaktan beslenip, başkalarının elediği malzemeyi kullanmadılar. Başkalarının kanaat ve sonuçlarıyla işleri yoktu. Eserlerine "benim" damgasını vurmaları gerekiyordu -telif hakkından çok

---

* Nadir ya da eşsiz insan (ç.n.)

daha değerli bir alametifarikaydı bu. Böylece ilkin, -bilgi ve kültürün bir diğer adı olan- dünya ve geleneklerden devşirdikleri malzemelerle, bireysel bir yaşam felsefesi oluşturdular.

"Yaşam felsefesi" teriminin kesin bir tanımı yoktur. Öncelikle, bir tek şeyle ilgili bir felsefeyi ifade etmemektedir. Ruhun geçmiş ve gelecekteki sıkıntıları, cinsiyetlerle ilgili ahlak kurallarının ikili ve tekil standardı, kadınların ekonomik bağımsızlığı, miras olarak alınan karakterlerin olanaklılığı, ruhsalcılık, yeniden doğuş, ölçülülük vb. sorunlara yönelik özel bir ilgisi yoktur. Ama bir şekilde, bunların hepsiyle ve gerçek hayattaki her erkek ya da kadının karşılaştığı diğer hendek ve engellerle ilgilidir. Kısacası, sıradan şekilde işleyen bir yaşam felsefesidir.

Kalıcı bir başarı kazanmış her yazar bu felsefeye sahipti. Bu yazarın kendisine ait olan görüşüydü. Dikkatini çeken her şeyi değerlendirdiği mihenk taşıydı. Karakterlerini ona göre çiziyor, düşüncelerini ona göre ifade ediyordu. Onun sayesinde eseri akılcı, normal ve tazeydi. Yeni, dünyanın duymak istediği bir şeydi. Eseri ona aitti; oradan buradan toplanmış, dünyanın zaten duymuş olduğu şeylerden ibaret değildi.

Ama yanılmayın. Böyle bir felsefeye sahip olmak, didaktik bir itici güce kapılmak demek değildir. Bir insanın herhangi bir mesele hakkında görüş ifade etmesi, kamuoyuna bir romanla saldırması için bir neden değildir; aynı şekilde saldırmaması için de. Lakin yazarın bu felsefesinin nadiren, dünyayı bir problemin şu ya da bu yönüne çekmek isteğiyle kendisini gösterdiği fark edilecektir. Birkaç büyük yazar açıkça didaktik iken, Robert Louis Stevenson gibileri, cesur ve nazik bir üslup içinde

kendilerini tamamen işlerine adamış, hiçbir zaman öğretecekleri bir şey olduğu fikrini açığa vurmamışlardır.

Ayrıca anlaşılmalıdır ki böyle bir çalışma felsefesi yazarın sadece kendisini eserine katmasını sağlar, ama kendisi olmayıp, kendisi tarafından gözlenen ve tartılan kendisini. Bu en çok, üç entelektüel devin sultasında kendini gösterir: Shakespeare, Goethe, Balzac. Her biri kendisiydi; o kadar ki, hiçbiri diğeriyle karşılaştırılamaz. Her biri anbarından kendi çalışma felsefesini çıkarmıştı. Eserlerini bu bireysel standartla meydana getirdiler. Başlangıçta herhalde hepsi diğer yetişmekte olanlara benziyordu, fakat bir şekilde, dünyadan ve onun geleneklerinden emsallerinin alamadığı bir şey aldılar. Ve bu, hiç de *söylenmesi gerekmeyen bir şey* değildi.

Sizin, genç yazar, söyleyecek bir şeyiniz var mı, yoksa sadece söyleyecek bir şeyiniz olduğunu mu düşünüyorsunuz? Eğer varsa, hiçbir şey bunu söylemenizi engelleyemez. Eğer dünyanın duymak isteyeceği şeyler düşünme yetiniz varsa, düşünmenin en iyi biçimi ifade etmektir. Sarih düşünüyorsanız, sarih yazarsınız; düşünceleriniz kıymetliyse, yazımınız da kıymetli olacaktır. Ama ifadeleriniz fakirse, düşünceleriniz fakir olduğu içindir; sığ ise, siz sığ olduğunuz içindir. Eğer fikirleriniz karmakarışıksa, berrak bir ifadeyi nasıl umarsınız? Bilginiz bölük pörçük ve sistemsiz ise, sözleriniz nasıl kapsamlı ve mantıklı olabilir? Ve bir çalışma felsefesinin merkezi fikir akışı olmadan, kaostan düzene nasıl ulaşırsınız? Önsezi ve kavrayışınız nasıl sarih olabilir? Sahip olduğunuz her bilgi kırıntısının izafi önemini nicel ve nitel olarak nasıl algılayabilirsiniz? Ve bütün bunlar olmadan kendiniz olmanız mümkün müdür? Dünyanın doygun kulağına nasıl taze bir şey söyleyebilirsiniz?

Bu felsefeyi elde etmenin tek yolu onu aramak, dünyanın bilgi ve kültüründen, onu oluşturan malzemeyi devşirmektir. Köpüklü sathın altındaki dünya hakkında ne biliyorsunuz? Kaynayan kazanın derinliklerinde işleyen kuvvetleri kavramadan, köpükler hakkında ne bilebilirsiniz? Bir sanatçı İbrani efsaneleri ve tarihini, Yahudilerin karakter, inanç ve ideallerini, tutku ve zevklerini, umut ve korkularını kolektif olarak biçimlendiren ayırt edici nitelikleri bilmeden bir "Ecce Homo" resmi yapabilir mi? Bir müzisyen Germen destanları hakkında hiçbir şey bilmeden bir "Ride of the Valkyries"* besteleyebilir mi? Sizin için de durum böyle -çalışmalısınız. Hayatın çehresini kavrayışla okumayı öğrenmelisiniz. Herhangi bir hareketin karakter ve aşamalarını kavramak için, bireyleri ve halkları harekete geçiren, büyük fikirleri doğuran ve yayan, bir John Brown'ı astıran ya da bir Kurtarıcı'yı çarmıha gerdiren ruhu bilmek zorundasınız. Eliniz dünyada olup bitenlerin nabzını tutmalı. Bütün bunların toplamı sizin çalışma felsefeniz olacak, o da sizin dünyayı ölçmenizi, tartmanızı, dengelemenizi ve yorumlamanızı sağlayacaktır. Bireysellik, kişiliğin bakış açısı üzerindeki bu damgasıdır.

Tarih, biyoloji, evrim, etik ve bilginin bin bir dalı hakkında ne biliyorsunuz? "Ama" deyip itiraz edeceksiniz, "bunların bir sevda romanı ya da şiir yazmama nasıl yardımcı olacağını anlamıyorum." Ah, ama yardımcı olacaklar. Bunlar düşüncenizi yayar, ufkunuzu genişletir, çalıştığınız alanın hudutlarını öteye çekerler. Size felsefenizi verirler; başka hiçbir felsefeye benzemeyen, özgün düşünceye doğru iterler sizi.

---

* Wagner'in ünlü bestesi (ç.n.).

"Ama bu muazzam bir iş," diye protesto edersiniz; "zamanım yok benim." Bu işin devasalığı diğerlerini korkutmamıştı. Hayatınızın seneleri sizin tasarrufunuzdadır. Elbette bu yılları tam anlamıyla yönetemezsiniz, ama belli oranda yönetmeniz mümkündür; etkinliğiniz ancak böyle artar, çevrenizdekilerin dikkatini ancak böyle çekebilirsiniz. Zaman! Zamanın yokluğundan söz ettiğiniz zaman, onu müsrifçe kullandığınızdan söz ediyorsunuz demektir. Gerçekten nasıl *okuyacağınızı* öğrendiniz mi? Bir yıl içinde, öykü yazım sanatını öğrenmeye gayret etmeden, eleştirel melekelerinizi işletmeden, kaç tane tatsız kısa öykü ve roman okuyorsunuz? Kaç tane dergiyi baştan sona tamamıyla okursunuz? Sizin zamanınız var; budalaca bir cömertlikle harcadığınız zaman -bir daha geri gelmeyecek olan zaman. Okuma tercihlerinizde seçici olmayı ve akıllıca sekip geçmeyi öğrenin. Günlük gazeteleri, reklamları ve her şeyi okuyan ihtiyarlara gülersiniz. Peki günümüzün edebiyat dalgasını göğüslemeye çalışma gösteriniz daha mı az acıklı? Ama bundan kaçmayın. En iyi olanı, sadece en iyi olanı okuyun. Bir mavalı, sırf okumaya başladığınız için bitirmeyin. Unutmayın ki siz önce, sonra ve daima bir yazarsınız. Bunların başkalarından yapılan alıntılar olduğunu unutmayın; ayrım yaparak okursanız, işe yarar parçaları ayırabilirsiniz; hakkında yazacak başka bir şeyiniz olmayacaktır. Zaman! Zaman bulamıyorsanız, dünyanın da sizi dinleyecek zaman bulamayacağından emin olabilirsiniz.

"Bu işle ilgili hiçbir bilgim yoktu. California'da, büyük yayınevlerinden uzakta yaşıyordum. Bir editörün neye benzediğini bilmiyordum. Herhangi bir şey bastırmış tek bir kişi tanımıyordum; kendimi saymazsak, herhangi bir şey yazmaya yeltenen biri de yoktu çevremde."

London'ın yazarlık serüveninin başında yaşadığı zorluklar, *Martin Eden* (1909) ve *John Barleycorn* (1913) romanlarında yer almıştır. Aşağıda anlatılan, dört bin kelimelik bir yazı için beş dolar ödenmesi konulu olay şöyle gerçekleşmiştir: Overland Monthly, Jack London'a, "To the Man on the Trail" hikâyesi için beş dolar ödemeyi vaat etmişti. London bu küçük bedeli, derginin bürosunu basmak ve editörleri fiziksel anlamda hırpalayarak almak zorunda kalmıştı. Editörler bu olayın kinini gütmemiş olacaklar ki, sonraki ay bastıkları "White Silence" için ödedikleri parayı yedi buçuk dolara çıkarmışlardı.

Black Cat'ten gelen kırk dolar ise, "A Thousand Deaths" hikâyesi içindir.

Baskıya Girmek*

Meslektaşlarımızdan biri dergilere iki üç şey sattığında ya da bir yayıncıyı kitabını basmaya ayarttığında, bütün arkadaşları hemen, bunu nasıl başardığını sorarlar. Kitapların ve dergilerdeki hikâyelerin seçiminin çok ilginç bir iş olduğunu söyleyebiliriz.

Bu benim de çok ilgimi çekiyordu; benim için hayati idi diyebilirim. Sayısız dergi ve gazeteyi gözden geçirir, bütün bu yazarların buraya girmeyi nasıl başardığını merak ederdim. Bu bilgiye sahip olmanın benim için hayatiliğini göstermek amacıyla, belirtmeme izin verin; çok borcum vardı, para edecek bir şeyim, gelirim yoktu. Beslemem gereken birkaç boğaz, ve zorunlu ihtiyaçları nedeniyle kirayı çok geciktirmeden ödememi bekleyen, yoksul bir dul olan ev sahibem vardı. Koşumları takınıp

---

* İlk olarak *The Editor* dergisinin Mart 1903 sayısında "Getting into Print" adıyla yayımlanmıştır (ç.n.).

dergilere seyirttiğim zaman, ekonomik durumum böyleydi.

Üstelik daha da önemlisi, bu işle ilgili hiçbir bilgim yoktu. California'da, büyük yayınevlerinden uzakta yaşıyordum. Bir editörün neye benzediğini bilmiyordum. Herhangi bir şey bastırmış tek bir kişi tanımıyordum; kendimi saymazsak, herhangi bir şey yazmaya yeltenen biri de yoktu çevremde. En beteri, ne kadar vahim durumda olduğumu da göstermek üzere, "Müsveddeleri Satacak 500 Yer"den veya *The Editor*'dan da habersizdim.

Bana ipucu verecek, deneyimlerinden nasiplenece-ğim kimse yoktu. Bu yüzden oturup yazarak kendi deneyimimi elde etmeye çalıştım. Her tür şeyi yazdım -kısa öyküler, makaleler, anılar, fıkralar, denemeler, soneler, baladlar, şiirler, şarkılar, vezinli hafif oyunlar, boş mısralı ağır tragedyalar.[1] Bu türlü çeşit yaratıyı zarfa tıktım, iade pulunu ekleyip posta kutusuna attım. Ah, çok üretkendim. Günler geçtikçe müsveddelerim yığıldı; onlar için pul bulmak, dul ev sahibeme hayatını sürdürecek parayı yetiştirmek kadar büyük bir sorun haline geldi.

Bütün müsveddelerim geri gönderiliyordu. Bu durum devam etti. Süreç, ruhsuz bir makinenin işleyişi gibiydi. Müsveddeyi posta kutusuna atıyordum. Belli bir zaman sonra postacı müsveddeyi bana geri getiriyordu. Matbu bir reddiye etiketi eklenmiş oluyordu ona. Diğer taraftaki makinenin çark ve kollarından oluşan kurnaz düzenek (bu nefes alan, damarlarında kan dolaşan bir

---

[1] London'ın denediği türler arasında yer alan *villanel*, *triolet* ve *iambic tetrameter*, bazı şiir biçimlerini ifade ediyor. Bildiğim kadarıyla, bunların Türkçede tam karşılığı yok (ç.n.).

insan olamazdı) müsveddeyi başka bir zarfa koymuş, pulları alıp zarfın üzerine yapıştırmış, sonra da reddiye etiketini eklemişti.

Bu birkaç ay devam etti. Hâlâ karanlıktaydım. Daha en küçük bir tecrübe bile edinebilmiş değildim. Nazım ya da nesir, fıkra ya da sone, kısa öykü ya da denemeleri daha pazarlanabilir kılmak hakkında, başlangıçtakinden fazla bir şey bilmiyordum. Ancak genel, bulanık, dumanlı fikirlerime göre, bin kelimeye en azından on dolar ödeniyor olmalıydı; iki üç şey bastırdıktan sonra editörler malıma rağbet ederdi; bir müsveddenin editörün elinde dört beş ay beklemesi, satıldığı anlamına geliyordu.

Bin kelimeye en azından on dolar verildiğine samimi olarak inanıyordum; itiraf edeyim, bunu bir pazar ekinde okumuştum. Nasıl güzel ve dokunaklı tevazu içinde olduğumu da itiraf etmeliyim. Bırak öteki insanlar en yüksek rayice göre para alsınlar, diyordum kendi kendime, bu miktar muhteşem olsa da önemi yok. Ben her zaman en düşük rayice razı olacağım. Bir kere işe başladım mı, günde üç bin kelimeden fazla yazmayacak, haftada yalnız beş gün çalışacağım. Böylece yeniden yaratmaya fırsat bulurken, piyasada şişkinliğe neden olmadan ayda altı yüz dolar kazanacağım.

Dediğim gibi, makine birkaç ay işledi, sonra bir sabah, postacı bana bir dergiden mektup getirdi; dikkatinizi çekerim bir mektup; uzun, kalın olanlardan değil, ince bir zarf. Pul ve ev sahibesi sorunlarım zalimce üstüme gelmekteydi ve dergiden gelen bu kısa, ince mektup her iki sorunu da kısa vadede çözebilirdi.

Mektubu hemen açamadım. Bana kutsal bir şey gibi görünmüştü. İçinde bir editörün yazılı sözleri vardı.

Temsil ettiği dergi, benim gözümde birinci sınıftı. Oraya dört bin kelimelik bir öykü göndermiştim. Bu ne eder, diye sordum kendime. En düşük rayiç, diye her zamanki tevazumla yanıtladım, kırk dolar elbette. Böylece kendimi her tür hayal kırıklığına hazır tutarak, mektubu açtım ve hafızamda ömür boyu alevden harflerle yazılı kalacağını düşündüğüm sözleri okudum. Heyhat! Çok geçmeden unuttum bile o sözleri. Ama mektubun özü, öykümün uygun bulunduğu, gelecek sayıda basılacağı ve bana toplam olarak beş dolar ödeme yapılacağıydı.

Beş dolar! Ne zaman? Editör bunu belirtmemişti. Bu teklifi kabul ya da reddettiğimi bildirmek için bir pulum bile yoktu. Tam o sırada ev sahibemin küçük kızı kapıyı çaldı. Her iki sorunum da her zamankinden daha acil olarak çözüm bekliyordu. En düşük rayiç diye bir şey olmadığı açıktı. Sokağa çıkıp kömür kürekleme-mekten başka yapacak şey kalmıyordu. Bunu önceden yapmış ve daha fazla para kazanmıştım; yine aynı işi yapacaktım, *Black Cat* olmasaydı.

Evet, *Black Cat*. Postacı bu dergiden, dört bin kelimelik bir öykü için kırk dolarlık bir teklif getirmişti. Yalnız fazla uzundu, yarıya indirmek için iznimi istiyorlardı. Bu yirmi dolarlık rayice denk düşerdi. İzin veriyor muydum? Parayı hemen gönderirlerse öyküyü ortasından bölebileceklerini söyledim, onlar da postayla ödememi yaptılar. Önce bahsettiğim beş doları da basım ertesinde, bir sürü sıkıntı ve sorunun ardından aldım.

Kömür kürekleme çözümünü unuttum ve daktilo takırdatmaya -genç bir hanımın görsel ifadesiyle "parmak uçlarımdan sıfatlar damlatmaya"- devam ettim. Bu sıralarda, şimdi nasıl olduğunu hatırlamıyorum, *The Editor*'a rastladım. İlk okuduğum sayı, bilinçsiz enerji

kaybım için derin bir pişmanlık duymama neden oldu. *The Editor*'dan öğrendiğim yüzlerce şeyi söyleyemem belki ama, onun bana rutin işlerle pul ve ev sahibesi sorunlarını nasıl çözeceğimi öğrettiğini söyleyebilirim. Bana rutin işlerin piyasasını ve ummam gereken fiyatları öğretti. Böylece her ay masraflarımı karşılayacak kadar rutin iş yapıp, zamanımın geri kalanını riskli mali girişimler olan ciddi çabalara ayırma imkânı buldum.

Deneyimlerimle ilgili bu kısa anlatıyı bitirirken, izninizle, acı çekerek edinilmiş bazı genellemeler sunacağım. Bakmakla yükümlü olduğunuz kimseler varsa, yazmak için işinizden ayrılmayın. Kurgusal yazılar diğerlerinden daha çok kazandırır ve iyi nitelikte olduğu zaman daha kolay satılır. İyi bir fıkra, iyi bir şiirden daha çabuk satılır ve daha az ter ve kana mal olur. Yazdıklarınızın basıldığını görmek istiyorsanız, mutsuz sonlardan, sert, gaddar, trajik, dehşet verici unsurlardan kaçının. (Anlayacağınız, yaptığımı yapmayın; dediğimi yapın.)

Mizah yazması en zor, satması en kolay ve en iyi kazandırandır. Bunu az sayıda insan başarabilir. Başarabilecekseniz, mutlaka deneyin. Bu hem Klondike'ın,[2] hem Rand'in[3] özelliklerini bir araya getirmek demektir. Mark Twain gibi olun.

Altı bin kelimelik bir öyküyü kahvaltıdan önce çiziktirmeyin. Çok fazla yazmayın. Terinizi bir düzine öyküye dağıtmak yerine, bir tek öykü üzerinde yoğunlaşın. Aylaklık edip ilham beklemeyin, ilhamın ardından sopayla koşun; yakalayamasanız bile, mutlaka ona son

---

[2] Alaska'da yer alan, Amerikan tarihinin meşhur "Altına Hücum" bölgesi. London'ın hayatında ve yazılarında önemli yer tutar (ç.n.).

[3] Güney Afrika'daki, zengin altın madenlerine sahip bölge (ç.n.).

derece benzeyen bir şey yakalarsınız. Kendinize bir "çalışma süresi" belirleyin ve her gün o "çalışma süresi"ne uyun; yıl sonunda kazancınız artmış olacaktır.

Tecrübeli yazarların inceliklerini tetkik edin. Sizin parmaklarınızı doğradığınız aletlerde onlar mahâret kazanmıştır. Yaptıkları işler, bu işlerin nasıl yapıldığını ortaya koyar. Bir hayır sahibinin size yardım etmesini beklemeyin; yolunuzu kendiniz bulun.

Gözenekleriniz açık ve hazmınız iyi olsun. İnanıyorum ki en önemli kural budur. Ve lütfen Carlyle'ı[4] başıma kakmayın.

Bir not defteriniz olsun. Onunla gezin, onunla yemek yiyin, onunla uyuyun. Beyninizde uçuşan her düşünceyi ona yazın. Ucuz kâğıt, gri hücrelerden daha zor bozulur ve kurşunkalem izleri, hafızadan daha kalıcıdır.

Ve çalışın. Büyük harflerle yazalım, ÇALIŞIN. Sürekli çalışın. Bu dünyayı, evreni, güç ve maddeyi, kurtçuklardan ilahi varlıklara kadar tüm güç ve maddenin içinde ışıldayan ruhu keşfedin. Bütün bunlarla demek istiyorum ki, bir yaşam felsefesi için ÇALIŞIN. Bir yaşam felsefeniz bulunduğu ve ona sahip çıktığınız sürece, bu felsefe yanlış da olsa zararı yoktur.

Üç önemli şey şunlardır: SAĞLIK, ÇALIŞMA ve bir YAŞAM FELSEFESİ. Buna bir şey daha ekleyebilirim -hayır, eklemek zorundayım: SAMİMİYET. Bu olmadan, diğer üçü faydasızdır; bu olursa, büyüklüğe ulaşıp devler arasında yerinizi alabilirsiniz.

---

[4] Thomas Carlyle - 18. yüzyılda yaşamış İskoç bilge; deneme yazarı, tarihçi ve filozof. London. Carlyle'ın eserlerini okumakta geç kaldığını belirtir (ç.n.)

"Gelin bizi eserlerimizi bastırmaya sevk eden hırsa bir bakalım. Editörlere, yayıncılara, kitap satıcılarına, okuyuculara sorarsanız alacağınız yanıt, "Para" olacaktır. Şimdi, buraya kadar takılıp gelen idealist ya da hayalci en iyisi geri dönsün. Sert bir meseleyle karşı karşıyayız. Para? Evet, para!"

Yeni Yazarlara İlk Yardım*

İnsanları edebiyatın dikenli yollarına adım atmaya yönelten pek çok güdü vardır; bu zorlayıcı sebeplerin başta geleni hırs olsa gerek.

Hırs çok müphem bir terim. Gelin meselenin kökünе inelim, bütün aptalca kuruntular ve kurnazca dalaverelerden sıyrılıp, kelimeyi daha belirgin bir hale getirelim. Ne için bu hırs? Şöhret mi? Dikkat çekmek mi? İzleyici kazanmak mı? İktidar mı? Geçim sağlamak mı? Cidden, ne için?

Bu noktada belirtelim ki tartışmamız sadece, kendine bir pazar bulmak için arenaya girip zırhlar içinde dövüşenleri ilgilendiriyor. Sırf içinden geldiği için şarkı söyleyen gerçek ozanla ilgilenmiyoruz; içindeki bir güç onu zorladığı için, kısacası başka türlüsü elinden gelmediği için şarkı söyleyenle ilgimiz yok. Böylesi bir insan şarkılarını tutkallı zarflar içinde dünyanın öteki

---

* "First Aid to Rising Authors", *The Junior Munsey Magazine*, Aralık 1900 (ç.n.).

ucuna, sayısız editörün ruhunu tırmıklamak için göndermez. En iyisi (ya da en kötüsü), uygun gördüğü takdirde, en yakın ve sevgili arkadaşlarına parasız olarak dağıtmak üzere özel bir baskı yaptırır; gerisiyle uğraşmaz. Elbette çaldığı nota saf, tatlı ve doğru oldukça; o güçlü, mahir, tanımlanamaz ezeli dokunuşa sahip bulundukça, dinleyicileri kaçınılmaz olarak hep artacaktır. Ama ona kendi pazarını getiren bu dinleyicilerdir; zira her biri bu şarkıları bir diğerine söyler, o da bir diğerine; sonunda dünya şarkılar ve bu şarkılara tezahüratlarla dolunca, teller ve kablolar istekli yayıncıların teklifleriyle ısınmaya başlar. Burada şair pazara gitmemiş, pazar ona gelmiştir.

Ama bizim hedefimiz, insanları yazılı düşüncelerini şalgam ya da lahana gibi alınıp satılacak bir mal haline getirmeye iten hırsın ne olduğunu çözümlemek. Biri bunu yaptı mı, sebebini sormak yerinde olur. Bunu şöhret için mi yapmıştır? Bakalım hele. Öncelikle şu soru doğuyor: Sadece ayırt edilmek ve şan sahibi olmayı arzu etmek, bir insanın seçkin ya da ünlü olmasını sağlar mı? Öyle gibi görünmüyor. Bu şekilde kötü bir şöhret kazanabilir, asla iyi şöhret değil. Dünyadaki büyük adamlar, yapacak işleri olduğu ve bu işleri yaptıkları için, durmadan ve kudretle çalıştıkları için büyüktür; işleri içinde kendilerini kaybetmişler ve bir gün kendilerine şeref payeleri verilip, isimleri herkesin ağzında dolaşmaya başladığı zaman şaşırmışlardır. Ve dahası, sırf yüksek yerlerde oturmak için düşüncelerini satacak bir insanın, şöhreti yayın büroları ve editör odalarında kovalayıp, hiç tanımadığı binlerce insanın paltosunun eteğinden çekiştirmesi saçma bir yöntem olmaz mı? Belli ki, şöhret böylelerine göre değildir!

Bir de sırf yazdıklarının basıldığını görme hırsında olanlar vardır. Salt arkadaşları, "Şu Soandso akıllı adam, tanımıyor musun? Dergilerde yazar" desinler diye. Böyle biri, insanlar onun hakkında konuşsun ister; ucuz biletli koltuğuna anlık olarak ilişip, sonra onu yazar takımıyla oturmuş biri olarak tanıyanlar arasında gururla gezmeyi; içinde doğmadığı ve doğuştan ahmak olduğu için asla dahil olamayacağı bir kastın ayrıcalıklarını ister. Vardır böyleleri -tanıştıkları ilk editörü sıkboğaz eder, talepte bulunurlar. Aşağılık, kıymetsiz ve aptal yaratıklardır; ama onlar için ağlarken, gayrimeşru arzularını gerçeğince tartışamayacağız. Müşfik olalım, suçu atalarına yıkıp yolumuza devam edelim.

Konu dışında tutacağımız daha pek çokları var; örneğin uzmanlar -doktorlar, avukatlar, profesörler, tarihçiler ve fen bilimciler. Bunlar söyleyecek bir şeyi olan insanlar sıfatıyla, profesyonel kapasiteleri içinde yazar. Ama hırslarını zaten seçmiş oldukları kariyer içinde tatmin etmişlerdir ve gerçekleştirdikleri edebi eser sadece kariyerlerinin modern bir evresidir. Sonra meraklılar vardır -dünyayı kurtarmaya gelmemişlerdir, kibirli değildirler; doğuştan ya da koşulların yardımıyla, varoluş mücadelesinden ve bir şeyler yapma arzusundan azade kalmışlardır; bunların yazma sebepleri avlanmaya, balığa, seyahate ya da operaya gitme sebepleriyle aynıdır.

Bunların hiçbiri için hırsın, ayırıcı bir terim olarak, önemi yoktur. Peki hırs kimin için önemlidir? İki sınıf için -dünyanın duyması gereken ya da duymaktan hoşlanacağı bir mesajı olan ya da olduğunu düşünenler; ve yaşamını zor şartlarda, kıraç yerlerde geçiren, karnını doyurmak için uğraşanlar. İlki daha küçük olan sınıftır. Bunlar ilahi, ateş fırlatan, ateş getiren yaratıklardır; ya-

radılışları gereği, kulaklar sağır olsa, gökler yıkılsa da konuşmak zorundadırlar. Tarih onlarla doludur ve Sina Dağı'ndaki oyma tabletlerde olsun, sonraki bir dönemin savaş broşürlerinde ya da bugünün çığırtkan pazar gazetelerinde olsun, onların hep konuşmuş olduklarını görürüz. Hırsları öğretmek, yardım etmek, yükseltmektir. Özbenlik belirleyici bir unsur değildir. Esas olarak kendileri için değil, dünya için yaratılmışlardır. Şeref, şan ve iktidar onlara çekici gelmez. Bir ekmeğin kabuğu ve bir dilencinin giysisi bütün maddi arzularını karşılar. Varoluş bir dönemdir; bir sonuca götüren araçtır. Dünyanın rahatlık ve mutluluğu, onların rahatlık ve mutluluğudur. Yardımcılar ve akıl hocaları olarak, ne yardım ne de akıl isterler; önerilse de kabul etmezler, çünkü yolları yıldızlar gibi önceden belirlenmiştir. Her şey söylenmiş ve hazırlanmışken, olacakları kim değiştirebilir?

Ama bir de ikinci sınıf vardır ve bu sınıf daha geniş olduğu, sizin benim gibi çamurdan yapılma yaratıklardan kurulu olduğu için, gelin bizi eserlerimizi bastırmaya sevk eden hırsa bir bakalım. Editörlere, yayıncılara, kitap satıcılarına, okuyuculara sorarsanız alacağınız yanıt, "Para" olacaktır. Şimdi, buraya kadar takılıp gelen idealist ya da hayalci en iyisi geri dönsün. Sert bir meseleyle karşı karşıyayız. Para? Evet, para! O zaman başınızı tekrar bulutlara gömüp bizi yalnız bırakın. Biliyoruz, bir ekmeğin kabuğu ve bir dilencinin giysisiyle yetinemiyor olmamız çok kötü; ama anlamalısınız, biz sadece çamurdan yapılmayız. Günahlarımızdan ötürü ataları-mızı suçlayın, ya da bizi her kim şekillendirdiyse onu.

Bizler karnımızı doyurmak zorunda olanlarız. Eğlence severiz, zevk peşinde koşarız ve yaşamanın tazmi-

natı saydığımız şeylerin açlığını çekeriz. Dünyanın bize borcu var ve onu alana kadar uğraşacağız. Çoğumuzun borçlarında durum kötü; bunlar için daha da çok uğraşmalı. Kimimizin senetleri o kadar kabarık değil, onlar çok gülünç tutarlara da razı olabilir. Diğerleri daha ısrarcı; çok azı bu dünyaya geliş bedelinin ödenebileceği kanısında. Ama hepimiz alacaklı olduğumuza inanıyoruz ve alacağımızı kendi başımıza tahsil etmemiz gerektiğini çabuk öğrendik.

İyi yemek isteriz, ve bol olsun; canımız isteyince et yemeliyiz -pirzola değil, antrikot olsun; meyveler; ve kaymak istedik mi yağsız sütten değil, iyisinden olmalı. Sıhhi tesisatı olan, sızdırmaz tavanlı güzel evler isteriz ve sıkışıp bunalmak istemeyiz. Yüksek tavanlar, büyük pencereler ve bol güneş isteriz; dışarıda çiçek yetiştirecek yer, asmalar, incir ağaçları ve günün serininde yürünecek yollar. Bu evlerin içinde de her türden güzel şeyler isteriz -kitaplar, resimler, piyanolar ve üstü yastık dolu divanlar. İyi tütün isteriz ve bol olsun ki arkadaşlarımız gelip tüttürmemize yardımcı olsun. Ve dudakları kuruduğunda, o büyük firmaların bize reva gördüğü kötü lezzetli sıvılardan daha iyisini verelim onlara.

Ve evlenip çoğalmak isteriz, evlatlarımızdan haz duymak, endişelenmemek isteriz. Soludukları hava iyi olsun, iki ayak üzerinde yürüyen bir hayvana yaraşır şeyler yesinler, kendilerine ruh katan ve anlayış kazandıran şeyler görsünler, duysunlar isteriz. Gürbüz ve güçlü büyüsünler, iri kasları, geniş ciğerleri ve parlak gözleri olsun isteriz. Nesli güçlü, yüreği sağlam, bilgi sahibi ve muktedir erkek ve kadınlar olmalarını isteriz. Ayrıca kendimize binek atları, bisikletler ve otomobiller isteriz; kameralar, ateşli silahlar, katlanabilir oltalar; kanolar ve

yelkenliler. Tren biletleri, çadırlar ve kamp malzemeleri isteriz. Dağlara tırmanmak, kumlu sahillerde yalınayak yürümek, tuz denizlerini gönlümüzce yarıp geçmek isteriz. Resimli atlaslar ve seyahat kitaplarına bakıp durmaktan yorulduk; gidip oraları görmek isteriz. Başyapıtların soluk fotoğrafları ve kötü kopyalarından bıktık. Bu resim ve heykelleri gözlerimizle görmek, bu şarkıcı ve müzisyenleri kulaklarımızla duymak isteriz. Hindistan'da açlık varsa, kasabaya bir kütüphane lazımsa ya da yakınımızdaki yoksul adam atlarından birini kaybeder ve hastalanırsa, elimizi cebimize atıp yardım etmek isteriz. Ve bütün bunları yapmak için, para isteriz!

Bunları istediğimiz ve elde etmek için yayın yapacağımızdan, belki ne tür yayınları sıralamaya başlamanın uygun olacağını öğrenmeliyiz. Yayın işini seçtik, çünkü bize daha uygun olduğunu düşünüyoruz; ayrıca bu işi diş çekmeye, kırık kemikleri iyileştirmeye, rakamları toplamaya ya da kazma ve kürekle çalışmaya tercih ederiz. Bizimle aynı kayıkta kürek çeken insanların çoğu, edebiyata aynı sebeplerle başladı; ama ne yazık ki, çalışma alanlarını yeterli dikkatle seçmediler. Bu yüzden çok zorluk çektiler ve yıllarca uğraştıktan sonra hatalarının farkına vardılar.

Edebi başarı kazandığı kesin olan Grant Allen, böyle bir tecrübe yaşamıştı. 1876'da işinden ayrılarak Jamaika'dan İngiltere'ye dönmüş, hayatını kalemiyle kazanmaya karar vermişti. Bundan önce, boş zamanlarında, felsefi ya da bilimsel konularda yüz adet veya daha fazla dergi yazısı yazmış, bunların hiçbiri ona bir kuruş kazandırmamıştı. Ama bu kez kendisini, altı yüz dolara mal olan, *Physiological Esthetics* adında bir kitap yazmaya adadı. Aldığı eleştiriler ona Darwin, Spencer gibi

insanların dostluğunu kazandıracak kadar iyiydi ve yaklaşık üç yüz kopya sattı. Sonunda, harcadığı zamana ek olarak yüz elli dolar gibi küçük bir zararı oldu. Sonraki kitabı *The Color Sense* idi. Yazımında 5 ila 6 bin kaynak kullanılmış, tamamlanması bir buçuk yıl sürmüş, on yıl zarfında ona yüz elli dolar gibi bir kâr getirmişti. Grant Allen'ın sonraki zamanda neden edebiyata yöneldiğini soranınız var mı?

Hatası onu öyle derinden etkilemişti ki, 1893'te şöyle diyordu: "On yıl boyunca ekmek param için, ayrıntılarına girmek istemediğim bir mücadele verdim. Bu mücadele sağlığıma ve ruhuma zarar verip, bütün direnç ve neşeyi içimden söküp attı. Bu yazının amacı, hünerli ve tutkulu gençleri tüm mesleklerin en yorucu ve en kazançsız olanına karşı uyarmaksa, dürüstçe şunu söylerim: Aklınızı kullanın; hiçbir pazarda yeteneklerinizi bu kadar düşük bir bedelle satamazsınız. Bir süpürge alacak kadar sermayeniz ve yolun karşısına geçecek kadar enerjiniz varsa, edebiyata yönelmeyin."

Söz konusu sorun, bunun doğru olup olmadığı değildir. Asıl önemli olan, Grant Allen'ın en başarılı döneminde hâlâ, çekmiş ve yaşamış oldukları nedeniyle böyle konuşabilmesidir. Ona göre, hiçbir başarı on yıllık mücadelenin kefareti olamaz. Ne para ödülleri, ne maddi rahatlık, ne de ürettiklerine olan sınırsız talep, hayatta elde ettiği tatminlerin hiçbiri, kaybettiklerini tazmin edemez. Bütün mücadelesi geride kalmış bir adamın yaşamın lezzetlerini tadarken böyle şeyler hissetmesi, o mücadelenin sertliğini gösterir; aynı zamanda yapılan hatanın boyutunu da.

Evet, karnımızı doyurmak için edebiyata yönelmiş, kâğıt üzerine ne dökmemiz gerektiği konusunda akıllıca

bir karar vermek istemiştik. Gerçekten, hangisi daha iyi para getirir -öykü-roman, şiir, deneme, tarih, felsefe ya da bilim? Dolaşımdaki kütüphane, pazarın nabzının hissedildiği ana damardır. En çok talep edilen en çok okunduğuna göre, böyle bir kütüphanede diğer yazılı eserlerin tümünden daha fazla öykü-roman bulunması gerekmez mi? Kitap satıcısı bu hikâyeyi anlatır; yayıncı da öyle. Pek çok editör muhatabına, daha ciddi alanlardan öykü-romana yönelmesini tavsiye etmiştir; tersi yönde tavsiyeye pek rastlanmaz. Neden acaba? Şüphesiz, muhatap öteki ve daha ciddi alanlara uygun olmadığı için değil. Böyle alanlara el atabilecek öykü-roman yazarları sonsuzdur, ama yapmazlar bunu.

Dr. Weir Mitchell[1] hiç şüphesiz çok önemli ve iyi kurulmuş tıbbi metinler yazabilir, ama *The Adventures of François*'yı yazmayı tercih etmiştir. John Uri Lloyd kimya üzerine çeşitli eserler vermiştir ama şimdi hepimiz onun *Stringtown on the Pike*'ını okuyoruz. Kipling makine mühendisliği ve diğer teknik konularda pek çok şey söyleyebilirdi; oysa biz *Captains Courageous* ve *Stalky and Company*'yi zevkle okuyoruz. Ve Grant Allen, daha önce andığımız *Color Sense*'in yazarı, daha sonra *The Tents of Shem* ve *The Woman Who Did*'i yazdı. Bu beylerin ve on binlerce başkalarının karın doyurma peşinde olduğu sonucuna varmıyoruz. Hayır, hayır; kuşkusuz sadece heves ve mizaçlarından ötürü, çuha çiçeklerinin daha dikenli çıktığı yollara düşmüşlerdir.

Yine de gelin daha somut kanıt arayıp, örneğin Herbert Spencer'ın durumunu ele alalım. Spencer'ın dünya-

---

[1] Dr. Weir Mitchell (1829-1914), Philadelphia'lı bir tıp doktoru, şair ve romancıydı (ç n.).

daki bilgiye katkısı o kadar büyüktür ki, kadrini yeterince bildiğimiz söylenemez. Perspektif yoksunuyuz. Ancak gelecekteki kuşaklar eserine değer biçecek ve bin ayrı kuşağın edebiyatçıları üst üste yığılıp unutulduğu zaman bile, Spencer bugünkünden daha fazla tanınıyor olacak. Oysa o, felsefesinin basım parasını cebinden ödemek zorunda kalmıştı. 1865'te, bu yüzden, 5 bin beş yüz dolar borçlanmış ve eser yayımlamayı sürdüremeyeceğini duyurmak zorunda kalmıştı. Amerika'da Youmans[2] 7 bin dolar sağlamış; İngiltere'de de Huxley[3] ve Lubbock[4] zoraki şekilde abone sayısını artırmaya çalışarak insanları onun çalışmalarını almaya teşvik etmişti -okumaları için değil, ona destek sağlamak için. Ama babasının ölümü Spencer'ın gelirini o kadar yükseltti ki, arkadaşlarının sağladığı olanakları kullanmayarak eskisi gibi, zararı kendisi üstlenerek yoluna devam etti.

Tam burada, bir de öteki tarafa bakalım. Alphonse Daudet'nin *Sappho* için iki yüz bin dolar aldığı söylenir. *Pall Mall* gazetesi, *Barrack Room Ballads*'ın her biri için Kipling'e 750 dolar ödemiştir. Kısa öyküleri için, kelime başına bir dolar almıştır. Hangi bilim adamı ya da filozof böyle bir kazanç elde etmiştir? Anthony Hope telif haklarını elinde bulundurur ve bir dergi yazısı için dört yüz elli dolar alır. Frank R. Stockton, anlatılarının en kısasını beş yüz dolar gibi bir paraya satar. Harpers'ın *Prince of India* için General Lew Wallace'a yüz bin dolar ödediği söyleniyor. Ayrıca *Trilby*'nin Ameri-

---

2 Edward L. Youmans (1821-87), bir editör ve bilim yazarıydı. Spencer'ın bazı eserlerini yayımlamış ve onu Amerika'da tanıtmaya çalışmıştı (ç.n.).

3 Thomas Henry Huxley (1825-95), 19. yüzyılda Darvinizmin önde gelen savunucularından olan bir biyolog ve öğretmendi (ç.n.).

4 Sir John Lubbock (1834-1913), bir İngiliz natüralist ve yazardı (ç.n.).

ka'daki haklarını on bin dolara almışlar, ama sonradan, gönüllerinden kopan kırk bin doları daha Du Maurier'e göndermişlerdir.

Ama edebiyat iyi satsa da, bunun her edebiyat ürünü için doğru olmadığını söylemek gerekir. En fakir dergiler, öykülerin bin kelimesi için kırk sent ile bir dolar arasında para öder ve bunu almak için bile uğraşmanız gerekebilir. Çoğu zaman, bu azıcık ücretin büyük kısmı pul ve kırtasiye için harcandığından, ancak gerisini talep edebilirsiniz. Hiç ödeme yapmayan yayıncılar vardır. Haksızlık o kadar büyüktür ki, bazı dergiler eserlerini ücret ödemeden basmak için, önce yazarın kendilerine abone olmasını istemektedir. Ama dünyadaki iyi şeyleri isteyen bizler, bu tür işlere bulaşacak kadar akılsız değiliz -daha iyisini beceremiyorsak başka tabii.

Yine, özellikle Grub Sokağı* ile yirmi dönüm orman arazili bir kır evi arasında bocalayanların kaçınması gereken bir edebiyat türü daha vardır. Bu tür edebiyat, sıradan insanların sıradan ruhlarına hitap eden budalaca yavanlıklardan ve sansasyon satıcılarının damak tadına uygun melodramatik pisliklerden oluşur; bunların okuyucuları kalan vakitlerini, dedikodu dergilerini nevrotikçe tarayarak geçirir. Bir Charlotte M. Braeme ve Laura Jean Libbey'ye, bir de Albert Ross ve Archibald Clavering Gunter'a bakın. Bu tür, elbette para getirir; ama çıkarcı eğilimlerimize kapılıp öz saygımızı yitirmeyelim. Yaşamını kazanmak için çalışacak kadar ruhu olan bir adam, kendi seçimini yapamayacak kadar kötü durumda olamaz. Çöpçülük etmeyi yeterince şerefli bulmuyorsa,

* Londra'da, para için kötü kitaplar yazan çok sayıda yazarı barındırmış bir sokak. *Grub Street*, bu tür yazarların dünyasını anlatmak için kullanılan bir terim haline gelmiş (ç.n.).

odun kessin. Bizim için de durum aynı. Ayaklarımız toprağa basıyor diye hayalciler ve idealistler bizi ayıplasa da, utanmamıza gerek yok. Bedenimizin ağırlığını hissetsek de dik durup, karşımızdakinin gözlerinin içine bakabiliriz.

Aynı zamanda, bu hayalci ve idealistlerden alacağımız bir ders de var. Gelin alçakgönüllü ateş taşıyıcılar olalım. Dünyanın dert ve ihtiyaçlarını görüp, mesajlarımız varsa iletmekten geri durmayalım. Ha, özür dilerim, tabii sadece maddi sebeplerle. Güzel edebi eserler ortaya koyacak, bunları iyi fiyata satacağız.

Elbet, bu iş biraz tehlikeli. Bulaşıcılık ihtimali var. Kendi fikirlerimize esir olup bulutlara doğru savrulabiliriz. Ama aşı olmayacağız. Şerefimiz üzerine, aşı olmayacağız. Ve bu arada, haydi istediğimiz birkaç güzel şeyi daha ekleyelim listemize.

"Tanınmamış yazarın imkânsızı gerçekleştirmesi lazımdır; ancak öyle tanınmış yazar haline gelir. İmkânsız mı? Kesinlikle. Hiç kimse imkânsıza ulaşmadan büyük olmamıştır."

Aşağıdaki yazının basıldığı günlerde, London'ın ismi ünlenmeye başlamıştı. *Atlantic, McClure's, The Woman's Home Companion, The Smart Set, Harper's Bazaar, The Youth's Companion* gibi, zamanın önemli dergilerinde yazıları yayımlanıyordu. İkinci öykü kitabı olan *The God of His Fathers* da basılmak üzereydi.

İsim Sorunu*

"Tanınmamış yazarın şansı"nı *ad nauseam*[1] tartışsak da, ne yazık ki, tanınmış yazar kadar şansı olamayacağı su götürmez. Tanınmamış yazarın kendisi de, tanınmış bir yazarla adil şartlarda kıyaslanma şansı olmadığını bilir. Birinci sınıf dergilerin hepsinin elinde, değerlendiremeyecekleri kadar çok sayıda malzeme (iyi malzeme) vardır; tanınmamış bir yazarın, diyelim ki iki liralık kıymete sahip ama bir lira ödeyecekleri çalışmasını reddedip; tanınmış bir yazarın bir liralık kıymeti olan ama on lira ödeyecekleri çalışmasını kabul ederler.

Bu bir varsayım değil, politika ve menfaatlerle ilgili acı gerçeklere dayanan bir savdır. Piyasada ütopyacı dergiler bulunmuyor; yazarların çıkarları doğrultusunda işletilen dergiler de yok. Son tahlilde, hepsi ticari ze-

---

* "The Question of a Name," *The Writer* dergisi, Aralık 1900 (ç.n.).
[1] Bıktırıncaya dek (ç.n.).

minde yönetiliyor. Üst konumdaki bir editör nadiren yüreğine kulak verip çalışma ilkelerini ihlal eder ve tanınmamış bir isme yardım eli uzatır. Ama sonuçta bu davranış bir ihlaldir ve yalnızca failinin üst düzey konumu sebebiyle yapılabilmiştir. Editör bunu sürekli yaparsa dergisi iflas eder ve o da kutsal yerini değiştirmek zorunda kalır. Yazarlar açısından doğacak kötü sonuç, bu editörün, arada bir onlara yardım eli uzatacak kudretten yoksun kalması olacaktır. Kısacası, dergi editörü öncelikle ve her zaman reklam verenlerle okuyucuları hesaba katmak, ticari yönetimin buyruklarına uymak ve çoğu zaman, yüreğinin telkinlerine kulaklarını tıkamak zorundadır. İş iştir.

Ama adil olan da budur. Tanınmış yazar da bir zamanlar tanınmayan, kalabalık listeler içinde kabul görme şansını yakalamaya çalışan, gece gündüz çalışarak gürültünün arasında kısık sesini duyurmaya uğraşan biriydi. Sonunda, dikenli yollardan geçerek bir isim sahibi olmuşken bazı imtiyazlar isteme hakkı olmalıdır; yani, birinci sınıf dergi ve yayınevlerine *entree*[2] ve kendi çabasıyla edindiği okuyuculara ürün sunmayı devam ettirme ayrıcalığı. İşini kendisi geliştirmiştir, şimdi devam ettirecektir. Yerini almak isteyecek rakipleri (tanınmamışlar), onun aştığı engellerle yüzleşmek zorundadır. Hiçbir editör onun için bu engelleri yumuşatmamıştır; yeni rakipleri için kolaylıklar sağlanması ona adil gelmez. Elde ettiği konuma sahip çıkamayacaksa, çabası ne işe yaramıştır? Hem tanınmamışları teşvik edecek ne kalır o zaman? Bir isim elde etmenin önemi yoksa, uğraşmanın gereği ne? Bırakın onlar da kendi işlerini geliştirsin ve devam ettirsin.

---

[2] Giriş hakkı (ç.n.)

Bir yazarın isim sahibi olması fevkalade bir şeydir ve bu alana giren her normal tanınmamış kişi, bir isim edinme hırsındadır. "Normal" kelimesini kullanırken anlayışlı davranmaya çalışıyorum. İster maddeci ister idealist olsun, hiçbir normal yazar elde edeceği konumdan kaynaklanacak kazanımlara duyarsız kalamaz. Kimisinin para kazanma olanak ve fırsatlarını çoğalacak, kimisinin de adı daha fazla duyulacak ve sözü daha fazla dinlenecektir. Paranın getirdiği varoluş zevklerini de, yorgun dünyaya yardımcı olacak sözler fısıldamayı yahut haykırmayı da istemediğini öne süren bir yaratık, anormaldir. Bir bencildir böylesi. Şarkılarını kendi kendine söyler, kendi zevki için çırılçıplak dans eder. Dünyada ona yer olmadığı gibi, elindekilere de sahip çıkamaz. Doğal eleme, onun hesabını üçüncü ve dördüncü kuşaklarda bile görecektir. Yine de bu anormal, aykırı ve akıldışı kişilik eserlerini postalayıp, bunlar basılsın diye aç kurt gibi uğraşır. Bu mantıksız davranışından dolayı suçlandığında, kendini yüzsüzce savunur. Safsatacının, soysuzun biridir ve bu kötü tutumunda ısrar ederse nesli kuruyacak ya da en iyi ihtimalle güçsüz ve hasta bireylerle devam edecektir.

Ama gelin biz normal yazarla; yeni doğan, tanınmayanla uğraşalım. Nasıl isim sahibi olur? Bunun çeşitli yolları vardır, ama eleyip toparlarsak iki tanesi kalır: *Başarılı ya da sevilen bir kitap yazarak* ya da *çok iyi dergi çalışmalarıyla.* Zayıf ve kararsız olanlar bunu hiç denemesin. Ama aslan yüreklileri tutmayın, ilerlesinler; gelişmek yakışır böylelerine: "Karanlık kuleye geldi Childe Harold!"[3]

---

[3] *Childe Harold to the Dark Tower Came*, Robert Browning'in şiirine gönderme (ç.n.).

Başarılı bir kitap yazmayı denemek lehinde çok şey söylenebilir; böyle bir girişimin aleyhinde de. Ama öncelikle, kişinin içinde, başarılı kitap için gerekenler bulunmalıdır. Gerekli niteliklere sahipse ya da sahip olduğunu inanıyorsa, bırakın ilerlesin. Niceliğe gelince, çok çalışması gerekmez. Çoğu kitap daha kısa ve pek azı daha uzun olsa da, çağdaş edebi kitaplar elli binle seksen bin arasında kelime içerir -ortalama altmış bin kelime diyelim. Günde bin kelime yazsın. Ama bunlar iyi kelimeler olmalı; yapabileceğinin en iyisi. Daha fazla yazarsa, yazdıklarının giderek kötüleşme şansı yüksektir. Günde bin kelime enfes bir hızdır -yazar kaleme aldığı her bin kelimeden memnun olduğu sürece. Doksan günde altmış bin kelime üzerinde çalışmış, otuz bin kelimeyi dinlenmeye yatırmış, kitabını bitirmiş olacaktır. Kitap başarılı olursa, ne güzel! Ne göz kamaştırıcı! Artık ismi, bütün kapıları açan o ünlü susam parolası olmuştur; bir anda kalabalık sürünün içinden sıyrılıvermiştir. Ama ah! O göz kamaşması yok mu! Çoğu kişiyi daha hazır değilken altmış bin kelime denemeye yönlendirir. Bir potansiyele sahip olsalar da, bir şekilde, bunu kullanmayı başaramazlar. Henüz belagatlarının paslı sayfalarını deşip, seçim ve ifade sanatlarını geliştirmekle uğraşmaları gerekirken, bir klasik ya da büyük bir Amerikan romanı yazmaya kalkarlar. Oysa başarı özü korurken, potansiyeli kinetiğe dönüştürerek gelir. Hepsi bu. İşin sırrı keşfedildiğinde ün sahibi olmak kesindir.

Ama içinde saklı bir güç barındıran aslan yürekli acemimiz, bu dönüşümü gerçekleştiremez. Bırakın otuz günlüğüne ateşkes ilan etsin; bu süre içinde kendini toparlasın, çalışsın, düşüncelerini kuluçkaya yatırsın, zayıf yönlerini değerlendirsin ve kendisini, dünyanın be-

ğenisini kazanmış insanlarla kıyaslasın. Sonra yeniden altmış gün çalışıp, otuz gün dinlensin (bu ikinci süreyi, ruh halinin durumuna göre birincinin arasına serpiştirerek kullansın) ve sınanmaya hazır ikinci bir cilt hazırlasın. Yine mi başarısızlık? İyi. O aslan yüreklidir; içinde saklı bir güç vardır; sadece dönüşüm için Midas'ın dokunuşu gerekmektedir. Yirmi günlük kuluçka daha; tekrar doksan günlük yaratıcı çaba; üçüncü bir cilt; sonra bir ay dinlenebilir ve sonuçta yaşamından sadece bir yılı harcamış olur. Zor iş değildir bu. Bir duvarcı çok daha uzun ve haşin saatler boyunca çalışır -*o* ise bu süre içinde üç kez, ölümsüzlerin yanında yer almak için çabalamıştır.

Hem payına yenilgi düşse ne olur! Bırakın iki yıl, üç yıl çalışsın -pek çok zanaatı öğrenmek için beş yıl çalışma gerekir; beş yılda o, bir isim edinmek ve ölümsüzleşmek için on beş uçuş gerçekleştirebilir. İsim, mevki demektir, yaşam demektir! Ölümsüzlüğe ise, paha biçilir mi?

Güzel dergi işleri, yükselmek için bir yol olarak daha yavaş, belki bazı yönlerden daha cesaret kırıcı ve zordur. Ama bu yol bir okul gibidir ve daha güvenilirdir. Harcanan her çaba, editöre-öğretmene sunulan bir egzersiz gibidir. Kabul edilen her iş, öncekilere eklenen bir yükseliş belgesine benzer; hepsinin toplamı mezuniyet sertifikasını oluşturuncaya kadar. Bu sertifika, kişinin, hem yayıncının hem de okuyucuların gözüne ve kesesine kumanda etmesini mümkün kılacak ismi sağlar. Ama bu yol çukurlarla doludur ve bunların hepsinden sakınmak mümkün olmadığından, yolculuk tehlikeli hale gelir. Dâhi, yükseklerde uçarken.açlık çekmektedir. Karnını doyurmak isteyen yazar, çoğu zaman, o

kadar güzel olmayan şeyler de kaleme almak zorunda kalır. Bu konuda istikrarlı davranır ve beynini kirletmezse, zararı yok. Bırakın tutkularına dikenli bir elbise giydirsin, sakıncası olmaz. Ama bu işlerle uğraşırken artık tutkuları sebebiyle içi acımıyorsa, karanlıklardan uyansın ve kaçıp kurtulsun kendi yıkımından. Bu kez, daha sert dikenli, daha huzur kaçırıcı bir elbise giyinsin. Değersiz şeyler yazmayı sürekli hale getirmiş yazarların hali, sarhoşların bildik görüntülerinden daha keder verici olur -eskinin dinç insanı, abuk sabuk konuşan bir hayalete dönüşmüştür; kazanç uğruna vasat işler sergilerken, bir zamanlar Ulysses'in cesur tayfalarından olup şimdi çamurda yuvarlanan domuzlara benzer.

Aslan yürekli gencimizin, iyiyi kötüden ayırt ederek bu çeşit tehlikelerden sakınabileceği kanısındayız. Kazanacağı isme giden yol güzel eserlerle örülüdür ama, ne kadar başarılı olmak gerek! Çiftlik ya da ev gazeteleri, ikinci ve üçüncü sınıf dergiler ve her tür intizamsız süreli yayın onun ikinci ve üçüncü sınıf işlerini kabul edecektir. Ama tutkularının sesini duyurması gereken yer birinci sınıf dergilerdir ve bu dergiler, yüreği onun gibi sağlam olmayanları korkutacak kadar umutsuz bir hedeftir. Bunların yayıncıları zengindir. En iyiye ulaşabilirler -ticari bakış açısıyla- ve ticari bölüm yöneticileri en iyinin satın alınmasını talep eder. Amerikan tiyatrosunun "yıldız" sistemi, editörler arasında da revaçtadır. Dünyanın övgüsünü kazanmış halis ve güvenilir şövalyeler vardır. İsmi duyulmamış yazarımız, onlarla en eşitsiz koşullarda yarışmak zorundadır. Sonra ne olur? Ticari yönetim ona, hayır der. Bir ismin değeri tartışılmaz. Onun eserinin altına hangi ismi koyacaklar? Pöh! Saçmalık! İsim sahibi olanların yaptıklarını onlar kadar

iyi yapacak bir sürü isimsiz yazar vardır ama, istenen bu değildir ki. Onlar daha iyi, isim sahibi olanların ürettiklerinden de iyi işler ister.

Ne kadar adaletsiz! Ne kadar imkân dışı! Ah, ama mesele de bu zaten. Tanınmamış yazarın imkânsızı gerçekleştirmesi lazımdır; ancak öyle tanınmış yazar haline gelir. İmkânsız mı? Kesinlikle. Hiç kimse imkânsıza ulaşmadan büyük olmamıştır. Büyüklüğün sırrı budur. Budur tanınmamış kişinin yapması gereken ve yapacağı şey. Buna dikkat edin -yapacağı şey diyorum. Aksi halde, aslan yürekli gibi davranan yazarımız aslında zayıf ve kararsız biriymiş, güvenimiz boşunaymış demektir.

Ama imkânsızı yapması yetmez, bunu sürekli kılması gerekir. İsmini, başarılı bir kitabın ani uçuşuyla değil de bu şekilde kazanmayı seçen kişi, seçiminin sonuçlarına katlanmak zorundadır. İmkânsızı ilk kez gerçekleştirdiğinde, hayal kırıklığı yaşaması kesin gibidir. Muhtemelen çok az kişinin dikkatini çekebilecektir. Kendi yolunu çizmiş giden eleştirmenler, onu fark etmeyecektir bile. Çoğu insan imkânsızı yalnız bir kere başarabilir. Eleştirmenler bunu bilir. Sessiz kalacaklardır; ama aklınızdan çıkarmayın, onu unutmayacaklardır. İmkânsızı yapmayı sürdürdüğünde ona güven duymaya başlayacaklardır -başarı konusunda hüküm veren diğer kişiler, yani editörler de öyle. Onlar her zaman, tomurcuk halindeki dehayı gözlerler. Çoğu zaman yanılırlar. Aceleci davranmazlar, ama bir gözleri onun üstünde olur ve bir gün aniden, açık gökyüzünde çakan bir yıldırım gibi üstüne çullanıp, onu Olympos'a taşırlar. O zaman bir ismi, itibarı olur; önemli bir insan haline gelir. Tepesinde oturduğu kule, tuğla tuğla, yavaş yavaş, sıkıntı ve zorluklarla yapılagelmiştir. Ama temeli derin ve sağlam, iş-

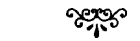
çiliği hilesizdir. O, gün gelip aşağı inse de, oturduğu yer sağlam kalır. Kendisi unutulsa da, tahtı oradadır.

Demek ki başarıya giden iki yol var: Başarılı ya da sevilen bir kitap yazmak, ya da güzel dergi işleri üretmek. Bunların biri daha göz alıcı, diğeri daha sağlamdır. Kimi insana biri, kimine diğeri uygun düşer. Bazı ayrıcalıklı insanlar ikisini de başarabilir. Ama denemeden, kimse şu ya da bu sınıfa sokulamaz. Evet, yazar denemeli, denemeli, hep denemelidir. Şöhret, istemekle gelmez; dünya mirası ancak çaba gösterenlere kalır.

"Yazı, bir maldır. Ekonomi biliminde zaman, değer hesabında kullanılan bileşenlerden biridir; oysa yazar bu tür parasal değerlendirmelerin dışında tutulur."

Olağan şartlarda editörlerle ilişkisinde çok uyumlu ve nazik olan London, kandırıldığını ya da eserlerine zarar verildiğini düşündüğü zaman, sert ve saldırgan bir tavır benimseyebiliyordu.

Editörlerin Suçları
Bir Protesto*

Editörlerin çoğu, bu koşullarda beklenemeyeceği kadar nazik ve sempatik, harika insanlar. Ama ilkesiz editörlerin de bulunduğu bir gerçek ve aramıza yeni katılanların, bunların işlediği suçları ve neden oldukları zararları bilmesinde fayda var; editörlerin günahları genellikle zalimane ve her zaman rencide edicidir. Böyle suçları mazur gösterecek hiçbir sebep olamaz; iflasın her an kapısını çalabileceği bazı zavallı, dilenci dergileri saymazsak. Bu dergiler her şeyi meşru görür. Nefsi müdafaa hükmünün ateşli savunucularıdır onlar.

Cemiyetin geri kalanı için aynı şey söz konusu değildir. Onların kötü davranışlarının herhangi bir mazereti olamaz. Örneğin: Bir yazar boş vaktini sayısız zarfa pul yapıştırıp adres yazmak ve çeşitli yazıları postaya

* "Editorial Crimes, A Protest;" ilk kez Şubat 1901 tarihli *Dilettante*'de basılmıştır (ç.n.).

vermekle geçirir. Bunların kaybolma, yanlış yerlere gitme ya da çalınma tehlikesi onu tedirgin eder. Bir gazeteye yazısını gönderdikten sonra muhtemelen bir ay sessizce bekleyecektir; ikinci sınıf bir dergi altı hafta, birinci sınıf bir dergi iki ay bekletebilir onu. Bu süre boyunca, el emeği göz nuru çocuğundan haber alamayan yazar, bir "iz sürücü" yollar. Kural olarak, bu durumda yazısı geri gönderilecek, yahut kendisine bir kabul notu iletilecektir. Her iki durumda da editör günah işlemiş demektir. Yazı, bir maldır. Ekonomi biliminde zaman, değer hesabında kullanılan bileşenlerden biridir; oysa yazar bu tür parasal değerlendirmelerin dışında tutulur. Doksan gün vadeyle ayakkabı satan bir üretici, haklı olarak, peşin ödemeye nazaran daha yüksek bir fiyat talep eder. Yazarın böyle bir şansı olmadığı için, ürünlerini tez elden inceleme görevi editöründür. Editöre ait böyle acil bir kararın ancak "iz sürücü" sayesinde alınabilmesi, editörün günah işlediğinin kanıtıdır.

Makaleyi uzun süre elinde tuttuktan sonra iz sürücüyü de dikkate almayan editör ise kesinlikle bir suçludur. Genel ahlak, bir cevabı gerektirir. Ayrıca, aylar süren endişeli bekleyişten sonra bir iz sürücü gönderilmişse, yazı, üzerinde şöyle yazan matbu bir kâğıtla birlikte geri gönderilebilir: *Bir yazı, fazladan inceleme gerektirdiği düşünülerek yazarın uygun gördüğünden daha uzun bir süre bekletilmişse, onun isteği üzerine hemen iade edilir.* Bizse yazının iadesi istememekte, ancak ürünümüzü korumaya çalışmakta ve bir gelir kaybı yaşanmaması için araştırma yapmaktayız. Şüphesiz bir dergi, işin doğası gereği, çok az sayıda yazıyı "fazladan inceleme" amacıyla elinde tutuyor olabilir; yani yazarları varolan durumdan haberdar etmek zor değildir.

Okuduğunuz makalenin yazarı da önceden böyle bir tecrübe yaşamış, aynı şeyin yine olmasından korka korka, bir yazısının altı ay süreyle başka bir dergi editörünün elinde kalmasına izin vermişti. Ne yazık ki, yazısının iadesini sağlamak için dört iz sürücü ve fazladan otuz gün gerekti. Bu şartlar altında yazar şeytan ile derin deniz arasındadır; bir tarafta editörü gücendirme, öte tarafta yazıyı kaybetme tehlikesi vardır.

Bir diğer editörde dört ay bekleyen yazı, iz sürücü sayesinde şu notla birlikte geri dönmüştü: *Yazınız övgüye değer ama çok uzun. Bizim yayınımıza uygun olmasa da, eminim basacak birini bulursunuz.* Bu nasıl budalalıktır; bu sonuca varmanız dört ay mı sürdü?

Yazının değiştirilip, üzerinde çiziktirmeler yapıldıktan sonra geri gönderilmesi de bir yazı pazarlanırken sık yapılan bir şeydir. Suçlu bir editörün zedelediği makaleyi yeniden kaleme alan bir yazarın ruh hali hiç iyi olmaz. Bazen bunu yapmaya değmez bile. Vaktiyle, bir New York gazetesine edebi değeri olmayan bin beş yüz kelimelik bir skeç yollamak için yarım gün uğraşmıştım. Kabul edilirse almayı hayal ettiğim en yüksek miktar beş dolardı. İki ay bekledikten sonra izini sürdüm ve postadan geri geldi. Onaylanmış ve ön yüzüne editörün ismi yazılmış; basım için düzenlenip her tarafında kalem oynatılmıştı. Tam anlamıyla mahvedildiğini düşündüğüm yazıyı, çaresizlik içinde, bu barbarın verdiği hasarların tekine dokunmadan, Birleşik Devletler'in en başta gelen çocuk dergisine gönderdim. Dört hafta sonra yirmi beş dolarlık bir çek geldi. Barbara yağdırdığım lanetlerin yerini bir şükran duygusu aldı. Bugün bile kalbim onunladır. Velinimetim benim!

Ödeme konusunda da büyük suçlar işlenmektedir. Rayicini son derece düşük tutan bir editörün, yeni katı-

lımcıya yazısı için bu rayici kabul edip etmediğini sormadan, onun eserini basma hakkı yoktur. Yine de bu durum sıklıkla gerçekleşir. Sonra, eseri kabul edip parasını ödeyen gazete editörleri vardır; lakin yazar bunun hangi sayıda basılacağını sorduğunda gazeteyi takip etmesini tavsiye eder yahut neden abone olmadığını sorarlar. Bir diğer editör de, hoş bir kabul notuyla yazarın "katkısı" için teşekkür eder, ama o küçük ve önemli ödeme hususunu unutur. Yazıdan bir "katkı" olarak bahsetmekle asıl maksadını belli etmektedir aslında. Bu adama dikkat edin. Bir gün, ödeme yapmasını istemeye cüret ettiğinizde müthiş bir şaşkınlık gösterecektir. Benzer bir tip de, sürekli sıkıştırmanız gereken editördür. "Dergileri yöneten sessiz, somurtkan insanların", basımdan sonra otuz gün içinde ödeme yapma âdeti vardır. Bunda bir sorun yok. Ama basımdan sonra altmış ya da doksan gün, bir yıl ya da herhangi bir süre boyunca bekleyen editörler de olabilir; otuz gün sınırı aşıldıktan sonra sıkıştırıldıklarında hemen ödeme yapıp, bolca özür sunarlar. Bu çok kötü de olsa, bazen böyleleriyle uğraşmak gerekir. Onlara karşı çekingen olmayın. Sınıra gelinceye kadar bekleyin, sonra sıkıştırın. Eğer sadece bir hata yaptıkları ortaya çıkarsa, kimse incinmez ve gerekli düzeltme gerçekleşmiş olur. Bir hata söz konusu değilse, siz de doğru davranmışsınız demektir.

Ama iyi editörler için de bazı şeyler söyleyelim. Birkaç defa, para ihtiyacının baskısıyla, eserimin hemen basılması için yazmıştım onlara; kısa süre içinde, istisnasız hepsi posta havalesini çıkardılar. Daha duyarlı olsalardı, otuz günlük süre âdeti benim için koruyucu bir uygulama olurdu.

Konu iyi editörlere gelmişken, bu makaleyi onlarla sonlandırmak en iyisi; bunu da Massachusetts'deki haf-

talık bir tarım dergisinin ideal nitelikteki yönetimini anlatarak yapacağım. Şüphesiz çoğu okuyucu bir bakışta, hangi dergi olduğunu anlayacak. Neyse, yöntemleri şöyle: Bir yazı hakkında karar vermeleri genellikle en fazla bir hafta sürüyor. Kullanmaya elverişli değilse, hemen iade ediyorlar. Onaylanabilir nitelikteyse, hemen kabul ediyorlar. Bu durumda, yazara bir posta kartı gönderilerek, basımdan otuz gün sonra parasının ödeneceği ve makalesinin yayımlandığı sayının ona gönderileceği bildiriliyor. Sözlerini tamı tamına yerine getiriyorlar. Buna güneşin doğacağına inandığınız gibi inanın, dersem abartmış olmam. Anlayacağınız gibi, böylece bahsettiğim editör hatalarının çoğunu ortadan kaldırmış oluyorlar; bu tutum genel olarak kurumsallaşsa, pek çok editörün ruhu cehennemlik olmaktan kurtulurdu.

"Nedir oğlan çocuklarını karanlık çöktükten sonra lanetli evlere çeken; taş atıp kaçarlarken, ayak seslerini bastırırcasına kalplerini küt küt attıran? Bir çocuğu hayalet hikâyeleri dinlemeye zorlayarak korku içinde bırakan, sonra da fazlası için yalvartan nedir?"

Edgar Allen Poe örneğini vererek dehşet verici-trajik edebiyattan bahseden London, *The People of the Abyss* (1903) kitabında sosyolojik bir korku hikâyesi anlatmıştı. Yakın zaman sonra da, derin denizlerde geçen bir korku hikâyesi olan "The Sea Wolf"u (1904) yazdı.

Edebiyatta Dehşet Verici ve Trajik Olana Dair*

> Firmanızın yayıncım olmaya devam etmesini arzu ediyorum ve kitabımı bastığınız takdirde, önceden sunmuş olduğunuz şartları memnuniyetle kabul edeceğim - yani bütün kârı alıp. bana arkadaşlarıma dağıtacağım yirmi kopya vermenizi.

Edgar Allen Poe, 13 Ağustos 1841'de Lee & Blanchard yayınevine yazdığı mektupta böyle diyordu. Şu yanıtı verdiler:

> Söylemekten üzüntü duyuyoruz ki içinde bulunduğumuz şartlar, yeni taahhütlerde bulunmamıza imkân tanımamaktadır... Emin olun, bu durumdan dolayı en az sizin kadar üzgünüz, zira fikirlerinizi yayınlarımız aracılığıyla duyurmak bize büyük mutluluk verecekti.

---

* Jack London Reports'tan; ilk olarak 1903'te *The Critic*'de "The Terrible and Tragic in Fiction" adıyla basılmış (ç.n.).

Poe beş yıl sonra, 1846'da, E. H. Duykinck'e şöyle yazdı:

> Bazı sebeplerden ötürü, hikâyelerimin yeni cildini Mart'ın başından önce bastırmak istiyorum. Bunu sağlamanız mümkün mü? Bay Wiley, şimdi gönderdiğim derlemenin tüm yayın hakkı için 50 dolar verebilir mi acaba?

Şimdiki yazarların kazancıyla kıyaslandığında, Poe'nun, yazdığı hikâyeler için çok az şey ya da bir hiç talep ettiği açıktır. 1900 yılının sonbaharında *Tamerlane ve Diğer Şiirler* adlı kitabının mevcut üç kopyasından biri 2050 dolara satıldı - bu belki de, Poe'nun bütün dergi ve kitaplardaki hikâye ve şiirleri için aldığı paradan daha yüksek bir meblağ idi.

Çağdaşlarının en vasatlarından daha az kazanırken, çoğundan daha güçlü bir tesir yaratmış, daha parlak ve kalıcı bir şöhret kazanmıştı.

Poe'ya bir mektup yazan Cooke, şöyle diyordu:

> Geçen kış, *Broadway Journal*'da "The Valdemar Case" i[1] okudum - bir hindi avı sırasında, yerde uzanmış, paltomu gözlerime kadar çekmişken. Tereddütsüz olarak, bunun şimdiye kadar bir zihnin tasarladığı ya da kaleme aldığı en rahatsız edici, gerçekmiş hissi veren, korkunç, ürpertici, yaratıcı edebi eser olduğunu söyleyebilirim. O jelatinimsi, yapışkan insan sesi! Bu hiç düşünülmemiş bir fikir. Bu hikâye, gündüz vakti çift namlulu bir Tyron hindi tüfeği kuşanmış haldeyken, beni korkuttu. Ya gece yarısı eski bir köy evinde olsam, etkisi nasıl olacaktı?
>
> Hikâyelerinizi okuduktan sonra bana uzun süre musallat olan şeyler var. Berenice'in dişleri -Morella'nın değişken gözleri- "House of Usher"daki[2] o kırmızı ve ışıltılı çatlak -"The

[1] "Bay Valdemar Vakasındaki Gerçekler" (ç.n.)

[2] "Usher'ların Çöküşü" (ç.n.).

MS. Found in a Bottle"daki[3] güverte delikleri- "Ligeia"da kadehe düşen damlalar vs. -her zaman böyle zihne yapışan bir şeyler var - en azından benimkine.

Bu sıralarda, henüz soyadı sadece Barrett olan Elizabeth Barrett Browning, Poe'ya şöyle yazmıştı:

> "Raven",[4] İngiltere'de bir sansasyon, bir hezeyan yarattı... "Nevermore"un[5] musallat olduğu insanlar duyuyorum; ayrıca, bir "Pallas büstü"ne sahip olan talihsiz bir iş arkadaşım ona alacakaranlıkta bakamıyormuş... Sonra sizinle ilgili bir dedikodu var... Gazetelerdeki bu dedikodu, hepimizi "takdire şayan bir karmaşaya" sürükleyen bir ipnotizmacılığın "gerçek olup olmadığına" dair korkunç kuşkulardan bahsediyor; çocuklarım hayalet hikâyeleri gibi bir şey. Bu dedikodu içinde sorgulanan, yazarın kudreti ve en olmayacak korkunç şeyleri yakın ve bildik kılma yetisi.

Poe her ne kadar hikâyeleriyle insanları "takdire şayan bir karmaşaya" sürüklese, gündüz vakti "hindi avı sırasında" onları korkutsa ve yazdığı hikâyeler evrensellik kazansa da, o zamanlar bu hikâyeleri iğrenç ve okunamaz olmakla itham eden bir yaklaşım hâkimdi. Poe'nun okuyucuları vardı ama Poe bu okuyucularla temas içinde değildi. Bu okuyucular ona dergi editörlerinin ağzından seslendiği zaman, belirsiz bir sesleniş olmamıştı bu. Poe isyan içinde, kendi dergisini çıkarmak için yanıp tutuşuyordu -"düşkün çizimlerle, moda yaldızlarıyla, müzik ve aşk masallarıyla" dolu "hissi" bir dergi olmayacaktı bu; söyleyeceği şey uğruna konuşan; bir hikâye-

---

[3] "Şişede Bulunan El Yazması" (ç.n.).

[4] "Kuzgun" (ç.n.).

[5] "Bir daha hiç, asla" - *Raven-Kuzgun* şiirine gönderme (ç.n.).

yi, okuyucunun seveceği bir şey olduğu için değil, gerçekten bir hikâye olduğu için anlatan bir dergi olacaktı.

James E. Heath, "The Fall of The House of Usher"la ilgili olarak Poe'ya şöyle yazmıştı:

> [*South Literary Messenger*'ın editörü White,] okuyucuların, büyük kudret ve yetenekle yazılmış olsalar da, Alman ekolünün anlatılarından haz alacaklarından kuşku duyuyor. Bu görüşe katılma eğiliminde olduğumu itiraf etmeliyim. Vahşi, inanılmaz ve dehşet verici anlatıların bu ülkedeki popülerliğinin kalıcı olacağından kuşkuluyum. Bana göre, Charles Dickens bu tip yazıları çıkabileceği son mertebeye taşıdı.

Neyse ki, o günlerin, popüler hikâyeler yazıp hazır satışlar ve dolgun çekler elde eden yazarları öldü ve unutuldu; hikâyeleri de. Oysa Poe ve hikâyeleri yaşıyor. Bir bakıma, Poe'yla ilgili tarihin bu yüzü, paradoksal bir düğümdür. Editörler bu hikâyeleri basmak, halk okumak istemedi; yine de evrensel olarak okundular, tartışıldılar, hatırlandılar ve yabancı gazetelere taşındılar. Ona az para kazandırdılar ama sonradan çok para getirdiler ve bugün yüksek ve istikrarlı bir satışları var. Ortaya çıktıkları dönemde yaygın kanı, bunların Amerika'da asla popüler olamayacağı yönündeydi; lakin istikrarlı satışları, toplu eser basımları ve çıkmaya devam eden diğer yayınlar, süregiden bir popülerliği doğruluyor. Kasvetli ve dehşetli "Fall of the House of Usher", "Ligeia", "Black Cat",[6] "Cask of Amontillado",[7] "Berenice", "Pit and the Pendulum",[8] "The Mask of the Red

---

6 "Kara Kedi" (ç.n.).

7 "Amontillado Fıçısı" (ç.n.).

8 "Kuyu ve Sarkaç" (ç.n.).

Death",[9] bugün her zamanki kadar büyük bir hevesle okunuyor. Bu özellikle, sakalı ağarmışların eskiden okuyup tasvip ettikleri halde, sonradan bunu unutarak tenkit edip ayıpladıkları şeyler üzerine tasvip mührünü vuran genç nesiller için geçerli.

Yine de Poe'nun zamanında hüküm süren koşullar, amansızlığını bugün de sürdürüyor. Abonelerini korumak isteyen ve kendine saygı duyan hiçbir editör, rüşvet ya da tehdit yoluyla, dehşetli ya da trajik bir hikâyeyi dergisine almaya ikna edilemez; okuyucular da böyle bir hikâyeye rastladıklarında -şu ya da bu şekilde böyle hikâyelere rastlayacaklardır- ondan hoşlanmadıklarını söylerler.

Bir kimse böyle bir hikâyeyi okur, ürpererek elinden bırakır ve der ki: "Kanımı dondurdu bu. Bir daha asla böyle bir şey okumak istemem." Yine de böyle bir şeyi tekrar okuyacaktır, daha sonra tekrar ve tekrar; sonra dönüp aynı şeyleri bir daha okuyacaktır. Okurlar arasından ortalama bir erkek ya da kadınla konuştuğunuzda, onun, yazılmış dehşet verici ve korkunç anlatıların tümünü ya da tümüne yakınını okuduğunu göreceksiniz. Aynı zamanda, ürpererek, böyle anlatılardan hoşlanmadığını ifade edecek, sonra bunları şaşırtıcı ve dikkat çekici bir keskinlik ve kavrayışla tartışmaya girişecektir.

Çok sayıda insanın bu anlatıları ayıpladığı halde okumaya devam etmesi (ki bu, yüz yüze tecrübelerle ve Poe'nunki gibi kitapların satışıyla kanıtlanmıştır) bir soru doğuruyor: Ürpererek dehşetli, korkunç, trajik olanla ilgilenmediğini söyleyen insanlar dürüst müdür? Ger-

[9] "Kızıl Ölümün Maskesi" (ç.n.).

çekten, korkmayı sevmiyorlar mı? Yoksa korkmayı sevmekten mi korkuyorlar?

Korku, ırkımızın derin köklerinde vardır. Dünyaya ilk o gelmişti ve ilkel dünyanın baskın duygusuydu. Bugün, bu yüzden, duyguların en yerleşiğidir. Ama ilkel dünyada insanlar yalındı ve dehşet verici anlatı ve dinlerden samimi olarak haz alırlardı. Bugünün karmaşık, öz-bilinçli insanlarının dehşet veren şeylerden haz almadıkları doğru mudur? Yoksa aldıkları hazzın bilinmesinden mi utanmaktadırlar?

Nedir oğlan çocuklarını karanlık çöktükten sonra lanetli evlere çeken; taş atıp kaçarlarken, ayak seslerini bastırırcasına kalplerini küt küt attıran? Bir çocuğu hayalet hikâyeleri dinlemeye zorlayarak korku içinde bırakan, sonra da fazlası için yalvartan nedir? Fena bir şey midir? İçgüdüleri sağlıksız ve kötü olduğunu söylerken, arzularının çağırdığı bir şey mi? Yine, uzun karanlık bir koridordan geçen ya da sarmal bir merdivenden çıkan kişinin kalbine çarpıntı verip adımlarını hızlandıran nedir? İçerideki vahşinin heyecanı mıdır bu? Uyuyan, ama ölmeyen vahşinin; nehir insanlarının ateş etrafında çömelip oturduğu ya da ağaç insanlarının bir araya gelip çene çaldığı zamanlardan beri.

Bu ne olursa olsun, ister iyi ister kötü, bu şey gerçektir. Poe bu şeyi uyandırır içimizde; gündüz vakti bizi korkutur ve "takdire şayan bir karmaşaya" sürükler. Karanlıktan korkan yetişkinin itirafta bulunması zordur. Karanlıktan korkmak uygunsuz gelir ona ve utanır. Belki insanlar, korku ve dehşet uyandıran hikâyelerden haz almanın da uygunsuz olduğunu düşünüyordur. İçgüdüsel olarak böyle duyguların kötü ve zarar verici olduğunu hissettikleri için, aslında bu hikâyeleri severken, sevmediklerini söylemeye ihtiyaç hissetmektedirler.

Brooks'un belirttiği gibi, korku, Dickens'ın kullandığı muhteşem duyguydu; tıpkı Scott'ın kullandığı muhteşem duygunun cesaret olması gibi. Savaşan aristokratlarda taşkın bir cesaret vardı ve her şeye hızlı, cesurca tepkiler verirlerdi. Öte yandan, yükselmekte olan burjuvazi, lordlarının pençesinden yeni kurtulmuş ürkek tacirler ve şehir sakinleri, taşkın bir korku içinde gibiydiler ve tepkileri korku yüklüydü. Bu nedenle Dickens'in yazdıklarını oburca okudular. Zira Dickens onların sözcüsüydü; tıpkı Scott'ın, eski ve ölmekte olan aristokrasinin sözcüsü olması gibi.

Ama Dickens'ın zamanından beri, editoryal tutum ve okuyucuların yargıları açısından bir şeyler değişmişe benziyor. Dickens'ın yaşadığı günlerde, baskın konumdaki ama yeni ortaya çıkmış bulunan burjuvazinin korkusu hâlâ kuvvetliydi; Afrika'dan gelme nesillerin kara büyü korkusu gibi bir şeydi bu. Ama bugün yerine sağlamca yerleşmiş ve muzaffer olan aynı burjuvazinin, eski korkusunu kötü bir kâbus gibi belli belirsizce hatırladığı ve ondan utandığı görülüyor. Bu korku kuvvetliyken, burjuvazi korku uyandıran şeyleri çok seviyordu. Ama korku uzaklaşıp tehditkâr ve tacizkâr olmaktan çıkınca, korkudan korkar oldu. Bu da burjuvazinin öz-bilinçli hale gelmesi demektir; tıpkı kara kölenin kendisine vurulan "kara" damganın bilincine varıp ondan kurtularak, kalbinin derinliklerinde hâlâ siyah bir marsık olduğunu hissetse de, kendisini koyu tenli bir centilmen olarak isimlendirmesi gibi. Demek ki burjuvazi, korkulu günlerine ait damgayı belirsiz, gizemli bir şekilde hissediyor olsa da, derinlerde bir yerde gizlice hâlâ onlardan haz duyarken öz-bilinciyle korku veren her şeyi uygunsuz olarak niteler.

Bu söylediklerimiz, elbette, okuyucuların terkibindeki biraz çelişkili psikolojiyi açıklamak yolunda bir denemeden ibarettir. Ama olgular ortadadır. İnsanlar korku uyandırıcı anlatılardan korkmakta ve ikiyüzlü şekilde, bunlardan hoşlanmaya devam etmektedir. W.W. Jacobs'ın son hikâye derlemesi, "The Lady of The Barge"da, onun bilinen eşsiz mizahi masallarının arasına birkaç dehşet hikâyesi serpiştirilmiştir. Bir düzine arkadaşa hangi hikâyenin onları daha fazla etkilediği sorulduğunda, ortak cevap, "The Monkey's Paw" olmuştur. "The Monkey's Paw", türünün mükemmel örneği olan bir dehşet hikâyesidir. Yine de, böylesi anlatılara ilişkin ürperti ve reddiyelerden sonra, istisnasız olarak hepsinin bu hikâyeyi hararetle tartışmaya girişmesi gösterdi ki, hikâye hangi garip hisleri uyandırmışsa, bunlar mutlaka haz veren hislerdir.

Uzun zaman önce, Ambrose Bierce, her sayfası tam anlamıyla dehşet ve korku dolu olan *Soldiers and Civilians* kitabını basmıştı. Bu anlatılardan birini basmayı kabul edecek editör mali ve profesyonel bir intiharı seçmiş olurdu; yine de yıllardan beri basılan sayısız tatlı, sağlıklı, iyimser, mutlu sonla biten kitap hızla unutulmuşken, insanlar *Soldiers and Civilians* hakkında konuşmaya devam ediyor.

[W.C.] Marrow, daha makul yollara sapmadan önceki düşüncesiz gençlik yıllarında *The Ape, the Idiot, and Other People* gibi, İngilizcenin en korku verici hikâyelerini içeren bir kitap yazma suçunu işlemişti. Böylece aniden şöhret kazandıktan sonra, daha yüksek bir sanat anlayışına ulaşarak, dehşet verici ve korkunç olana tövbe edip tamamen farklı kitaplar yazdı. Ama bu kitaplar, *The Ape, the Idiot, and Other People*'dakilere

benzer hikâyeleri sevmediklerini söyleyen insanlar tarafından, bu ilk kitap kadar kolay hatırlanmıyor.

On değerlendirmeciden dokuzu, yakın zamanda basılmış ve birer dehşet hikâyesi içeren iki derlemenin ikisinde de, dehşet hikâyesini en övgüye değer hikâye seçtikten sonra, dokuz kişiden beşi bu hikâyeyi lanetlemeye koyulmuştu. Rider Haggarth'ın tüyler ürpertici bir dehşet içeren *She* hikâyesi uzun süreli ve yaygın şekilde rağbet görürken, *Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde* daha da büyük bir başarı kazanarak [R.L.] Stevenson'ı gündeme taşımıştı.

Dehşet hikâyelerini bir tarafa koysak bile, herhangi bir hikâye, teması trajik ya da dehşetli değilse muhteşem olabilir mi? Yaşamın alelade tatlı yönleri, alelade tatlı hikâyelerden ötesine malzeme teşkil edebilir mi?

Bu mümkün görünmüyor. Dünyanın edebi hazinesi içindeki muhteşem hikâyelerin hepsinin kudret ve muhteşemliği, trajik ve dehşetli unsurlara dayanır. Yarısı bile aşkla ilgili değildir; öyle olsalar bile muhteşemliklerini aşkın kendisinden değil, bu aşkın ilişki içinde olduğu trajik ve dehşetli unsurlardan alırlar.

Bunun oldukça tipik bir örneği *Without Benefit of Clergy* [R. Kipling]'dir. John Holden ile Ameera'nın aşkı, kastlar dışı ve tekinsiz olduğu için yücelir ve Tota ile Ameera'nın trajik ölümleri, yaşadıklarının kesin sonu ve John Holden'ın kendi türünden insanların arasına dönüşüyle zihnimize yerleşir. İnsan doğasının derinliklerini anlatmak için baskı ve gerilim lazımdır ve tatlı, iyimser, sükunetli, mutlu olaylarda ne baskı ne de gerilim vardır. Muhteşem şeyler ancak muhteşem bir kışkırtma sayesinde yapılabilir ve varoluşun tatlı, huzurlu bölümünde muhteşem şekilde kışkırtıcı olan hiçbir şey

yoktur. Romeo ve Juliet, işleri kolayca yoluna giriverdiği için hatırlanmıyor; Abélard ve Héloïse, Tristran ve Iseult, Paolo ve Francesca da.

Ama muhteşem hikâyelerin çoğunluğu aşkla ilgili değildir. Örneğin, şimdiye kadar anlatılmış en bütünlüklü ve mükemmel hikâyelerden biri olan "A Lodging for the Night" [R.L. Stevenson], aşkın bir nebzesini içermediği gibi, yaşamımızda rastlamak isteyeceğimiz bir tek karakter de içermez. Thevenin'in katliyle başlayıp, sokaklardaki korku dolu gece ve sundurmadaki ölü kadının soyulmasıyla devam eden, on yerine yedi tane kupaya sahip olduğu için öldürülmeyen yaşlı Brisetout lorduyla sona eren bu hikâye, dehşet verici ve tiksindirici olmayan hiçbir şey içermez. Ama muhteşemliği, rahatsız ediciliğinden kaynaklanır. Terk edilmiş evde Villon ile aciz Brisetout lordu arasındaki kelime oyununu anlatan hikâyeden, baskı ile gerilimi çıkarsanız ve iki adamı, yaşlı lordun arkasında bir dizi hizmetli varken karşı karşıya getirseniz, ortada hikâye kalmazdı.

"Fall of The House of Usher"ın muhteşemliği bütünüyle dehşet verici unsurlara dayanır ve bu hikâyenin içinde Guy de Maupassant'ın "Necklace" ya da "Piece of String"inden, yahut R. Kipling'in "The Man Who Was"ından ve bütün trajedilerin en beterini, bir çocuğun trajedisini anlatan "Baa Baa, Black Sheep"ten daha fazla aşk bulunmaz.

Dergi editörleri dehşet verici ve trajik eserleri reddetmek için çok iyi sebeplere sahiptir. Okuyucuları dehşet verici ve trajik şeyleri sevmediklerini söylemektedir ve bu yeterlidir, ötesini kurcalamak gerekmez. Ama okuyucuları ya utanmazca yalan söylemekte ya da kendilerini doğru söylediklerine inandırmaktadırlar; yahut

dergileri okuyan insanlarla, örneğin Poe'nun eserlerini okuyanlar farklı insanlardır.

Bu durumda, bir talebin varlığı da kanıtlandığına göre, bu kalabalık alan üzerinde dehşet verici ve trajik olana tahsis edilmiş bir dergiye yer yok mudur? Poe'nun hayal ettiği gibi; hissi, dokunaklı ya da güçsüz olmayan; en yüksek satışı elde etmeye değil, bir yer edinmeye ve kalıcı olmaya çalışan hikâyeler basacak bir dergi.

İki şey açık görünüyor: Trajik ve dehşet verici olana kıymet veren okuyucular arasından bu dergiye yeterli sayıda abone çıkacaktır; ülkenin yazarları da buraya yeterli sayıda hikâye sunacak yetenektedir. Bugün böyle hikâyelerin yazılmamasının nedeni, onları satın alacak dergi bulunmaması, yazarların da dergilerin istediği sabun köpüğü nevinden işler üretmesidir. Ne yazık ki yazarlar şan için değil, ekmek parası için yazmaktadır; para kazanma kapasiteleri arttıkça yaşam standartları yükselmekte, şan kazandırmaktan uzak sabun köpüğü ürünler çoğalmakta ve muhteşem hikâyeler yazılmadan kalmaktadır.

"Koyu kurşun rengindeki deniz uzun, yavaş, görkemli bir hareket içindeydi; rüzgârın etkisiyle sıvı köpük dağları oluşuyordu. Zorlukla ilerleyen uskunanın haşarı hareketleri midemizi bulandırıyordu. Bir dağa tırmanır gibi handiyse duruyor, koca dalganın zirvesine ulaştığında sağa sola silkiniyor, önünde açılan uçurum onu korkutmuşçasına bir an duraksıyordu. Dalga ona binlerce şahmerdanın gücüyle kıçtan vurduğunda, bir çığ gibi düşüp, pruvası loçalara kadar suya gömülüyor, beyaz köpükler her yandan -önden, arkadan, sağdan ve soldan, loça makaralarının ve tırabzanların üzerinden güverteyi dolduruyordu."

Jack London'ın basılan ilk öyküsü, bir özyaşam anlatısıdır; yazarın henüz on yedi yaşındayken çıktığı uzun yolculukta başından geçenlerin bir kesitini içeriyor. London 20 Ocak 1893'te, *Sophie Sutherland* adlı üç direkli yelkenliyle Japonya'ya hareket etmişti. 26 Ağustos 1893'te eve döndü. Dönüşünden sonra kaleme alarak San Francisco Morning Call'un düzenlediği yarışmaya gönderdiği yazı, birincilik ödülü kazanmıştı.

Japonya Açıklarında Tayfun*

Sabah vardiyasında kampana dört kez çaldı. Faça edip durmamız ve tüm tayfaların kayıklara binmesi emri geldiğinde, kahvaltıyı daha yeni bitirmiştik.

"İskele! İskele alabanda!" diye bağırdı seyir subayımız. "Gabya yelkenlerini hisa edin! Uçan flok yelkeni aşağı! Floku rüzgarüstüne tersleyip ön yelkeni indirin!" Böylece uskunamız[1] *Sophie Sutherland* Japonya açıklarında, Jerimo Burnu yakınlarında, 10 Nisan 1893'te faça edip durdu.

Ondan sonra hayhuy ve karmaşa anları başladı. Kayıklara binecek on sekiz adam vardı. Kimi tirentilere

---

* *Typhoon off the Coast of Japan* / "Dutch Courage and Other Stories"den; ilk olarak *San Francisco Morning Call*'da, 12 Kasım 1893'te yayımlandı. Bu öyküdeki yelkencilik terimleri çevrilirken, "Denizcilik Terimleri Sözlüğü" (Ian Dear & Peter Kemp / Çev. Orkun Sayer; Kropi Yay.) esas alınmıştır (ç.n.).

Uskuna (Schooner): Bir tür yelkenli gemi (ç.n.).

asılıyor, kimi düğümleri çözüyordu; dümenciler pusula ve su fıçılarını, kürekçiler sefertaslarını getirdiler. Avcılar sendeleyerek iki üç çifte, bir uzun namlulu tüfek ve ağır cephane kutuları taşıyordu; sonra bunların hepsi çabucak, yağmurluk ve eldivenlerle birlikte kayıklara istifleniyordu.

Seyir subayı son emirlerini verdi ve üç çift küreği çekerek, konumumuzu almak üzere yola çıktık. Biz rüzgârüstü kayığında olduğumuzdan, daha uzun süre kürek çekmemiz gerekti. Birinci, ikinci ve üçüncü rüzgâraltı kayıkları ayrılmış, esintiyle güney ve batı yönlerde ilerliyordu; bir kaza olursa kayıklar geri dönmek için rüzgârdan yararlanabilsinler diye, uskunamız da onların karşısında rüzgâraltında yol alıyordu.

Görkemli bir sabahtı, ama dümencimiz doğan güneşe bakarak kafasını endişeyle salladı ve kâhince mırıldandı: "Sabah güneş kızılsa, denizci dikkatli ola." Güneşin öfkeli bir görüntüsü ve az ışığı vardı; o yöndeki yumuşak tüylü "kara kafalar" utanmış ve korkmuş gibi görünüp, ortadan kayboldular.

Kuzeyde Jerimo Burnu siyah, tehditkâr başını, derinlerden yükselen dev bir canavar gibi dikiyordu. Kış mevsiminin güneşte tamamen dağılmamış karı, hafif rüzgârın denize ulaşırken süpürdüğü parlak beyaz parçalarla örtmüştü onu. Kocaman martılar, kanatlarını hafif meltemde çırpıp, perdeli ayaklarını yarım mil boyunca yüzeye çarptıktan sonra yavaşça havalanıyorlardı. Neredeyse duyulmayan çarpma sesleri, bir bıldırcın sürüsü havalandığında tamamen kesildi ve ıslık çalan kanatlarla rüzgâr yönünde uzaklaşıp gitti; o taraftaki bir balina topluluğu oyunlar oynuyor, fışkırttıkları hava buhar makinelerinin bacaları gibi ses çıkarıyordu. Bir de-

niz papağanının sert, ahenksiz çığlıkları kulak tırmalıyor, önümüzdeki yarım düzine foku harekete geçiriyordu. Foklar, gövdelerini tamamen suyun dışına çıkaran sıçrayışlarla uzaklaştılar. Bir martı yavaş, temkinli bir uçuş ve uzun, heybetli çevrimlerle etrafımızda döndü ve küçük bir İngiliz serçesi, yurdumuzu hatırlatırcasına baş kasarasının[2] üstüne konup, başını yana yatırarak neşeyle cıvıldadı. Kayıklar az sonra fokların arasına girdiler ve rüzgâra karşı, silahların pat! pat! sesleri duyuldu.

Yavaştan rüzgâr başlamıştı ve saat üçte, kayığımızda bir düzine fokla geri dönüp dönmemeyi değerlendirirken, uskunanın mizanasına çağrı bayrağı çekildi -artan rüzgârla birlikte barometrenin de düştüğünü ve seyir subayımızın kayıkların durumundan kaygılandığını gösteren bir işaretti bu.

Yelkenimizde tek camadanla ilerledik. Dümencimiz, dişler kenetli, dümen kolunu iki eliyle sıkıca kavramış, gözleri tetikte oturuyordu -önce ilerideki uskunamıza, bir dalgayla yükseldiğimiz sıradaysa ana yelkene bakıyor, sonra rüzgârın su üzerindeki titreşimi bizi batırabilecek bir esinti ya da büyük bir dalgayı haber verdiğinde, ters yönde gidiyordu. Bir karnaval başlatan dalgalar en tuhaf oyunları sergiliyor, vahşi bir neşeye kapılmışçasına hummalı, dans ediyorlardı -bir aşağı, bir yukarı, bir orada, bir burada ve her yerdeydiler; ta ki okyanusun çarpıntılı sinesinden süt beyazı köpükleriyle büyük, yeşil bir dalga yükselip, diğerlerini gözlerden silene değin.

Bu sadece bir an sürüyor, dalgalar yeni şekiller içinde yeniden beliriyordu. Güneşin önündeki büyük ya da

---

[2] Baş kasarası: Ön güverte altındaki, tayfaların yaşadığı bölüm (ç.n.).

küçük her titreşim, her küçük fışkırma ya da püskürme erimiş gümüşe benziyor; koyu yeşil rengini kaybeden su, göz kamaştırıcı, gümüşi bir akışa dönüşüp, sonra kasvetli bir anaforla yok oluyor; felaket habercisi dalgalar yükselip kırılıyor, sonra yeniden ortaya çıkıyorlardı. Her atılım, her parıltı çok geçmeden, batı ve kuzeybatıdan yaklaşan olası fırtınanın habercisi kara bulutların örttüğü güneşle gözden kayboluyordu.

Kısa zaman sonra uskunamıza ulaştık ve güverteye son çıkanlar olduğumuzu gördük. Birkaç dakika içinde foklaların derisi yüzülmüş, kayıklar ve güverte yıkanmış, baş kasarasında gürüldeyen ateşin karşısında, elbiselerimiz değişmiş ve önümüze bol sıcak yemek konmuş olarak oturuyorduk. İki günlük avımızda rastlayamadığımız foklara ulaşmak için, sabaha kadar güney yönünde yetmiş beş mil yol alacağımızdan, yelkenlerimizi açmıştık.

İlk güverte vardiyamız sekizden gece yarısına kadardı. Rüzgâr fırtınamsı esmeye başlamıştı ve pupada bir aşağı bir yukarı yürüyen seyir subayımız o gece pek uyuyamayacaktı. Gabya yelkenleri toplanıp bağlanmış, ön gabya indirilip sarmalanmıştı. İyice çoğalan dalgalar arada bir güverteyi su içinde bırakıyor, kayıklar parçalanacak gibi oluyordu. Kampana altı kez çaldığında, onları tersyüz edip fırtına halatlarıyla bağlamamız emredildi. Bu bizi, kampananın vardiya değişimini bildirmek üzere sekiz kez çalışına kadar meşgul etti. Aşağıya en son ben inecektim; o sırada vardiyayı devralanlar randa yelkenini sarmaladı. Aşağıda, veremden ölmekte olan çaylağımız "duvarcı" dışında herkes uyuyordu. Deniz lambasının vahşi dans hareketleri, baş kasarasına solgun, titrek bir ışık düşürüyor ve sarı yağmurluklar üzerindeki su damlalarını bal rengine çeviriyordu. Her köşede

koyu gölgeler gidip geliyordu; güverteden güverteye uzanan karaltıların yukarısındaki kısım, girişinde ejderha bekleyen bir mağara misali, Erebus[3] kadar karanlıktı. Ara sıra uskuna biraz fazla yatınca, ışık bir anlığına yayılır gibi olup sonra geri çekiliyor, uskunayı öncekinden daha siyah ve karanlık kılıyordu. Donanımın arasında esen rüzgâr kulağa, uzaktaki bir köprüden tren geçiyormuş ya da sahile dalgalar vuruyormuş gibi düşük gelirken, uskunanın burnuna gürültüyle çarpan dalgalar, neredeyse direkleri kırarak inlettikleri baş kasara üzerinde ikiye ayrılıp denize dökülüyorlardı. Iskarmoz, puntel ve perdelerin tazyikle çıkardığı gıcırtı ve inlemeler, ranzasında huzursuzca çırpınarak ölmekte olan adamın iniltisini boğuyordu. Ön yelken, direkleri zorladıkça inceden bir toz yağıyor ve fırtınanın gürültüsüne karışan yeni bir ses çıkıyordu. Baş kasarasının üstünde oluşan küçük şelalelerin suyu, yağmurlukların üzerindekiyle birleşip yerde akıyor ve kıç tarafındaki ana ambarda kayboluyordu.

Kampana iki kez çaldığında -yani kara tabiriyle sabah saat birde[4]- tayfa kamarasında şu emir gürledi: "Herkes hazır olsun! Yelken küçült!"

Uykulu denizciler ranzalarından fırlayıp elbiselerini, yağmurluklarını ve botlarını giyerek hazırlandılar. Böyle soğuk, fırtınalı gecelerde bu emri aldığı vakit, "Jack" suratını asıp şöyle homurdanırdı: "Çiftliğini satıp denize açılmayacak adam var mıdır?"

Güvertede rüzgârın gücünü tam olarak hissediyorduk; özellikle, nefes alınmaz durumdaki kamaramızı terk

---

[3] Yunan mitolojisinde, Dünya ile Hades arasındaki yer (ç.n.).

[4] Gemi kampanaları, yarım saatlik aralıklar hesabıyla çalar (ç.n.).

ettikten sonra. Bize bir duvar gibi karşı koyup, sallanan güverte üzerinde hareket etmeyi ya da azgın esintiye karşı soluk almayı neredeyse imkânsızlaştırıyordu. Flok, ön ve ana yelkenler toplanmış duruyorduk. Ön yelkeni çabucak indirmek için ilerledik. Gecenin karanlığı gücümüzü kesiyordu. Göğü örten kara fırtına bulutları rüzgârla sürüklenirken, ne tek bir yıldız ne de ay aralarından sızabildi, yine de tabiat bize bir ölçüde yardım etti. Okyanusun hareketinden yumuşak bir ışık yayılıyordu. Mikroskobik hayvanlar ordusunun küçücük ışıklarıyla parlayan her bir fosforlu dalga, bizi boğacak bir ateş yığını gibiydi. Dalganın zirvesi giderek yükseliyor, sonra inceliyor ve kırılmaya hazır şekilde bükülüp, ardından gürleyerek küpeşteye düşüyor; yumuşak parlak bir ışık ve tonlarca su, denizcileri dört bir yana dağıtarak köşe bucağa parlayan ve titreşen ışık zerrecikleri bırakıyor, sonra yeni bir dalga bunları süpürüp, yenilerini getiriyordu. Bazen büyük çabuklukla art arda güvertemizde patlayan birkaç dalganın suyu, küpeşteye kadar yükseliyor, ama kısa zaman içinde firengi deliklerinden boşalıveriyordu.

Ana yelkene camadan vurmak için, tek camadanlı flokun altındaki rüzgârdan kaçınmak zorundaydık. İşimiz bittiği sırada rüzgâr öyle müthiş bir dalga oluşturdu ki, uskunayı faça edip durdurmak imkânsızlaştı. Rüzgârın kanatlarında, savrulan çamur ve toz içinde uçtuk. Devasa dalgalar uskunaya kıçtan vururken, önce sancak, sonra iskele yönünde esen ani rüzgârlarla az kalsın alabora oluyorduk. Gün doğduğunda floku ve bütün yelkenleri topladık. Rüzgâra kapılıp gitmeye başladığımızdan beri, pruvadan aşan dalgalar kesilmişse de, orta kısımda hâlâ sert ve azgın dalgalar patlıyordu. Yağmursuz,

kuru bir fırtınaydı bu ama, rüzgârın taşıdığı, yelkenlere kadar yükselen tozlar yüzümüzü bıçak gibi kesiyor, yüz yardadan ötesini görmemize izin vermiyordu. Koyu kurşun rengindeki deniz uzun, yavaş, görkemli bir hareket içindeydi; rüzgârın etkisiyle sıvı köpük dağları oluşuyordu. Zorlukla ilerleyen uskunanın haşarı hareketleri midemizi bulandırıyordu. Bir dağa tırmanır gibi handiyse duruyor, koca dalganın zirvesine ulaştığında sağa sola silkiniyor, önünde açılan uçurum onu korkutmuşçasına bir an duraksıyordu. Dalga ona binlerce şahmerdanın gücüyle kıçtan vurduğunda, bir çığ gibi düşüp, pruvası loçalara kadar suya gömülüyor, beyaz köpükler her yandan -önden, arkadan, sağdan ve soldan, loça makaralarının ve tırabzanların üzerinden güverteyi dolduruyordu.

Rüzgar dinmeye başladı ve saat onda artık faça edip durmaktan bahsetmeye başladık. En küçük yelkenlerimizle giderken bir gemi, iki uskuna ve dört yelkenli bir barkobestiyayı[5] geçip, saat on birde randa yelkenini ve floku faça ettik; bir saat sonra, yeniden fok bölgesine ulaşmak için, batı yönünde yelkenler fora gidiyorduk.

Aşağıda iki kişi, "duvarcı"nın bedenini, denize gömülmek üzere yelken bezine sarıyordu. Fırtınayla birlikte, "duvarcı"nın ruhu da geçip gidivermişti.

[5] Barkobestiya (Barquentine): Bir tür üç direkli yelkenli gemi (ç.n.).

"Dana'nın yazdığı zamanlar denizde servet kazanmak ve macera yaşamak için en güzel dönemdi, zorluklar ve tehlike ise her zaman bunlara eşlik ederdi."

Bir Deniz Klasiği*
Denizde İki Yıl'a[1] Giriş

Yüz yılda bir, sadece kendi asrında yaşamayıp, gelecek asırlara da belge olarak kalacak bir kitap yazılır. Dana'nın kitabı böyledir. Nesiller boyunca insanlara uyarıcı ve eğlenceli gelen Marryat[2] ve Cooper'ın[3] kitapları toza dönüşürken, *Denizde İki Yıl* kalacak.

Paradoksal görünse de, bu kitap, Dana'nın sıradışı bir özelliği bulunduğu için değil, tam tersine o sadece sıradan, normal bir adam olduğu; keskin görüşlü, azimli, denetimli, çalışmaya uygun eğitime sahip biri olduğu

---

* *A Classic of the Sea*. "The Human Drift"ten; ilk olarak *Independent*'da, 14 Aralık 1911'de basılmış (ç.n.).

[1] *Two Years Before the Mast*. Amerikalı yazar Richard Henry Dana'nın (1815-82) kitabı, bir gemicinin denizde yaşadığı zorlukları anlatır (ç.n.).

[2] *Frederick Marryat* (1792-1848). İngiliz gemi kaptanı ve yazar; özellikle çocuklara yönelik macera öyküleri yazdı (ç.n.).

[3] *James Fenimore Cooper* (1789-1851). Amerikalı yazar. Kızılderililerle ilgili kitapları, özellikle *The Last of Mohicans / Mohikanların Sonuncusu* ile tanınır (ç.n.).

için, deniz klasiğidir. Günlük yaşantıları kâğıda geçirmeye eğitimli bir zihne sahipti o. Büyük yetenekleri ya da uçarılıkları yoktu. Bir dâhi değildi. Kalbi asla kafasını yönetmedi. Hissiyatının veya hayal gücünden kaynaklanan kâbusların buyruğunda değildi. Yoksa, Melville'in *Typee*'sindeki güzel abartmaların veya aynı yazarın *Moby Dick*'indeki hayal ürünü aşırılıkların faili olabilirdi. İki arkadaşı gibi yere yatırılıp kırbaçlanmaktan Dana'yı kurtaran, serinkanlı duruşuydu; onu tamamen denize yönelmekten, bir şairane yerden fazlasını ve tüm Eski California kıyısında bir tek romantik yerden başkasını görmekten alıkoyan, vazgeçmek nedir bilmemesiydi. Ama bu açık kusurlar, onun kuvvetiydi. Bütün zaman boyunca, deniz yaşamını görkemli biçimde kaleme almasını sağlayan, bu kusurlardır.

Geçen yüzyılın ortalarına doğru yazmıştı; insanın deniz yolculuğundaki yöntemleri öyle bir devrim geçirdi ki, Dana'nın kitabında anlatılan hayat ve koşullar tamamen değişti. Hızlı yelkenliler, seyir subayları, sert ama etkin tayfalar yok artık. Sadece emekleyen kargo tankerleri, kirli yük gemileri, yolcu tekneleri ve renksiz, sefil bir cins gemicilik kaldı. Şimdi ancak yavaşlık rekorları kırıyor yelkenliler. Artık hız için yapılmıyorlar. Ne güçlü kuvvetli tayfalar seçiliyor sefer için, ne de yönetimde usta kaptanlar ve yardımcıları var.

Hız yapmak ipek, çay ve baharat taşıyan yolcu gemilerine kaldı. Deniz kuvvetleri yönetimi, ticaret kurulları ve sigortacılar yelkenli taşımacılıktan hoşlanmıyor. Kısa zamanda şanslı maceralar yaşayıp servet kazanılan sıkıntısız, gözü pekçe günler hem gemi sahipleri hem de kaptanlar için sona ermiştir. Artık hiçbir şey için maceraya atılmak söz konusu değil. Kimse hızlı deniz yolcu-

luklarının riskini almak istemiyor. Nakliyatta en küçük yüzdeler bile hesaplanıyor. Kaptanlar, mal sahipleri adına spekülasyon ve pazarlık yapamıyor. Bu iş tamamen mal sahiplerine kalmıştır, onlar da telefon ve telgrafla yedi denizdeki kargoları soruşturup, ajansları aracılığıyla tüm iş anlaşmalarını gerçekleştiriyorlar.

Sadece az sayıda mürettebat ve büyük taşıyıcılarla yatırımın karşılığının alınabildiği öğrenildi. Kaçınılmaz sonuç, hız ve ruhta düşüştür. Yelkenliyle yapılan deniz ticaretinde, denizcilerin bir sınıf olarak üzüntü verici şekilde değerden düştüğü, tartışılmaz bir gerçektir. Erkekler artık denize açılmak için çiftliklerini satmıyor. Ama Dana'nın yazdığı zamanlar denizde servet kazanmak ve macera yaşamak için en güzel dönemdi -zorluklar ve tehlike ise her zaman bunlara eşlik ederdi.

Dana'nın şansı, *Pilgrim*'in ortalama mürettebat ve subaylara sahip, ortalama bir gemi olması ve ortalama bir disiplinle yönetilmesiydi. California kıyısına ulaşıldıktan sonra gerçekleşen *nahoşluklar* bile ortalama cinstendi. *Pilgrim* hiçbir bakımdan cehennemi bir gemi değildi. Kaptan, dünyanın en şeker tabiatlı insanı olmasa da, sadece ortalama bir güneydoğulu gemiciydi; deniz adamı olarak ne çok parlak ne de yetersizdi; adamlarına karşı tutumu ne zalimce ne de fazla hissiydi. Bir yandan fazla boş günleri, baş kasarasının yavan öğünlerinde güzel bir yiyecek maddesi, çifte vardiyalarda içki ya da kahve yoktu, öte yandan mürettebat sürekli demir muştaların ve bağlama direklerinin oyununa gelip sakatlanıyordu. Adamların dövülmesi ya da prangaya vurulması bir kez, sadece bir kez gerçekleşti -1834 senesi için makul bir ortalamaydı bu; çünkü o sıralarda ticaret gemilerinde dayak çok azalmış durumdaydı.

O zamanla bu zamanın deniz yaşamları arasındaki farkı en iyi, Dana'nın kendi döneminin denizci giyimini tarif edişinden çıkarıyoruz:

"Kalçaları sıkıca kavrarken, paçalara doğru genişleyip ayakların üzerine kadar sarkan pantolonlar, iri damalı bir gömlek, sol gözün önüne sarkan yarım kulaç uzunluğundaki kurdelesiyle kafanın arkasına yatırılarak takılan basık, bol vernikli bir şapka ve özel şekilde bağlanmış bir ipek boyun atkısı."

Dana, Boston'dan sadece yetmiş beş yıl önce yelken açmışsa da, bugün eskimiş olan pek çok şey o zaman yürürlükteydi. Örneğin, *larboard*[4] sözcüğü hâlâ kullanılıyordu. Dana *larboard* vardiyasındaydı. Daha yakın zaman önce, *starboard*[5] ile olan ses benzeşiminden dolayı bu kelime *port*'la değiştirildi. Günümüzde bir geminin baş kasarasına "Tüm *larboard* ızbarçolarını hazırlayın!" diye bağırıldığını bir düşünün. Ama işte, *Pilgrim*'de Dana ve vardiya arkadaşlarını güverteye çağırmak için kullanılan çağrı buydu.

İnsanın keşfettiği en az kusurlu zaman aleti olan kronometre, kesin boylamları bulmak için kullanılması mümkün en güvenilir ve en kolay yöntemdir. Ancak Pilgrim'in yolculukları zamanında kronometre yeni yeni kullanılmaya başlamıştı. Çok az güven duyulan bu aletten Pilgrim'de sadece bir tane vardı ve o da, başlangıçta bir kez hatalı çalışınca sonradan hiç kullanılmamıştı. Bugün bir rotacıya, iki yıl süren bir yolculuğa kronometresiz olarak çıkıp, kıtanın altından dolaşarak Boston'dan California'ya gideceği söylense, adam dehşete

[4] Geminin sol tarafı; iskele (ç.n.).

[5] Geminin sağ tarafı; sancak (ç.n.).

düşer. O günlerde böyle bir yolculuk sorunluydu elbette, zira körlemesine tahminlere güveniliyor, bir yeri bulmak için enlem boyunca ilerlemek yaygın bir yöntem olarak uygulanıyor, zorunlu olarak yıldızlar gözlemleniyordu. Bugün çok az ticari gemide yıldızların gözlemlendiği, büyük bölümünde zaten bunun nasıl yapıldığının bilinmediği söylenebilir.

"*22 Eylül*, sabah kampananın yedi kez çalışıyla[6] güverteye çıktığımızda, bizden öncekileri yelkenlere su dökerken bulduk ve kıç tarafına bakınca gördük ki, küçük, klipper gövdeli, kara bir brik[7] ardımız sıra geliyor. Hemen işe koyularak tüm yelkenleri fora edip, cunda serenlerine iskotaları doladık ve yelkenleri pruva direğinin tepesine doğru ıslatmayı sürdürdük. ... Gemi silahlarla donatılmıştı, adamlarla doluydu ve hiç renkli yeri yoktu."

Yukarıdaki bu sözler sanki yazılmış en ciddi, güvenilir ve gerçeğe uygun deniz güncesinden değil de, *Midshipman Easy*[8] ya da *Water Witch*'ten[9] alınma bir paragraf gibi. Oysa *Pilgrim*'in 22 Eylül 1834'te bir korsan gemisi tarafından kovalanışı yaşanmış bir olaydır -iki nesil kadar evvel.

Dana sağlam adamdı; dengesizlik ve tuhaflıkları olmayan, sözünü sakınıp saklamayan bir mizacı vardı. Genel olarak etkin birisiydi. Hukukta, üniversitede, denizde, haysiyetli olmakta etkindi; 12 dolar aylıkla baş

---

6 Deniz seferlerinde kampanaların (*bells*) çalış sayısı, hangi vardiyanın başladığını bildirir (ç.n.).

7 Bir tip hızlı yelkenli (ç.n.).

8 *Mr.Midshipman Easy* Marryat'ın en sevilen romanlarından biri; 1836'da basılmış (ç.n.).

9 Cooper'ın 1830 tarihli romanı (ç.n.).

kasarası tayfalığı ederken, gemicilik işinin doğru şekilde yapılmasında, kaptanın idaresine uymakta, geminin temizlik ve düzeni konusunda hep haysiyetliydi.

Dana'nın tepe sereni ilk kez nasıl indirdiğini anlatışından hislenmeyecek denizci yoktur. Bunu, bir-iki kez yapılırken görmüştü. Mürettebattan yaşlı bir tayfa da ona yol gösterdi. Monterey'de ilk kez demir attıklarında, gayet sıkı fıkı olduğu üçüncü kaptana, tepe seren indirileceği zaman, ikinci kaptan kendisini yukarı yollasın diye istekte bulundu. "Neyse ki", diyor Dana, "bu işi subaydan hiç laf işitmeden başardım ve seren güverteye indiğinde ikinci kaptanın 'aferin'ini duymak, Cambridge'deki bir Latince temrini sonunda bir 'bene'[10] görmek kadar mutlu etti beni.

"İlk kez miyama halatını tutuyordum ve seren cundasında oturup, halat elimde, "Rüzgâr altı viya!" diye bağırmaktan gururluydum." Yetkin bir denizcinin bu görevini üstleninceye dek, denizde bir yıldan fazla kalmıştı ama sonunda başarmış, başarısından da gurur duymuştu. Ve aynı gururla, birkaç dolarlık öküz postlarını düştükleri yerden kurtarmak için, iki babafingo yelken mandalisasını birbirine bağlayıp 120 metrelik bir uçurumdan inmişti; arkadaşlarından övgü niyetine duyduğu ise şundan ibaretti: "Üç beş post için hayatını tehlikeye atman ne budalalık!"

Kısacası, gemi yaşantısının ve California kıyısındaki post taşıyıcılığının fotoğrafik ayrıntılarının ötesinde; post taşıyan, dümen tutan, yelken yapıp kullanan, teçhizatı katranlayan, kumtaşıyla güverte silen, her işi gören, karavana hakkında homurdanan, subayların deniz-

[10] *Lat.* İyi, güzel (ç.n.)

ciliğini eleştiren, post deposunun dört duvarı arasında sürgünlerinin ne zamana kadar devam edeceğini kestirmeye çalışan baş kasarası tayfalarının, lekesiz, basit psikolojilerini ve ahlaklarını ortaya koyuşu, Dana'nın hem çalışmakta hem de gururda etkin olması sayesindedir.

Glen Ellen, California
13 Ağustos 1911

"Merdivenlerinde oturduğum evin sahibiyle içeri girdim. Burası serin, neşeli, konuksever bir ortamdı. "Dün sabah" dedi, "altı yüz bin dolarlık malım vardı. Bu sabah evimden başka bir şeyim yok. O da on beş dakika sonra gitmiş olacak."

18 Nisan 1906'da, Amerika'da tarihin en büyük depremlerinden biri meydana gelmişti. San Francisco sabahın erken saatlerinde 8.3 şiddetinde bir depremle sarsılınca, kentin büyük bir bölümü dev bir toz bulutunun altında kaldı. Yerkabuğundaki kırılma, kuzeyden güneye 1.280 kilometre uzunluğunda ve 500 metre genişliğindeydi.

Deprem çok fazla zarar vermişti, ama sarsıntının ardından çıkan yangınların sonuçları daha ağır oldu. Su ve telgraf hatları tamamen bozulduğu için itfaiye alevleri söndüremedi. Böylece yangınlar üç gün kadar devam etti; deprem ve yangınlar yüzünden 3.000-4.000 kişi hayatını kaybetti, San Francisco'nun şehir merkezi yerle bir oldu.

Depremle ilgili ilk haberler duyulduktan sonra, *Collier's* dergisi, San Francisco'ya yakın bir yerde oturan Jack London'a telgraf çekerek, felaket bölgesini gezmesini ve izlenimlerini yazmasını istemişti. London bir an önce yola çıkmış, alevler içindeki kentte gerçekleşen olayları kâğıda dökmüştü. Makale, Amerikan tarihinin pek bilmediğimiz bir trajedisine tanıklık ediyor.

Bir Görgü Tanığının Hikâyesi*

San Francisco'daki deprem yüz binlerce dolarlık duvarı ve bacayı sarsıp yıktı. Ama onu izleyen yangında yüz milyonlarca dolarlık mülk yandı. Oluşan hasarın kaç yüz milyonluk olduğunu kestiremiyoruz.

Tarihte, modern bir imparatorluk kentinin böyle tamamen yok olduğu görülmemiş. San Francisco bitti. Ondan geriye, anılar ve en kenar mahallelerdeki konutlardan başka bir şey kalmadı. Kentin sanayi bölgesi silindi. Sosyal ve yerleşimsel bölge silindi. Fabrikalar ve dükkânlar, büyük mağazalar ve gazete binaları, oteller ve zenginlerin sarayları, hepsi gitti. Sadece, bir zamanlar San Francisco olan yerin kenar mahallelerindeki konutlar kaldı.

Depremin sarsıntısından bir saat sonra, yanan San Francisco, yüz mil öteden görülebilen parlak bir kule

* "The Story of an Eyewitness", *Jack London Reports*'tan; ilk olarak 5 Mayıs 1906'da *Collier's Weekly*'de basılmış (ç.n.).

oluşturdu. Üç gün üç gece boyunca bu parlak kule, güneşi kızıllaştırıp, günü karartarak ve yeryüzünü dumanla doldurarak gökte salındı.

Deprem, çarşamba sabahı beşi çeyrek geçe geldi. Bir dakika sonra alevler yükselmeye başladı. Market Caddesi'nin güneyindeki bir düzine farklı yerde, işçi sınıfı mahallelerinde ve fabrikalarda yangın çıkmıştı. Alevlerin önünde durulmuyordu. Hiçbir örgütlenme, iletişim yoktu. Bir yirminci yüzyıl kentindeki tüm akıllıca düzenlemeler, deprem tarafından ezilivermişti. Tümsek ve çöküntülerle dolan sokaklar, yıkılan duvarların enkazıyla kaplanmıştı. Çelik raylar diklemesine, yanlamasına bükülmüştü. Telefon ve telgraf sistemleri bozulmuştu. Koca su boruları patlamıştı. İnsanların en cin fikirli buluşları ve tedbirleri, yer kabuğunun otuz saniyelik kıpırdanışıyla boşa çıkıvermişti.

Çarşamba günü öğleye kadar, on iki saat içinde, şehir merkezinin yarısı gitmişti. Çıkan yangını körfezin üzerinden izliyordum. Hava son derece durgundu. En ufak rüzgâr kıpırtısı yoktu. Yine de şehre her yönden rüzgâr geliyordu. Doğudan, batıdan, kuzeyden, güneyden güçlü rüzgârlar, mahvolmuş kentin üzerine esiyordu. Isınan hava muazzam bir emişe sebep olmuştu. Böylece ateş, atmosferin içinde kendi başına dev bir baca oluşturdu. Gün ve gece boyunca bu durgun hava devam etti, ama alevlerin yakınında rüzgâr adeta fırtınaya dönmekteydi; emiş öylesine güçlüydü.

Çarşamba gecesi kent merkezi yok olmuştu. Savurganca dinamit kullanılmış ve San Francisco'nun en heybetli yapılarından birçoğu insanların eliyle yıkıntıya çevrilmişti ama, yangının ilerleyişini engellemenin imkânı yoktu. Kimi zaman itfaiyecilerin durdurmayı başardığı

alevler, her seferinde yan kanatları kuşatıyor veya arkadan dolaşarak, zor kazanılmış bir zaferi yenilgiye çeviriyorlardı.

Yok olan binalar sıralansa, bir San Francisco rehberi elde edilebilirdi. Yok olmadan kalan binalar sıralansa, adresleri bir satıra sığardı. Kahramanlık hikâyeleri sıralansa bir kütüphaneyi doldurur, Carnegie madalya fonu iflas ederdi. Ölüler sıralansa - işte bu asla yapılmayacak. Alevler onların bütün izlerini sildi. Deprem kurbanlarının sayısını hiç bilemeyeceğiz. Kayıpların en fazla olduğu Market Caddesi'nin güneyi, ilk alev alan yer oldu.

Tüm şehrin yıkılıp harabeye döndüğü çarşamba gecesinin sessizliği dikkat çekiciydi. İnsan kalabalığı yoktu. Bağırış çağırış yoktu. İsteriklik, düzen bozukluğu yoktu. Çarşamba gecesi, alevlerin ilerlediği yoldan geçtim ve o dehşetli saatlerde ağlayan tek bir kadın, heyecana kapılmış tek bir erkek, ufak da olsa panik gösteren tek bir kişiye rastlamadım.

Alevlerin önünde, gece boyunca on binlerce evsiz kaçıştılar. Bazıları battaniyelere sarılmıştı. Diğerleri, dürdükleri yatak takımlarını ve cânım ev hazinelerini taşıyorlardı. Bazen bütün bir aile, yükledikleri eşyalarla ağırlaşmış bir at arabasını ya da bir yük vagonunu çekiyordu. Bebek arabaları, oyuncak vagonlar ve el arabaları kamyon niyetine kullanılırken, diğer herkes birer sandık sürüklüyordu. Yine de bütün insanlar kibardı. Mükemmel bir nezaket ortamı sağlanmıştı. San Francisco'nun tarihinde insanlar hiçbir zaman, bu dehşet gecesindeki kadar sevecen ve nazik olmamıştı.

Bu on binlerce insan bütün gece alevlerden kaçtı. İşçi mahallesinden gelen birçokları, gün boyunca da kaçmaya devam ettiler. Eşyalarını evlerinde bırakmışlar-

dı. Bazen, kilometrelerce sürükledikleri elbise ve hazinelerini sokağa savurup, yüklerini hafifletiyorlardı.

En son vazgeçtikleri şey sandıklarıydı ve bu sandıklar yüzünden o gece çoklarının kalbi zorlandı. San Francisco'nun yokuşları diktir ve sandıklar kilometrelerce bu yokuşlarda sürüklendi. Her yerde, tükenmiş halde sandıklarının üzerine yığılmış erkekler ve kadınlar vardı. Yürüyen alevlerin önünde asker toplulukları yer alıyordu. Alevler ilerledikçe bunların bir bölümü geri çekiliyordu. Görevlerinden biri, sandık taşıyanların ilerleyiş düzenini korumaktı. Tükenmiş durumdaki yaratıklar, süngülerin tehdidiyle uyarılıp kalkıyor ve dik kaldırımlarda, iki üç metrede bir duraklayarak yol almaya çalışıyorlardı.

Çoğu zaman, kalp zorlayıcı bir yokuşu alt ettikten sonra, yeni bir alev dalgası üzerlerine geliyor ve yeni bir hat boyunca geri çekilmek zorunda kalıyorlardı. Sonunda, on iki saat devler misali çabalayışın ardından, yorgunluktan tamamen bitmiş bir haldeki binlercesi, sandıklarını bırakmaya mecbur kalıyordu. Burada, dükkân sahipleri ve yumuşak orta sınıf üyeleri dezavantajlıydı. Oysa işçiler boş arazilerde ve arka bahçelerde çukurlar kazıp, sandıklarını gömdüler.

Çarşamba akşamı saat dokuz sularında şehir merkezinde dolaştım. Muhteşem binalar ve uzun gökdelenler arasında kilometrelerce yürüdüm. Burada henüz yangın yoktu. Her şey mükemmel bir düzen içindeydi. Polis sokaklarda devriye geziyordu. Her evin önünde bir bekçi vardı. Yine de burası mahvolmaya mahkûmdu. Su yoktu. Dinamit bitiyordu. Çaprazlama iki ayrı yönden, yangın buranın üzerine çullanmaktaydı.

Sabah saat birde aynı bölgede yürüdüm. Zarar görmüş bir şey görmedim. Yangın yoktu. Ancak, bir değ-

şiklik olmuştu. Yağmur halinde küller düşüyordu. Kapılardaki bekçiler gitmişti. Polis geri çekilmişti. İtfaiyeciler, itfaiye arabaları, dinamitle mücadele edenler yoktu. Mahalle tam anlamıyla terk edilmişti.

San Francisco'nun tam merkezinde, Kearney ve Market'ın köşesinde durdum. Kearney Caddesi ıssızdı. Altı blok ötede, caddenin her iki yakası da yanıyordu. Cadde bir ateş duvarına dönmüştü. Atlarına binmekte olan iki süvari, sakince bu ateş duvarını seyrediyorlardı. Görünürde başka insan yoktu. Şehrin zarar görmemiş merkezinde, atlarının üzerinde oturup etrafı izlediler.

Tam bir teslimiyet söz konusuydu. Su yoktu. Borular çoktan kurutulmuştu. Dinamit yoktu. Şehrin yukarısında yeni bir yangın başlamış, üç taraftan alevler hızla yaklaşıyordu. Dördüncü taraf gün içinde zaten yanmıştı. O yönde Examiner binasının yıkılacakmış gibi sallanan duvarları, yanmış Call binası, Grand Hotel'in dumanları tüten yıkıntıları ve oyulmuş, harap olmuş, dinamitlenmiş Palace Hotel vardı.

Aşağıdakiler, alevlerin ilerleyişini ve insanların, bu alevlerin yayılma hızını hesaplamaktaki yetersizliğini ortaya koyacaktır. Çarşamba akşamı sekizde, Union Meydanı'ndan geçtim. Burası depremzedelerle doluydu. Binlercesi çimenlerin üstünde yatıyordu. Hükümet çadırları kurulmuştu, yemekler pişiyor, depremzedeler bedava yemek için kuyruğa giriyorlardı.

Sabah bir buçukta Union Meydanı'nın üç tarafı alevler içindeydi. St. Francis Oteli'nin yer aldığı üçüncü taraf hâlâ dayanıyordu. Bir saat sonra, tepesi ve yan tarafları tutuşmuş şekilde, alevleri göğe yükseliyordu St. Francis'in. Sandıkların dağ gibi yığıldığı Union Meydanı terk edilmişti. Birlikler, depremzedeler ve herkes gitmişti.

Union Meydanı'ndayken, araba atları için bin dolar öneren bir adam gördüm. Otelin birinden gelen bavullarla yüklenmiş bir at arabasından sorumluydu. Araba. güvenli olduğu düşünülerek buraya çekilmiş ve atlarından ayrılmıştı. Şimdi meydanın üç yanındaydı alevler ve atlar ortada yoktu.

Yine, at arabasının yanında dururken, sığınacak yer arayan bir adam dikkatimi çekti. Birkaç yangının birden ortasındaydı. Yaşlı ve koltuk değnekliydi. Diyordu ki: "Bugün benim doğum günüm. Dün gece otuz bin dolarlık malım vardı. Beş şişe şarap, enfes balıklar ve başka şeyler aldım doğum günü yemeğime. O yemeği yiyemedim ve bu koltuk değneklerinden başka bir şeyim kalmadı."

Onu, tehlike içinde olduğuna ikna ettim ve topallayarak yoluna gitmesini sağladım. Bir saat sonra, uzaktan, arabadaki bavulların sokak ortasında hararetle yandığını gördüm.

Perşembe sabahı beşi çeyrek geçe, depremden sadece yirmi dört saat sonra, Nob Hill'deki küçük bir malikânenin merdivenlerinde oturuyordum. Benimle birlikte oturanlar arasında Japonlar, İtalyanlar, Çinliler ve zenciler vardı -şehir enkazından kıyıya vuranların bir kısmı. Her yanda, kırk dokuzda buraya gelen zengin öncülerin sarayları vardı. Doğuda ve güneyde, çaprazlama iki büyük ateş duvarı ilerlemekteydi.

Merdivenlerinde oturduğum evin sahibiyle içeri girdim. Burası serin, neşeli, konuksever bir ortamdı. "Dün sabah" dedi, "altı yüz bin dolarlık malım vardı. Bu sabah evimden başka bir şeyim yok. O da on beş dakika sonra gitmiş olacak." Büyük bir dolabı gösterdi. "Karımın porselen koleksiyonu. Üzerinde durduğumuz kilim

bir hediye. Bin beş yüz dolar eder. Şu piyanoyu bir dene. Sesini dinle. Böylesi azdır. Atım yok. Alevler on beş dakika içinde burada olur."

Dışarıda, eski Mark Hopkins Malikânesi alev almaya başlamıştı. Birlikler geriliyor ve beraberlerinde depremzedeleri de sürüklüyorlardı. Her yönde alevlerin kükreyişini, duvarların çöküşünü ve dinamit patlamalarını duyuyorduk.

Evin dışına çıktım. Gün, dumanların arasından doğmaya çalışıyordu. Nesnelerin üzerinde hastalıklı bir ışık sürünmekteydi. Güneş dumanların arasından sadece bir kez, kan kırmızı ve asıl büyüklüğünün dörtte biri olarak görünebildi. Dumanın kendisi de, aşağıdan bakıldığında, eflatun gölgelerle kıpırdayıp titreşen bir gül rengindeydi. Sonra açık mora, sarıya ve boz rengine döndü. Güneş yoktu. İllete tutulmuş San Francisco'nun ikinci günü böylece sona erdi.

Bir saat sonra valilik binasının yıkık kubbesinin önünden geçtim. Hiçbir şey daha iyi sergileyemezdi depremin yıkıcılığını. Koca kubbedeki taşların çoğu sarsıntıda düşmüş, geride çıplak bir çelik çerçeve kalmıştı. Market Caddesi'ne enkaz yığılmış; bu enkazın arasında valilik binasının yıkık sütunları, kısa çaprazlama bölümler halinde uzanıyordu.

Şehrin bu bölümü, darphane ve postane dışında, dumanı tüten yıkıntılara dönüşmüştü. Dumanın arasında bazen, sallanan duvarların gölgelerinde bitkince ilerleyen kimi erkek ve kadınlar beliriyordu. Dünyanın sona eriş gününden sonra, hayatta kalan bir avuç kişinin toplantısı gibiydi.

Mission Caddesi'nde, depremin uçurduğu yıkıntılar tarafından ezilmiş bir düzine sığır, cadde boyunca uza-

nan düz bir hat üzerinde yatıyordu. Sonradan üzerlerinden geçen yangın, onları kızartmıştı. İnsan ölüleri, yangın gelmeden önce kaldırılıp taşınmışlardı. Mission Caddesi'nin başka bir yerinde bir süt kamyonu gördüm. Çelik bir telgraf direği, aracı sürücü koltuğuna dek ezmiş ve ön tekerlekleri parçalamıştı. Süt kapları çevreye dağılmıştı.

Perşembe günü ve gecesi, cuma günü ve gecesi, alevler hep kudurmuş gibiydi. Russian Hill ve Telegraph Hill'i sildikten, iskele ve rıhtımların bir kilometre kadarını yaladıktan sonra, alevler cuma gecesi nihayet kontrol altına alındı.

İtfaiyecilerin en büyük direnişi, perşembe gecesi Van Ness Bulvarı'nda gerçekleşti. Burada başarısız olsalardı, şehirde kalan az sayıdaki ev de silinecekti. San Francisco'nun ikinci nesil zenginlerinin muhteşem malikâneleri buradaydı ve bunların belli bir alanda bulunanları, yangının izlediği yol boyunca dinamitlenip yıkılmıştı. Bazı yerlerde alevler o alanın üzerinden atladı ama, esasen ıslak battaniye ve kilimler kullanarak, bu yalıtılmış yangınların üstesinden gelindi.

San Francisco şu anda, çevresinde on binlerce depremzedenin kamp kurduğu bir volkan krateri gibi. Sadece Presidio'da en az yirmi bin kişi var. Çevredeki tüm kent ve kasabalar, yardım komitelerinin ilgilendiği evsizlerle dolu. Depremzedeler demiryoluyla istedikleri noktaya parasız olarak taşındılar ve yüz binden fazla insanın, San Francisco'nun yer aldığı yarımadadan ayrıldığı tahmin ediliyor. Hükümet duruma hâkim ve tüm Birleşik Devletler'in sağladığı yardım sayesinde, kıtlık tehlikesi hiç yok. Bankacılar ve işadamları, San Francisco'yu yeniden inşa etmenin hazırlıklarına başladılar bile.

"Hangi açıdan bakarsanız bakın, ring tarihinde hiç böyle bir şey olmadı ve gelecekte de olacağa benzemiyor... Böyle iki adam daha önce ringde hiç karşılaşmadı. Müsabakaların uzun tarihi içinde böyle eş kuvvette iki dev mücadeleye girmedi."

London'ın gazeteci kimliği, bu kez bir boks maçı anlatısında karşımıza çıkıyor.

James J. Jeffries - Jack Johnson Şampiyonluk Dövüşü

Jeffries - Johnson No. 9*

RENO, NEV., 1 TEMMUZ - Burada olduğuma memnunum. Üç gün sonraki büyük olay yaklaşırken Reno'da bulunmak gibisi olamaz. Karun misali zengin biri gelip de, bu dövüşten uzak durmam karşılığında ne dilersem vereceğini söylese, asla aldırmazdım. Elbette bunu sağlayacak bir para var, ama bu miktarı hesaplamak çok zor olur. Şimdi Karun değil benim derdim; Reno'da bir tramvayın altında kalıp dövüşü kaçırmaktan korkuyorum. Ancak, Reno'nun tramvayları aklıma gelince cesaretlenip, şansımın yüksek olduğunu düşünüyorum.

---

* *Jack London Reports*'dan; ilk olarak *New York Herald*'da, 2 Temmuz 1910'da basılmış (ç.n.).

Gerçekten, dövüş izlemeyi seven hiç kimse Reno'ya bu kadar yakınken bu dövüşü kaçırmaz. Hangi açıdan bakarsanız bakın, ring tarihinde hiç böyle bir şey olmadı ve gelecekte de olacağa benzemiyor -en azından bugün yaşayanların ömrühayatında. Artık bu sporla ilgili kısıtlayıcı yasalar çıkarılmasa, bütün eyaletler ödüllü dövüşlere kucak açsa bile, önümüzdeki nesil böyle bir dövüş göremeyecek.

Bir kere, böyle iki adam daha önce ringde hiç karşılaşmadı. Müsabakaların uzun tarihi içinde böyle eş kuvvette iki dev mücadeleye girmedi. Kendi nesilleri içinde de onlara yaklaşan üçüncü bir adam yok. Yetişmeleri için yalnız bir nesil değil, iki ayrı ırk gerekti.

Johnson koyu renkli bir harika. Onun cüssesindeki bir boksörün bu kadar akıllıca defansif davrandığını hiç görmedik. Bu kadar serinkanlı bir boksör de görmedik. Sakinliği, en dikkat çekici niteliklerinden biri. Dövüşürken o kadar sakin ki, bazen uyuşuk gibi görünüyor; ayrıca hiç acımasız bir görüntüsü yok. İçindeki kavgacı canavarı pek ele vermiyor. Ani hiddet anlarında yüzü ve kuvveti kaplanvari oluyor gerçi. Ama bu samimi bir hal değil. Sadece taklit. O, bilerek rol yapan bir oyuncu. Kaplanvarilik ona hâkim olmuyor. Ürettiği bir şey bu. Serinkanlı beyninde, kaplanvarilik gösterisini işinin parçası olarak düşünüyor ve sergiliyor.

Diğer dikkat çekici niteliklerinden biri, vuruşlarla ilgili dâhice bir içgüdü. Rakibine sarılmış, bedeni gevşemiş, aklı başka yerde, bakışları ringin dışındaki birine sabitlenmiş, o kişiyle mesela bir bavulun hazırlanmasıyla ilgili konuşuyor -böyle bir anda rakibi çenesine doğru bir vuruş çıkartıyor; o ise görmeden, ölçmeden, düşünmeden, otomatik bir sezgiyle o vuruşun her şeyini, kuv-

vetini, hızını ve yönünü biliyor. Sadece kafasını çeviriyor ya da tam gerektiği kadar geri çekiyor, bir santim bile fazla değil; bu arada hiç duraksamadan, bavulun hazırlanışıyla ilgili konuşmasını sürdürüyor. Gerçekten harika bir dövüşçü bu Johnson; başka hiç kimseye benzemeyen, kendine has biri.

Bu adamın karşısına çıkacak olan Jeffries daha da dikkat çekici bir adam; boz ayı misali kocaman, haşin bir dev; dünyanın eski zamanlarından kalma olduğunu düşündüren bir tip. Ve bütün kocamanlığına, haşinliğine karşın, tepeden tırnağa son derece orantılı, şaşırtıcı bir bileşim sergiliyor. En yüksek organik gelişmenin ürünü olan mükemmel bir simetrisi var. Ve bilim doğru söylüyorsa, eski dünyanın devlerinde böyle bir simetri bulunmadığını düşünmeliyiz. O günlerde insan varoluş sürecindeydi. Biçim ve hat güzelliği bulunmayan etkin kaslara sahipti. Büyük modern Jim Jeffries'de bunların her ikisi de var.

Gelecek pazartesi gerçekleşecek karşılaşma, boks maçları açısından "yüzyılın dövüşü" olarak nitelendiriliyor. Diğer dövüşçülerden ayrı bir klasmanda yer alan, öte yandan göze çarpıcı hiçbir ortak özelliği bulunmayacak derecede birbirinden farklı bu iki adam, ringde hiç görülmemiş bir kavgaya girişecekler. İlk kez, iki yenilgisiz ağır sıklet şampiyonu savaşacak ve ikisinin karşısında da, şimdiye kadar yüzleştikleri en tehlikeli ve dişli adam olacak. Üstelik dört eski ağır sıklet şampiyonunun önünde dövüşecekler. Bütün rekorların kırılması demek bu, çünkü gelecek pazartesi ringde ve arenada, ağır sıklet dünya şampiyonu olma şerefine erişmiş altı adam olacak. Bir düşünün -Sillivan, Corbett, Fitzsimmons, Burns, Jeffries ve Johnson.

Spor dünyasında hiç böyle hayret verici bir toplanın olmadı. Neredeyse her klasmandan bütün şampiyon ve eski şampiyonlar ring kenarında bulunacak. Ünlü antrenör ve çalıştırıcılar, Luldoon ve Murphy gibi adamlar burada olacak. Bütün dalların galip ve liderleri olan sporcular olacak. Bütün iyi ve kötü şöhretli sporseverler buraya gelecek. Sporun her siması, sevilen kıdemli sunucu Billy Jordan'dan tutun da, en genç dövüş kışkırtıcıya kadar herkes burada yerini alacak.

Ve herkesin izlemeye geldiği bu iki boksör o kadar farklı ki, yanlarında bütün diğer ağır sıkletler orta sıklet gibi kalır; savaşan boksör Johnson, boks yapan savaşçı Jeffries'e karşı. İkisi de serinkanlı, ikisi de tecrübeli, ikisi de dehşetli. Kısa bir dövüş olmayacak. Büyük bir dövüş olacak.

Bu sporu seven ve bilet parası olan, Reno'ya yakın yerdeki herkese bir kez daha diyorum -gelin. Dövüşlerin dövüşü bu; ringlerin gördüğü zirve ve belki de büyük dövüşlerin sonuncusu. Ayrıca, bu sporun ünlülerini kanlı canlı görmek isteyen sporseverlere de, gelin diyorum. Yıllarca seyahat edip dövüşler izleyerek görebileceğiniz simaların hepsini burada, Reno'da, üstelik parasız olarak göreceksiniz. Şahsen ben umuyorum ki, dişlerimin döküldüğü çağda, hatıralarımı anlatmaktan başka yapacak şeyim kalmadığında, en büyük hazlarımdan biri Reno'daki büyük dövüşün harika ayrıntılarını anlatıp durmak olacak -"Evet efendim; 1910'da Reno'da. Oradaydım ve ringin kenarında oturuyordum."

Jeffries - Johnson Dövüşü*

RENO, NEV., 4 TEMMUZ - Johnson bir kez daha, beyaz ırkın seçilmiş temsilcisini, hem de onların en büyüğünü yere yıktı. Eskisi gibi yine, Johnson için bir oyundu bu. İlk raunddan sonuncuya kadar, zekice nüktelerinden, rakibinin yardımcılarına ve seyircilere hazır cevaplar yetiştirmekten hiç vazgeçmedi. Her raundda Jeffries'e söyleyecek bir-iki komik şey buluyordu. Parlak gülümsemesini takınmıştı her zamanki gibi ve bu gülümseme ne yüzünde donup kaldı, ne de silindi. Dövüş boyunca kendiliğinden, doğal biçimde gelip gitti gülümseyişi.

Gerçekleştiği yer ve önemi dışında büyük bir dövüş olmadı aslında. Uzak Avustralya'daki Little Tommy Burns, Jeff'ten daha hızlı, çabuk ve canlı şekilde savaş vermişti. Bugünkü dövüş, bir kez daha söylüyorum, sadece önemi bakımından büyüktü. Yoksa kendisi bakımından değil. Başlangıç raundlarından itibaren durum belliydi. Bu ilk raundlarda Johnson üstündü, yedinci ve sekizinci raundlardan sonra daha da üstün duruma geçti, son raundlar ise tamamen Johnson'ındı.

Johnson her zamanki oyununu oynadı. Güçsüz saldırılarda bulunan rakibini ustaca engelleyip savunma yaparken oyun oynamakta zorlanmıyordu. Bir beyaz adamla, beyaz adamların ülkesinde, beyaz adamlardan oluşan bir kalabalığın önünde oynayıp dövüşüyordu. Kalabalık Jeffries'i destekliyordu. Johnson'ın midesini bulduğunu sandıkları berbat yumrukları delice alkışladılar; Johnson

---

* *Jack London Reports*'dan; ilk olarak *New York Herald*'da, 5 Temmuz 1910'da basılmış (ç.n.).

ise dirseğiyle bu yumrukları savuşturup, seyircilere ince bir alayla bakıyor, alkışın kendisi için olduğuna inanmış gibi davranıyordu -onların kimi alkışladığını iyi biliyordu oysa.

Yüzyılın en büyük dövüşü, kendinden emin gülümseyen, bir an bile ciddi davranmayan bir zencinin yirmi bin seyirciye sunduğu bir monologdan ibaretti.

Johnson harika bir dövüşçü gibi görünmüyordu. Buna ihtiyacı yoktu. Vücudunu zorlamasına gerek kalmadı. Jeff onu hiç sıkıntıya sokmadı. Attığı hiçbir yumruk, dev yapılı rakibini incitemedi. Johnson dövüşü hasarsız tamamladı. Dudağındaki kan, yakın zaman önce antrenmanda oluşan bir yaradandı ve Jeff bu yarayı yeniden kanatmayı başarmıştı.

Jeff hedefine ulaşamadı. Dövüşe getirdiği çabukluk hemen eriyip gidiverdi ve cesur davranışlarına rağmen fazla yumruk almadı. Son yedi yılda dayanıklılığını kaybetmiş olmalı ki, ringde bu dayanıklılığı sergileyemedi. Eski Jeff ortada yoktu. Durumun özeti böyle. Eski güç ve sağlamlığını yitirmişti. Ona bir şeyler olmuştu. Ringin gerektirdiği dayanıklılığı, dışarıda geçirdiği sürede yitirmişti. Dediğim gibi, Jeff fazla hasar almadı. Boks yapan çocuklar her gün daha beter dayak yiyorlar.

Jeff bugün bir sorunun yanıtını belli etti. Geri dönmesi mümkün değil artık. Johnson da bir soruyu yanıtladı. Hiç de ödlek biri değil. Ama bugünlük yanıtladığı tek soru bu. Kıllı mağara adamıyla boz ayı karışımı dev, bu serinkanlı zencinin gözünü korkutmadı. Binlerce seyircinin bu yöndeki beklentisi boşa çıkmış oldu. Burada söyleyelim, Johnson'ın hiç korkmadığı kesin. Bir an bile, karşısındaki Goliath'ın onu yiyeceğine dair bir korku göstermedi.

Ama ödleklik sorusu bütün zamanlar için yanıtlanmış değil. Johnson hiç zorlanmadığı için, ödleklik belirtisi de göstermedi. Bir gün, Tanrı bilir nerede, Johnson'ı zorlayacak bir adam ortaya çıkabilir ve onun ödleklik göstermesine sebep olabilir, ama olmayabilir de. Şu ana kadar bütün kanıtlar, Johnson'ın ödlek olmadığını gösteriyor.

Şimdi mücadeleye ve nasıl başladığına gelelim. Sayısız zorluklara karşın dövüşü başarıyla yöneten, serinkanlı, sakin ve çabuk bir uyanıklıkla arenadaki gergin kalabalığı denetim altında tutan, adil hakem Tex Rickard'ı kutlamak gerek.

Büyük arenayı dolduran yirmi bin kişi, Nevada'nın geniş bulutlu sersası altında sabırla bekliyordu. Çok sayıdaki kadınlardan bazıları, eski zamanın İspanyol hanımları gibi, ringden uzak kapalı localara oturmayı seçmişti. Ama çok daha fazlası, ringin kenarında kocaları ya da erkek kardeşleriyle oturuyordu. Akıllıca davranan da bunlardı.

Ring kenarındaki ünlüleri saysak, Amerika'nın sportif rehberini çıkarmış oluruz -en az 400 spor adamının ve daha yüzlerce kişinin yer aldığı bir rehber. Saat 1.56'da, Billy Jordan tezahüratlar eşliğinde ringi boşalttı ve yirmi bin gözün odak noktasında tek başına kaldı; sonra büyük Muldoon iplerin arasından ringe çıkarak, yirmi bin kişiyi Nevada Eyaleti, Nevada halkı ve Nevada Valisi için alkış ve tezahürata davet etti.

Tex Rickard'dan başlayarak, Billy Jordan'ın "en büyük savaşçı" olarak tanıttığı Fitzsimmons'a varıncaya dek, bütün büyük isimler coşkuyla alkışlandı. Bu büyük isimler ardı ardına, durmaksızın, bitimsizce geldi ve en büyük olanın önünde silinip gittiler -şimdi iki adam mücadeleye başlamak üzereydi.

Johnson içeri girdiğinde saat 2.30'du. Rahat, mutlu ve güleçti; son derece sakin şekilde elini sallayarak, seyircinin arasındaki arkadaş ve meslektaşlarını selamlıyor, gözleri ve dudaklarıyla gülümsüyor, hep gülümsüyor, hiçbir isim ya da yüzü kaçırmıyordu; durgun, plastik, sinirsiz, hiç tereddüt ya da ürkeklik belirtisi göstermeyen bir hali vardı. Ama dikkatlice çevresinde olup bitenleri gözlüyor, o uğultunun içinde kendisi hakkında söylenenlerin çoğunu duyuyor -evet, duyuyor ve anlıyordu da. Bu Johnson hiç de ağır ya da ilkel bir adam değil. Canlı ve etkin; bununla birlikte vücudu ve beynindeki her bir sinir ipliği, sanatkârane şekilde ya da doğal olarak, o gamsız ve sakin görüntüsünün altında saklanmış. Bu adam bir duyarlılık, hassaslık ve algı harikası. Zihni zincirleme yıldırımlar gibi işliyor ve vücudu da eşit bir atiklikle itaat ediyor.

Ama asıl çılgınca alkışlar, iki dakika sonra Jeffries ringe çıktığında yükseldi. Onu rakibi ile şöyle üstünkörü karşılaştırsanız, zenci için üzülürdünüz. Çünkü Jeff, hakkında söylenenlere tam anlamıyla uyuyordu. Soyunup, kıllarla dolu gösterişli vücudu ortaya çıktığında, eski insanlarla arasında kurulan benzerliklerin haklılığı ortaya çıktı. Yüzü de bu durumu yalanlamıyordu. Hiçbir yumuşak duygu, hiçbir arzu, hiçbir mutluluk belirtisi izlenmiyordu yüzünde. Karanlık, kasvetli, katı, duygusuz ve ifadesiz bir yüzdü; içinde ateşler yanan gözleri, vahşice bakıyordu.

Kararlılığın setleştirdiği bu demir adam, köşesine oturdu. Kaygısız zenci gülümseyip duruyordu. Dövüşün hikâyesi de buydu zaten. Demir adam, boz ayı benzeri dev, sert ve ciddiydi. Diğer yumuşak mizaçlı adam ise hep gülümsüyordu. Dövüşün bütün hikâyesi bu. Bütün rauntlar böyle geçti.

İlk raundun açılışında el sıkışmadılar. İki adamın kişiliklerini bildiğimizden, bunun Jeff'den yahut Jeff'in köşesinden gelen yönlendirmelerden kaynaklandığını söyleyebiliriz. Ama boksörlerin mücadeleden önce el sıkışmaması iyi değildir. Ortadan kalkmakta olan bir sporun kahramanlarına, bu sporu korumak istiyorlarsa nezaketi elden bırakmamalarını öğütlerim; böyle âdetler sporu şereflendirir, ona uygarlığın yaldızlı cilasını katar.

İlk raundda iki adam da çok rahattı; Johnson ilk yumruğu vurdu; hafif bir yumruktu bu. Jeff de sonradan uygulayacağı taktiğin ipucunu vererek, zenciyi kucaklamaya ve ağırlığını onun üzerine vermeye çalıştı. Hiçbir kayda değer yanı olmayan, rahat bir raunddu. Her ikisi de karşısındakini tartıyor ve son derece dikkatli davranıyordu. Raundun sonunda Johnson, Jeffries'in omzuna şakacıktan bir fiske vurup, gülümseyerek köşesine gitti. Jeff bu ilk raundda kedi gibi hızlı ataklarla dövüşmüştü.

İkinci raundda Jeff rakibinin saldıracağını varsayarak ilerlediğinde, geniş bir gülümsemeyle karşılaştı. Jeff aslında iyi tabiatlı bir adam. Bunu o sırada kanıtladı. Johnson'ın gülümseyişi o kadar dostça ve çekiciydi ki, Jeff istemeden de olsa gülümsedi. Ama bu dövüşte Jeff'in gülümseyişleri çok az olmaya mahkûmdu.

Avustralya'da Burns ile Johnson'ın dövüşünde olanlar, burada yinelendi. Burns onu sinirlendirmek umuduyla sözle sataştıkça, Johnson bir yumrukla yanıtlıyordu beyaz adamı. Gerçi bugün Jeff fazla konuşmadı Johnson'la ama, Corbett köşesinden onun yerine konuştu. Corbett sataştıkça, Johnson karşılık olarak Jeff'e bir yumruk attı. Bu durum ikinci raundda başladı. Corbett, zenciyi rahatsız etme planı doğrultusunda bağırdı: "Biraz dövüşmek istiyor galiba, Jim."

"İyi bildin, istiyorum" diye karşılık verdi Johnson ve bu sözle birlikte Jeff'e acı bir aparkat patlattı.

Her iki adam da gergin bir dikkat içindeydi; Jeff sarılmalar sırasında ağırlığını rakibine yüklemeye çalışıyor, Johnson sarılmalardan kurtulmak için daha fazla çaba gösteriyordu. Raundun sonunda, Johnson köşesinde neşeyle gülüyordu. Belli ki Jeff, coşkulu destekçilerinin arzusunu boşa çıkarmış, rakibini hiç zorlayamamıştı.

Üçüncü raundda da hikâye aynıydı; raunt sonunda taşkın zenci, seyircinin arasındaki arkadaşlarına el sallıyordu.

Dördüncü raundda daha iyi dövüşen Jeff, evvelkinden fazla hareket etti, sarıldı ve saldırdı. Bunun sebebi Johnson'ın bir atağıydı ve Jeff buna kızgın şekilde karşılık verdi. Jeff üzerine gelirken Johnson şöyle bağırdı:

"Beni telaşa verme, Jim. Duydun mu dediğimi?"

Jeffries'in vahşi çıkışından korkmuşa benzemiyordu. Jeff'in tek becerdiği Johnson'ın dudağındaki antrenman kesiğini yeniden açmak ve onu neşelendirmekti. İki tarafın da üstünlüğü yoktu bu raundda, ama Jeff bu kez önceki rauntlardan daha başarılıydı.

Beşinci raundda Jeff gardıyla ilerlerken, dudağındaki yara sebebiyle Johnson'ın gülümseyişi kanlanmıştı. Ama hâlâ gülümsüyordu ve durumu dengeye getirmek için, Jeff'in dudağını kendisininkinden daha çok kanayana değin açtı. O andan dövüşün sonuna kadar Jeff'in yüzünden kan eksik olmadı; önce sağ burun deliğinden akmaya başladı kan, sonra sol yanağında bir yara açıldı. Corbett'in rahatsızlık verme çabaları karşısında, Johnson daha da neşeli gülümseyerek, sarılmalar esnasında Jeff'in omzu üzerinden ona göz kırptı.

Buraya kadar hiçbir sorun çözülmemiş, hiçbir soru yanıtlanmamıştı. Ödleklik gösteren yoktu. Ne Jeff atağa geçmiş, ne de Johnson sarılmalarda bir hamle yapmıştı. Ama bir tek şey görülmüştü. Jeff artık eskisi kadar hızlı değildi. Süratinde düşüş vardı.

Johnson altıncı raundun başında rakibinin yüzüne üç yumruk sıraladı. Johnson'ın hızı ürkütücüydü. Corbett'in rahatsız edici bir sözüne karşılık olarak Johnson tatlılıkla "Daha işin başındayız" dedi ve aynı anda Jeff'e girişiverdi. Bu Johnson'ın ilk gerçek saldırı hareketiydi. Bir iki saniye sürdü ama sert ve yamandı ve sonrasında Jeff'in gözünün hızla kapanmaya başladığını gördük. Raunt boyunca Johnson'ı gülümseyerek dövüşürken; Jeff'i ise gözü kapanmış, burnu, dudağı ve yanağı kanarken izledik. Johnson bu raundu sürekli gülümseyerek kazanmıştı.

Yumuşak geçen yedinci raundda Jeff gergin ve sessiz, Johnson girişken ve zorlayıcıydı. İkisi de dikkatliydi ve karşılıklı atılan birkaç etkileyici yumruk dışında bir şey olmadı. Bu ana kadar Jeff'in itip kakma, sarılma ve ağırlığını verme çabaları işe yaramamıştı. Üstelik çabaları giderek azalıyordu.

Corbett, "Bir iki vuruşluk işi kaldı, Jim" diye köşesinden adamını cesaretlendiriyordu. Buna karşılık Johnson iki acıtıcı yumruk attı. Bir an durup bir tane daha vurdu. Corbett'e doğru tatlı tatlı, "Gördün mü?" diye cıvıldadı. Jeff bu raundda hissedilir şekilde yavaşlamış, daha az hareket eder ve saldırır olmuştu. Johnson daha çok çalışıyordu ve yine şimşek gibi hızlıydı. Jeff'in yavaşlaması yediği dayaktan değil, kondisyonunun kötülüğündendi. Bitkinlik belirtileri göstermeye başlamıştı. Artık eskisi gibi olmadığı hissediliyordu.

Dokuzuncu raunt başlarken Corbett, ilkelerini yıkan kahramanca bir politika önerdi. "Bırak koca adam dövüşsün" diyordu Corbett. "Evet; hep öyle derler" diye, hasmının omzu üzerinden bir Chesterfield'lı nezaketiyle yanıtladı Johnson. Önceki raundlarda Johnson kendisinden beklenen sağ aparkatla fazla hasar vermemişti. Bu raundda, sol elini de şaşırtıcı bir şekilde kullanabildiğini açıkça gösterdi. Soluyla böyle yumruklar atabileceği hiç bilinmiyordu. Bu raundda Jeff'in kalbine yakın yere vurduğu bir yumruk, berikinin canını hayli yakmış olmalı.

Onuncu raundda Johnson'ın mahir, beklenmedik solu önceki gibi hızlıyken, Jeff giderek yavaşlıyordu.

Ilk on raundun sonucu şöyle toparlanabilir: Dövüş, ödleklik göstermeyen, kondisyonu yerinde, hızını koruyan, sağ aparkatını fazla kullanmayan, vahşi bir sol el geliştirmiş, sarılmalarda kendine hâkim, hem yakın hem de uzak dövüşte başarılı, sürekli gülümseyen Johnson'dan yanaydı. Jeff kötü durumdaydı; yorulmuştu, her zamankinden daha yavaştı, az sayıda atağı boşa çıkmış, parasını ona karşı koyanların sevinçten uçmasına sebep olmuştu. Dövüşün artık bittiğini alenen söyleyenler vardı.

Bu sonu görmeyi reddettim, çünkü Jeff'in kazanacağını düşünmüştüm ve öyle olacağını umuyordum -niçin bilmiyorum. Umudum, bir şeylerin kavganın gidişini değiştirmesi yönündeydi. Ama Jeff'in yavaşladığı gerçeğini de görmezden gelemiyordum.

On birinci raunt Jeff için daha iyi gibiydi. Corbett'in kışkırttığı Johnson atağa geçti ve Jeff'den güçlü yumruklar aldı. Önceki on raunda kıyasla daha hızlı ve kesintisiz olan dövüş, Jeff'in sert bir atağıyla doruğa ulaştı.

On ikinci raundda ise Johnson öncekinden daha hızlı ve saldırgandı.

Johnson, "Beni kızdırabileceğini mi sandın?" diye tatlı tatlı sordu Corbett'e. Önceki gibi, Corbett'in her sözü Jeffries'in daha fazla dayak yemesiyle sonuçlandı. Bu raundun sonunda iki büyük sorudan ikincisi kesin olarak yanıt buluyordu. Jeff için umut yoktu.

On üçüncü raunt sonun başlangıcıydı. Yavaş başlayan ama Corbett'in uyardığı Johnson, onun her sözüne karşılık verdi ve gerek yakın gerekse uzak dövüşte Jeff'e yüklendi. Savunmadan saldırıya, sonra geri ve tekrar ileriye, hayret verici bir dövüş mekanizması gibi işliyordu Johnson. Jeff sessiz ve bitkindi ve raunt ilerledikçe Corbett fark edilir şekilde sessizleşti.

Az sayıda kişinin Jeff'in toparlanacağından yana umudu vardı. Ama boşunaydı bu umut. Onda hiçbir düzelme yoktu. Silinen, çöken, üzgün, acılı bir adamdı artık.

On dördüncü raundda, "Konuş onunla Corbett" diye yalvardı Jeff'in arkadaşları. Ama Corbett konuşamıyordu. İşin sonuna gelindiğini görmüştü.

Gelgelelim bu raundda Johnson bildik zaman geçirme numaralarını uygulamaya koyuldu. İşi ağırdan alıp, koca gladyatörle oynarken, olabildiğince sakindi; yine geniş geniş gülümsüyor, ama dikkatli davranıyordu.

"Tam kalçama vurdun" diyerek gülümsedi bir keresinde, Jeff çaresizce o bölgeye sert bir yumruk indirmeyi başardığında.

Corbett, aynı şekilde çaresiz, son kez salvo yaptı. "Neden bir şey yapmıyorsun?" diye bağırdı oyalanıp gülen Johnson'a. "Çok akıllıca; nasıl akıllısın sen" yanıtını aldı.

Ve sonunda on beşinci raunt. Üzülünesi bir durumdu. Jeff, çok kereler başkalarına tattırdığı acıyı bu kez kendisi tatmak zorundaydı. Hiç yıkılmamış olan bu adam, üst üste yıkıldı. Hiç nakavt olmamışken, bu kez nakavt oldu. Hakemin maçın devam edemeyeceğine hükmetmesini boş verin. Jeff nakavt oldu. İşin gerçeği bu. Tam bir kepazelikti; nakavt olarak, Johnson'dan geleceğini hiç ummadığı bir yumrukla iplerin arasına düştü -hem de sağ değil. sol yumrukla.

O alt ipin üzerinde yatar ve saniyeler sayılırken, gözyaşları içindeki bir sürü seyirciden, sefil bir yalvarış yükseldi.

"Zencinin onu nakavt etmesine izin verme, zencinin onu nakavt etmesine izin verme" diye bağırışıyorlardı.

Söylenecek pek bir şey yok. Jeff geri dönemedi. Johnson ödleklik göstermedi ve dövüş tamamen Johnson'ın lehineydi. Jeff hiç de eski Jeff değildi. Öyle olsaydı bile, bu Teksaslı inanılmaz zenciyi, bu yüzünden gülümseme eksik olmayan siyah adamı, bu dövüşçüler ve lafazanlar kralını yenebilir miydi, bilinmez.

Corbett, Berger ve diğerleri haklıydı. Jeff'in antrenmanlarda daha fazla boks ve dövüş çalışmasını istemişlerdi. Bununla birlikte, eski halinden uzak olduğu sürece bu çalışmanın ona hiç yararı olmazdı. Kampta onun için harcanan paranın büyük kısmından tasarruf edilirdi sadece.

Yavaş bir dövüştü. Yılın her günü küçük kulüplerde daha hızlı, daha iyi dövüşler görebilirsiniz. Bu adamların ağır sıklet olduğu doğru ama, ağır sıkletler için bile yavaş bir dövüş oldu. Yürekli Tommy Burns'ün bir buçuk yıl önce Johnson'la çok daha hızlı bir maç yaptığını

kabul etmek lazım. Yine de, Burns'ün bu koyu renkli harikaya ne kadar iyi karşı koyduğunu takdir etmek için, bugünkü maçı izlemek gerekiyormuş.

Johnson bir harika. Bu gülümseyen adamı kimse anlamıyor. Dövüşün hikâyesi, bir gülümseyişin hikâyesiydi. Bir insan gülümseyişiyle rakibini yorup kazanabiliyorsa eğer, Johnson işte bunu yaptı.

Şimdi Johnson'ı zorlayacak, onun parlak gözlerini ışıldatacak, gülümseyişini silecek ve bu hazırcevap adamı susturacak şampiyon, nerede acaba?

"New York şehrinde, insana mutluluk arayışında yardımcı olsun diye yapılmış en mükemmel icatlar bulunur. Ama mutluluk arayışının en olgun insan aklıyla buluştuğu bu yerde, sadece olağanüstü bir mutluluk toplamı değil, ona eşit bir sefalet toplamı vardır."

Amaca Yönelik Eylem ve Toplu Aptallık*

New York şehri, tüm insan paradokslarının en muhteşemlerinden biridir. Bir taraftan insanın ne harika başarılara ulaştığını, öte yandan da onun anıtsal aptallığını gözler önüne serer. Bir macera olarak eski dünyanın şimdiye kadarki bütün maceralarını cüce kılacak oranda muazzamdır, ve muazzam bir hata olarak ne Babil, ne de Roma'yla kıyaslanabilir. İlk bakışta görünüyor ki, açık ve koca bir aptallık, akılla doğru orantılı şekilde artıyor; öyle ki insanın aklı ne kadar çoğalırsa, budalalığı da o kadar büyük oluyor.

Örneğin New York şehrindeki büyük Metro'dan tutun, bulutları delen gökdelenlere kadar her şey, gezegenimizdeki en dikkate değer mühendislik başarılarındandır. İnsanlar ayaklarını kaldırıp bacaklarını dinlendire-

* *Telic Action and Collective Stupidity*: 1902 sonu ya da 1903 başına ait bir elyazmasından (ç.n.).

rek, toprağın altında, üstünde ve daha da yukarıda seyahat etmekte. Ve Gerald Stanley Lee'nin dediği gibi, asansör bütün insanlara, yerden yirmi kat yukarıda iken, alt katların ayrıcalığını sunan demokratik bir aygıttır.

Özetle, New York şehrinde, insana mutluluk arayışında yardımcı olsun diye yapılmış en mükemmel icatlar bulunur. Ama mutluluk arayışının en olgun insan aklıyla buluştuğu bu yerde, sadece olağanüstü bir mutluluk toplamı değil, ona eşit bir sefalet toplamı vardır.

Yüz binlerce insan üst üste, adi meskenlerin yer aldığı mahallelere doldurulmuştur: varlıklarının pis kokusu, Tanrı'ya ve daha şanslı hemşerilerinin burun deliklerine hakarettir. Yaşam ve trafik izdihamı hesapsız bir çile, sürtüşme, zaman ve ruhsal güç kaybına yol açar; her yanda kötücül ve zararlı ses ve görüntüler vardır.

Çok sayıda sanayinin muhteşem iş organizasyonu, karşı dengesini politik organizasyonun korkunç budalalığında bulur; Beşinci Cadde'nin mutluluk ve rahatlığı, Doğu Yakası'nın keder ve sefaletinde; bir yere gitmenin hız ve kolaylığı, tuhafça uzun mesafeler ve saçmaca çok sayıda yerde; imkânların çokluğu, bu imkânlardan yararlanmak için yeterli zaman olmamasında bulur karşı dengesini. Kısacası, başka bir gezegenden gelen zeki bir varlık, bu dev kenti, tek tük akılcı pırıltılar içeren büyük bir delilik yığını olarak değerlendirirdi.

Ama başka bir gezegenden gelen bu zeki varlık daha yakın bir gözlemde bulunursa, gizemi çözebilecek ipucunu, tek başına olan insan davranışları ile kalabalık içindeki insanların davranışları arasındaki farkta bulacaktır. Başka deyişle, insan amaca yönelik eylemlere kadirdir ve böyle eylemler gerçekleştirir -yani, eylemlerini

belli bir derecede düzenleyebilir; toplum böyle bir şeyi asla yapamaz.

Örneğin, genç bir adam çok iyi bir eğitim almaya karar verir; bu eğitimin uzun vadede kendisine kâr ve mutluluk getireceğini düşünmektedir. Eğitimi ona, bu hayatta elde etmesi olası şeyleri sağlayacaktır. Bütün gerçekten zeki bireyler hayatlarını böyle yaşamayı seçecektir; iki ya da üç birey, yahut yirmi kişi, amaca yönelik eylemler gerçekleştirmek için bir şirket ya da dernek organize edebilir. Ama toplumun bütün bireyleri, kalabalık içinde bir araya gelip amaca yönelik bir eylem yapamaz.

Bu nedenle Metro'nun yapımı, onu planlayan kişilerin amaca yönelik eylemi olmaktadır; Metro sadece, ondan yararlanacak olan kalabalığın toplu budalalığı sebebiyle gereklidir. Eğer bu kalabalık toplu olarak zeki olsaydı, işlerini New York şehrindeki izdihamı önleyecek şekilde düzenleyip, Metro'yu gereksiz kılardı.

Demek ki New York şehrinin paradoksu (ki bu toplumun paradoksu ya da kalabalıkların paradoksudur) anlaşılır hale geliyor; varabileceğimiz tek sonuç, biz akıl yürüten varlıkların, toplu halde budala iken birey halinde zeki olduğumuzdur. Ayrıca geçmiş tarihimizin olgularından çıkarsayabiliriz ki, hep daha fazla toplu akla doğru gelişim gösterme eğilimindeyiz; sonunda birey halinde ne kadar zeki isek, toplu halde de o kadar zeki olacağız. Demokrasi tasarımının altında yatan gerçek budur, ve demokrasiyi bir ölçüde beyhude ve yararsız kılan da, bu gerçeği kavramaktaki başarısızlıktır.

"Amerikan üniversite hayatı muhafazakârlığı destekler ve insanı, bir şeyleri olması gerektiği gibi kılmaya değil, olduğu gibi kabul etmeye sevk eder; kısacası, ifadeciliğe değil de, kabulcülüğe yöneliktir."

Canlı Şeyler*

"Dünyada muhtemelen, Yale Üniversitesi öğrencilerinden daha muhafazakâr bir genç adamlar topluluğu yoktur" diyen Prof. Phelbs'e büyük ölçüde katılıyorum; bunun istisnası belki batıdaki daha küçük bir üniversitenin öğrenci topluluğu olabilir. Kuşkusuz genel olarak, Amerikan üniversite hayatı muhafazakârlığı destekler ve insanı, bir şeyleri olması gerektiği gibi kılmaya değil, olduğu gibi kabul etmeye sevk eder; kısacası, ifadeciliğe değil de, kabulcülüğe yöneliktir.

Çağdaş Amerikan üniversite hayatı, eski manastırların birçok özelliğini barındırır. Öğrenciler uzun süre üniversitenin duvarları arasına kapanıp, ruhlarının gıdasını kitaplar ve vaazlarda arar. Günlük görevleri vardır; bu görevleri hakkıyla yerine getirenler şereflendirilir. Büyük oranda kitaplarca biçimlendirilmiş zihinlerin

* "Things Alive," *Yale Monthly Magazine*, Mart 1906 (ç.n.).

bulunduğu bir ortamda yaşarlar; bunlar gerçekten, bütün zamanların en soylu ve büyük zihinleridir de. Öğrenciler günümüzün en büyük ve soylu zihinleriyle kişisel ilişki kurmanın avantajına sahiptirler.

Bu kaynaklardan pek çok değerli kuram edinirler, ama aniden bu kuramları dünyada bir yerde kullanmaları gerekse, çoğu bunu yapmakta zorlanır. Tıpkı, zamanını testereler hakkında okuyup laf dinleyerek geçirmiş bir adamın eline, aniden bu aracın gerçek boyutlardaki bir örneği verilse ve çalışmaya başlayıp bir şeyi kesmesi istense hayli mahcup olacağı gibi. Bu, ortalama bir üniversitelinin işe başladığında geçirdiği dönüşümü bir ölçüde açıklayabilir - Ovid'inki[1] dışında, bu kadar bütünlüklü bir dönüşüm yoktur herhalde.

Bu durumun kazandırdıkları olduğu kadar, kaybettirdikleri de vardır. Dünyanın, onu oluşturan insanlar ve koşulların etkinliğiyle ilerlediğini herkes kabul ediyor ve iyi şeylerin evrimci tanımına göre, gerçekten "iyi" olan insan, bu gelişim sürecine katkısı olandır. Öncelikle, ilgi sahibi olmak, günlük hayatın gerçeklerine canlı bir ilgi duymak, her iyi insanın bileşiminde bulunması gereken bir unsurdur. Yunan kölecilik sisteminin gelişimini bilmek ne harika; belki Amerika'daki siyasetin gelişimini ve günümüzdeki siyasi eğilimleri bilmek de aynı derecede önemlidir.

Bu canlılığı -ilk elden bilgiyi, kendini bu bilgiyle ifade edebilme yetisine sahip olmayı, bir Amerikan üniversite öğrencisi için her şeyden çok gerekli görüyorum. Bu öğrenci, günümüzdeki olaylar hakkında gerçek bir zihni kavrayışa sahip değilmiş gibi geliyor bana. Bazen

---

[1] *Ovid* - Publius Ovidius Nasa (MÖ 43 - MS 17); Latin şair. *Metamorphoses* (*Dönüşüm*), mitolojik eserlerindendir (ç.n.).

Bernard Shaw'un bombasını onun kafasına fırlatmak istiyorum -Spencer'dan beri tek bir düşünce üretmediği için. Dünya Spencer'ın zamanından bu yana biraz evrim geçirdi ve bu evrim alışılmış bir hızda sürüyor -bazılarımıza göre alışılmıştan çok daha hızlı. İnsanlar Shakespeare'in zamanında var olmayan çok çeşitli sebeplerden ölüyor ve kurtçuklar tarafından yeniyorlar.; Güneşin altında yüzlerce yeni şey var; insanın dünyasında bir şeyler hep değişiyor

Bu olguları beyninizle anlayıp, yine de hiç inanmamanız ya da en azından, onları gerçek olarak *tanımamanız* mümkündür. Birleşik Devletler'de erkek, kadın ve çocukların onda birinin korkunç derecede açlık çektiğini duyan bir üniversite öğrencisinin zihni durumu böyle olsa gerektir. Bu öğrenci, kötü beslenme yüzünden İngiltere'deki pek çok işçinin derisinin, kemiklerinin üzerinden sarkacak kadar kuruduğunu duyduğunda, durumun dehşetinden etkilenmek yerine, komikliğini düşünüp eğlenecektir herhalde. Bu da muhtemelen, sirklerde görmeye alıştığımız Hintli lastik adam imgesinin zihninde uyanıvermesindendir; çünkü bu ucube, onun aşina olduğu tek gevşek derili adamdır.

Bir salonu dolduran Harvard'lıların, toplumumuzdaki *les misérables*[2] ile ilgili bazı çok üzücü yaşantılarımı anlattığımda neredeyse kahkahalarla gülmeleri, başlangıçta beni biraz sarsmıştı. Birkaç işçinin büyük kentteki hendeklerden kirli elma koçanlarını toplayıp yemesini anlatmam onları eğlendirmişti sanırım. Böyle beslenmenin ne anlama geldiğini gerçekten anlayıp değerlendirebilseler gülmezlerdi; en azından bu kadar açıkça

---

[2] Fr. Sefiller (ç.n.).

ve içtenlikle gülmezlerdi. Omuz silkip, *laissez faire*[3] derlerdi belki; çok azı kıs kıs gülerdi -ama eğlenerek gülemezlerdi kanımca. İyi insanlardı bunlar, temiz, soylu insanlardı; ama ne hakkında konuştuğumu değerlendirecek durumda değildiler. Anlatmaya çalıştığım koşulların gerçekliğini anlayacak canlılıktan yoksundular.

Bu yüzden bana göre Amerika'nın en çok ihtiyaç duyduğu şeylerden biri, üniversitelilerin uyanması, hayat bulmasıdır. Ellerini dışarı çıkarıp, dünyanın nabzını hissetmeliler; o nabzın alışılmamış bir hararet ve düzensizlikle attığını fark ettiklerinde -nabzı bulduklarında bunu da fark etmeleri kaçınılmazdır- daha sağlıklı bir düzeni başlatma yolunda çok mesafe almış olacağız.

---

[3] *Bırakınız yapsınlar*, hükümetin ekonomiye müdahale etmemesini ifade eden liberal ilke (ç.n.)

"Termometre düştüğünde, insan ortadan kalkar -bütün şehvet, kavga ve başarıları, ırkların tüm macera ve trajedileri, milyar kere milyar kere milyar insanı hayatından eden kanlı cinayetleriyle. ... Kısa insan yaşamı, yıldızların kandiller gibi sönüverdiği, koca güneşlerin sonsuzlukta bir lahza parlayıp çekildiği enginlikte ne kıymet taşır?"

İnsan Akışı*

"İmanlı ve bilgelere gelirdi hep vahiyler
Onlar ki geçip gitti, yandı onca peygamber
Uykulardan uyanıp, öyküler söylediler
Dinledi yoldaşları, ve uykuya döndüler."

Uygarlık tarihi, elde kılıç dolaşarak yiyecek aramanın tarihidir. Sisli genç dünyada, doğan, öldüren, yiyecek arayan, ilkel uygarlıklar kuran, çöken, daha güçlülerin kılıcı altında düşen, tamamen yok olan hayalet ırkların izlerini görürüz. İnsan, herhangi bir hayvan gibi, yutabileceği şeylerin peşinde koştu; romantizm ve serüven için değil, karnını doyurmak için çıktı maceralarına. Virginia'yı sömürgeleştirmek için yelken açan müflis bir zengin de, Hawaii'nin şeker tarlalarında çalışan kavruk

* "The Human Drift," 1919 (ç.n.).

bir Çinli de, kıyasıya aynı şey için uğraşıyordu; evinde bulamadığı yiyecek için.

Böğürtlen çalıları bulmak için bir dağ havzasını geçen ilk insan-öncesi maymundan, bugün Pennsylvania'nın kömür madenlerinde çalışmak için kıyılarımıza gelen en son Slovaka kadar, bu her zaman böyle olmuştur. İnsanların bu göç hareketlerine, yerinde bir adlandırmayla, akış diyoruz İnsan plansızca, körlemesine, kendiliğinden, açlığının mahmuzlamasıyla, kelimenin gerçek anlamında gezegenin her yerine akmıştır. Geçmişte sayısız akış oldu ve unutuldu; bunlar artık öyle uzaktır ki, o aşağı-tür insanlar ya da insan-öncesi yaratıklara dair bir kayıt kalmamıştır Bir kemik ya da taş üzerine bir şey kazımamışlar, var olduklarını gösteren anıtlar bırakmamışlardır.

Bu eski akışları kafamızda tasarlıyor ve gerçekleşmiş olduklarını biliyoruz; tıpkı iki ayak üzerinde yürüyen ilk hayvanın, "karşılıklı iki başparmaktan bir çift büyük ayak parmağı" geliştiren bir *quadrumana*[1] üyesi olduğunu bildiğimiz gibi. Bu eski atalarımız, onlara hâkim olan korku ve bu korkunun hızlandırdığı gelişimleri sayesinde, bugün de aşina olduğumuz açlık sancıları içinde akışlarını sürdürdüler. Yiyerek ve yem olarak, çığlık atan kadim vahşilerin bin yıllık macerası içinde sürüklendiler; bazıları iskeletlerini buz dağlarında ve kemik resimlerini mağaralarda bıraktı.

Doğudan batıya ve batıdan doğuya, kuzeyden güneye ve tekrar geriye akışlar oldu; birbiriyle kesişen, çatışan, geri çekilen ve her yöne dağılan akışlar. Aryanlar[2]

---

[1] Ön ayaklarının yanı sıra arka ayakları da el gibi yapılanmış memeliler (ç.n.).

[2] Hint-Avrupalılar (ç.n).

Orta Avrupa'dan Asya'ya; Turanlılar[3] Orta Asya'dan Avrupa'ya doğru aktılar. Asya, tarih öncesinde Avrupa'ya girip İskandinavya ve İngiltere'yi ele geçiren "tümülüs yapımcısı" "brakisefal"lerden başlayarak, Attila ve Timurlenk'in koca ordularına, bugün Amerika'yı tehdit eden Çinli ve Japon göçüne kadar, dört kez aç insan dalgalarına kaynaklık etti. Fenikeliler ve Yunanlar bugün unutulmuş pek çok akış gerçekleştirerek, Akdeniz'i sömürgeleştirdiler. Roma, Asyalıların akışından kaçarak kuzeyden sel gibi gelen Germen kabileleriyle doldu. Angle'lar, Saxon'lar ve Jute'lar,[4] hangi sebeple bilinmez, Britanya'ya akıverdi ve İngilizler bu akışı dünyaya taşıdı. Daha güçlü soyların önünden kaçan aç ve obur Eskimolar konuk sevmez kutup bölgelerine, Pigmeler Afrika'nın daha bakir ormanlarına aktılar. Bugün de ırkların akışı devam ediyor; Çinliler Filipin ve Malay Yarımadası'na, Avrupalılar Birleşik Devletler'e, Amerikalılar ise Manitoba'nın ya da kuzeybatının buğday alanlarına akıyorlar.

Güney Denizi'ndeki akış, belki en şaşırtıcısıydı. Körlemesine, hazırlıksız, tekinsiz, benzeri görülmemiş akışlar; gerçi okyanusun bu bölümündeki adalarda ırklar birbiri ardına akıp durmuştur. Asya anakarasından akan Aryanlar Ceylon, Java ve Sumatra'da uygarlıklar kurdular. Bu Aryanlardan geriye sadece anıtlar kaldı. Kendileri tamamen yok oldular ama, koca Güney Pasifik'ten Easter Adası'na kadar, akışlarının kanıtlarını bıraktılar. Bu dönemde, kendilerinden önce akışlarını tamamlamış ırklarla karşılaştı Aryanlar, ve bugün Polonezyalı ve Malezyalı dediğimiz ırkların akışına devrettiler sırayı.

---

[3] Türkler (ç.n.).

[4] MS 5. yüzyılda İngiltere'ye gelip yerleşen Germen ırkları (ç.n.).

İnsan ölümü erkenden keşfetti. Evrimi elverince, doğal diş ve pençelerinden daha iyi öldürme gereçleri yaptı. Ateşin bulunması ya da dinin üretilmesinden önce, öldürme gereçlerinin keşfine adadı kendini. Ve bugüne kadar, yaratıcı enerjisi ve teknik yetenekleri, aynı şekilde, daha iyi öldürücü silahlar yapmaya adanmıştır hep. Geçmişteki her günü, öldürmekle geçti. O korkak, ormanlarda gizlenen, mağaralarda yatan eski zaman yaratığı, bütün hayvanlar içinde en dehşetli ve korkunç katil haline geldiği için, hayvan dünyasına hükmetmeye başladı. Giderek çoğaldı. Kendine yer açmak için öldürdü, yer açtıkça yine çoğaldı ve daha fazla yer açmak için öldürmeye devam etti. Bir göçmenin tohum ekmek amacıyla topraktaki yabani ot ve çalıları temizlemesi gibi, insan da kendi yerleşimi için yaşama dair ne varsa temizledi. Ve kılıç elinde, arzuladığı toprağın üzerindeki geniş yaşam kütlelerini parçalayıp geçti. Savaş alanını sürekli genişletti; öyle ki bugün sadece insanların ve hayvanların daha yetkin bir katili olmakla kalmayıp, evindeki savaşı, sonsuz sayıdaki görünmez mikroorganizmanın tehditkâr dünyasına kadar taşıdı.

Gerçekten, kılıçla yükselenler yine kılıçla düşer. Ama düşmeyenler de olur ve düşenlerden daha fazlası yine kılıçla yükselir; yoksa insanlar bugün dünyaya böyle koca kümeler halinde yayılamazdı. Ayrıca, kılıçla yükselemeyenlerin başka türlü de yükselemedikleri unutulmamalıdır. Onlar yok oldu. Bu bakımdan, Doktor Jordan'ın savaş kuramında yanlışlık vardır; bu kurama göre, en iyiler savaşa gönderildiğinden, geride kalan daha kötüler, kendileri gibi daha kötü bir ırk üretir ve bu yüzden, insan ırkı savaşlarda kalitesini yitirir. Bu doğruysa, en iyileri savaşa gönderip geride kalanlarla üre-

meye devam ettiysek ve bunu on bin milenyum boyunca sürdürüp bugünkü kadar görkemli olabildiysek, kim bilir on bin milenyum önceki atalarımız nasıl hayal edilemez derecede görkemli, ilah gibi yaratıklardı. Doktor Jordan'ın kuramı açısından üzüntü verici olan, bu eski atalarımızın hiç de onun düşündüğü gibi olmamasıdır. Neye benzediklerini biliyoruz ve bir hayvanat bahçesinde maymun kafesinin önündeyken, çok uzun zaman önce atalarımızın nasıl olduğunun iz ve ipuçlarını yakalıyoruz. O maymun benzeri yaratıklar, öldürerek, aralıksız öldürüp dünyayı karıştırarak, sizin ve benim gibilere dönüştü. Henley'nin "Kılıç'ın Şarkısı"nda söylediği gibi:

"Kılıcın şarkısı,
Sabahın sancakları,
Ve kargıları gibidir,
Karanlığı kovan;
Ulusları elekten geçirir,
Ayırır cürufu madenden,
Yararsız ve zayıfı da,
Zinde ve kuvvetliden;
Çarpışır o zalim,
Kesif Doğurganlıkla;
Kesip atar o devasa
Sonu gelmez gafları,
Evrensel Rahme
Körü körüne,
Hizmet eden,
Aşırı sadık bir köle gibi."

İnsan, zaman geçip çoğalınca, kendine yer bulmak için daha da uzaklara aktı. Başka insanların akışına rastgeldi

ve öldürme olgusu devasa boyutlara ulaştı. Zayıf ve güçsüz olanlar kılıç altında düştü. Duraksayan, verimli vadiler ve zengin ırmak deltalarında zenginleyen uluslar; zorlu çöl ve dağ koşullarında gelişip, kılıçta ustalaşmış daha güçlü insanların akışıyla silinip gittiler. Tarih öncesi zamanlarda, milyarlarca bilinmeyen insan böyle yok oldu. Draper'a göre, yirmi yıllık Gotik savaşta, İtalya nüfusundan 15,000,000 kişi eksilmiştir; "savaşlar, kıtlıklar ve Justinyen zamanında çıkan salgınlar, 100,000,000 gibi inanılmaz bir sayıdaki insanı öldürmüştür." Otuz yıl savaşlarında Almanya'da 6,000,000 kişi yitirilmiştir. Kendi Amerikan iç savaşımızın bilançosundan bahsetmeye gerek yok.

İnsanı öldüren sadece kılıç değildi. Seller, kıtlık, salgın hastalıklar ve cinayet de, nüfusu azaltmakta -yer açmakta- etkili unsurlardı. Charles Woodruff'ın "Expansion of Races"da örneklediği gibi: 1886'da, Sarı Irmak'ın bentleri yıkıldığında 7,000,000 insan boğulmuştu. 1848 İrlanda'sında kuraklık 1,000,000 ölüme sebep olmuştu. Hindistan'da 1896-7 ve 1899-1900'deki kıtlıklar nüfusu 21,000,000 azalttı. T'ai'ping ve Müslüman isyanları, 1877-78 kıtlığıyla birleşerek, milyonlarca Çinliyi yok etti. Avrupa üst üste büyük hastalık salgınları yaşadı. Woodruff'a göre bugün Birleşik Devletler'de yaşayan 10,000,000 kişi veremden ölecek. Ve aynı ülkede, yılda on bin kişi cinayete kurban gidiyor. Çin'de her yıl üç ila altı milyon bebek yok ediliyor; dünyadaki toplam sayı ise dehşet verici. Afrika'da, bugün milyonlarca insan uyku hastalığından ölmekte.

Yaşam üzerinde savaştan daha yıkıcı olan şey, sanayidir. Uygar toplumlarda insanlar, hastalıkların azgın, çürümenin yaygın, kıtlığın süreğen olduğu teneke ma-

hallelerde ve işçi banliyölerinde toplanmıştır; buralarda, modern savaşlardaki askerlere kıyasla daha tez ve daha çok sayıda ölümler gerçekleşir. Londra'nın Doğu Ucu'ndaki bir teneke mahallede bebek ölüm oranı, Batı Ucu'ndaki bir orta sınıf mahallesinin üç katıdır. Birleşik Devletler'de son on dört yılda, bütün ordumuzun mevcudundan daha çok maden işçisi ölmüş ve yaralanmıştır. Birleşik Devletler İşçi Bürosu, 1908 yılında kaza sonucu ölen işçi sayısını 30,000 ila 35,000; yaralananların sayısını 200,000 olarak bildirmiştir. Aslına bakılırsa, çalışan bir insan için en güvenli şey orduda olmaktır. Bu ordu Küba ya da Güney Afrika cephesine gitse bile, alaylardaki bir askerin yaşama şansı, evinde oturan bir çalışanınkinden daha fazladır.

Ve hâlâ, bu dehşetli ölüm siciline, geçmişte ve bugün öldürülen muazzam sayıda kişiye karşın, dünyada bir milyar yedi yüz elli milyon insan yaşıyor. Vardığımız sonuç, insanın son derece doğurgan ve çok sağlam olduğudur. Daha önce dünyada hiç bu kadar çok insan olmamıştı. Geçtiğimiz yüzyıllarda dünya nüfusu daha azdı; gelecek yüzyıllarda ise daha fazla olacak. Bu da bizi, sık sık alaya alınsa bile hâlâ ürkütücü başını göstermekten vazgeçmeyen eski bir umacıya götürüyor -yani, Malthus öğretisine. İnsanın yiyecek üretmedeki artan etkinliği, bakir kıtaların sömürgeleştirilmesiyle birleşip, nesiller boyunca Malthus Nüfus Yasası'nın matematik ifadesini yalanlayan görünüm kazandı. Bununla birlikte, bu öğretinin esası kalıcıdır ve itiraz kabul etmez. Nüfus, yiyecek stokunu ZORLAMAKTADIR. Stok istendiği kadar hızlı artırılsın, nüfusun onu yakalayacağı kesindir.

İnsan, gelişiminin avlanma evresindeyken küçük bir nüfusun devamı için geniş alanlar gerekliydi. Ço-

banlık evresinde, beslenme olanakları arttı ve aynı bölge daha büyük bir nüfusa yeter oldu. Tarım evresi bundan daha büyük bir nüfus sağladı ve bugün, makine uygarlığının artan yiyecek sağlama etkinliği sayesinde, nüfusun bundan da fazla artması mümkün hale geldi. Kuramsal bir şey değildir söylediğimiz. Bir milyar yedi yüz milyon erkek, kadın ve çocuktan oluşan nüfus ortadadır ve bu büyük nüfus son derece yüksek bir hızla çoğalmaktadır.

Avrupa'dan Yeni Dünya'ya yüklü bir akış oldu ve olmakta; buna rağmen Avrupa nüfusu bir yüzyıl önce 170,000,000 iken, bugün 500,000,000'dur. Bu artış hızıyla, yeterli yiyecek de olduğu takdirde, bir yüzyıl sonra Avrupa'nın nüfusu 1,500,000,000 olacaktır. Ayrıca, Birleşik Devletler'deki çoğalmanın sadece üçte birinden göçler sorumlu; üçte ikisiyse, doğumların ölümleri geçmesine bağlıdır. Aynı artış hızıyla Birleşik Devletler nüfusu bir yüzyıl sonra 500,000,000 olacaktır.[5]

Aç ve katil olan insan, hep yer sıkıntısı çekti. Dünya eskiden de kalabalıktı. Mil karesine 572 kişi düşen Belçika, yalnızca 500 paleolitik insan barındıran, bir zamanların Danimarka'sından daha kalabalık değildir. Woddruff'a göre ekili arazi, av arazisinden 1600 kat fazla yiyecek üretir. Norman istilasından sonra Avrupa yüzyıllarca, mil kare başına 25 kişiden fazlasını besleyemedi. Bugünkü Avrupa mil kare başına 81 kişiyi besliyor. Sebebi, Norman istilasından sonra birkaç yüzyıl boyunca nüfusun doygun olmasıdır. Sonra, ticaret ve kapitalizmin gelişmesi, yeni toprakların keşfedilip sömürülmesi, emekten tasarruf sağlayan makinelerin yapılması ve bilimsel ilkelerin bulunup uygulanmasıyla,

[5] London'ın, bir yüzyıl sonra birçok gelişmiş ülkede nüfus artış hızının sıfıra yaklaşacağını hayal etmesi mümkün değildi (ç.n.).

Avrupa'nın yiyecek bulma etkinliğinde muazzam bir artış gerçekleşti. Nüfusu da hemen fırlayıverdi.

İrlanda'daki nüfus sayımı sonuçlarına göre, 1659'da bu ülkenin nüfusu 500,000 idi. Yüz elli yıl sonra 8,000,000 oldu. Japonya'nın nüfusu yüzyıllar boyunca aynı kaldı. Yiyecek sağlama etkinliğini artıracak bir yol göremiyorlardı. Sonra, altmış yıl evvel, Amiral Perry gelip kapılarını çaldı ve Batı dünyasının yiyecek sağlama konusundaki üstün bilgi ve teçhizatını buraya soktu. Besin kaynaklarındaki bu artış, nüfusu da hemen çoğalttı; çok geçmeden Japonya, nüfusunun tekrar besin kaynaklarını zorlamasıyla denize açılıp, kılıç elde, kendine yer açmak üzere batıya doğru aktı. Ve kılıç elde, öldürüp öldürülerek, Formosa ve Kore'yi aldı, Mançurya'nın zengin iç bölgelerine kadar vardı.

Çin'in nüfusu çok uzun bir zaman 400,000,000'da kaldı -doygunluk noktasında. Sarı Irmak'ta aralıklı olarak milyonlarca Çinlinin boğulması, bu milyonların tarım yapacağı başka toprak olmamasındandır. Her bir felaketten sonra yeni bir yaşam dalgası yükseldi; şimdi milyonlar yine o güvensiz bölgeye akıyor. Buna mecburlar, çünkü besinsizlik merhametsizce bastırıyor. Çin'in er ya da geç, tıpkı Japonya gibi, yiyecek sağlama etkinliğini öğrenip uygulamaya koyması kaçınılmazdır, Ve yine kaçınılmaz olarak, o zaman geldiğinde, nüfusu tahminlerin ötesinde artarak doygunluk noktasına ulaşacaktır. O zaman Çin de, Batı fikirleri aşılanmış olarak, Japonya gibi kılıcını eline alıp, kendine yer açmak için devasa bir akış yaratmaz mı? İşte size başka bir öcü -Sarı Bela; ama Çinliler de diğer ırklar gibi sadece insandır ve tarih boyunca gezegenin şurasına burasına açlık içinde akıp, yiyecek bir şeyler aramışlardır. Çinlilerin diğer insanlardan ne eksiği var?

Ama insan işlerinde uzun zamandır bir şeyler değişiyor. Daha güçlü ırkların yakın zamanki akışları, güçsüzler arasından yol açarak yer kazanmaları, barışı getirdi; giderek daha yaygın ve uzun süreli barışı. Güçsüzler ölümle cezalandırıldıkça, silahlarını bırakıp birbirlerini öldürmekten vazgeçmek zorunda kaldılar. Kafa derisi yüzen Kızılderililer ve kelle avcısı Malezyalılar yok edildi ya da onlara sivil hayata uyumlu ve suç takibatına uğratmayacak bir inanç benimsetildi. Dünya zapturapt altına alınıyor. Vahşi ve zararlı olanlar ehlileştiriliyor ya da ortadan kaldırılıyor. Yabani hayvanlar ve yamyamlardan tutun, ölümcül mikroplara varıncaya kadar kimseye merhamet yok: her gün giderek daha fazla tehditkâr toprak, ister Afrika'daki savaşçı bir kabileye ait olsun, ister Panama'daki bir hastalık yuvası; insan için barışçıl ve yerleşime uygun hale getiriliyor. Evinde oturup duran koca kitleye ek olarak, Birleşik Devletler, İngiltere ya da Almanya'daki günümüz neslinin yüzde kaçı savaş gördü ya da ilk elden savaşla ilgili bir şey öğrendi? Dünyada hiç şimdiki kadar çok barış olmamıştır.

Savaş, o yaşlı zorba geçip gidiyor. Asker olmak, çalışmaktan daha güvenlidir. Bir askeri harekât içindeki yaşama şansınız, bir fabrika ya da kömür madeni içindekinden yüksektir. Öldürme konusunda savaş giderek etkisizleşirken, savaş makineleri geçmişte hiç olmadığı kadar pahalı ve korkunç hale geliyor. Bugün, barış zamanında, savaş teçhizatı eski savaş zamanlarında olduğundan daha pahalıdır. Var olan bir orduyu beslemenin maliyeti, eskiden bir imparatorluğu fethetmek için katlanılan maliyetten daha fazladır. Öldürmeye hazır olmak için, eskiden öldürürken harcadığımızdan daha fazlasını harcıyoruz. Bir savaş gemisinin fiyatına, Kser-

kes'in[6] bütün ordusunu öldürücü silahlarla donatabilirdiniz. Ve görkemli teçhizata karşın, savaş artık, yöntemlerin daha basit olduğu zamanki kadar öldürücü değildi. İki dünya gücü arasındaki bir yirminci yüzyıl savaşının kayıpları, bir dökümhane işçisinin kıskançlıktan çatlamasına sebep olabilir. Savaş bir şakaya dönüştü. İnsanlar, savaşırken yüz yüze gelemeyen savaş canavarları haline geldi. Bugünlerde besin bol, yaşam ucuz değil ve günümüz makineleriyle mümkün olan kıyımı gerçekleştirmeye, kimsenin gönlü yok. Kuramsal bir şey değil bu; bir yanda Güney Afrika Savaşı ve İspanyol-Amerikan Savaşı'nı, öte yanda İç Savaş'la Napolyon Savaşları'nı alın, ölümler ve katılanlar açısından kıyaslayın, görürsünüz.

Savaşın kendi evrimini izleyip beyhude hale gelmesinden başka, insanın kendisi de daha fazla bilgelik ve yüksek bir ahlak kazandığı için, savaşa karşı çıkıyor. İnsan çok şey öğrendi. Savaş, sağduyusuna aykırı geliyor. Onu yanlış, saçma ve fazla pahalı buluyor. Meydana getirdiği zarar ve ulaştırdığı sonuçlar bakımından, maliyetine değmez olduğunu düşünüyor. Bireyler arası anlaşmazlıklarda yargı hakemliğinin kanlı çatışmalardan daha pratik olması gibi, milletler arası anlaşmazlıklarda da hakemliğin daha pratik olduğuna karar verilmiş durumda.

Savaş bitiyor, hastalıklar altediliyor ve insanın besin sağlama yeterliliği artıyor. Bu nedenle bir milyar ya da yedi yüz elli milyon değil de, bir milyar yedi yüz elli milyon insan yaşıyor. Ve bu nedenle dünya nüfusu çok yakında iki milyar olup, hızla üç milyara doğru tırma-

---

[6] Darius'un oğlu büyük Pers kralı / MÖ 486-465 (ç.n.).

nacak. Neslimizin yaşam süresi devamlı uzuyor. İnsanlar artık daha çok yaşıyor. Yaşam daha güvenli. Yeni doğanlar, geçmişin herhangi bir zamanındakinden daha fazla sağ kalma şansına sahip. Cerrahi ve sağlık hizmetleri, talihsiz kazalar ve hastalıkların sebep olduğu hasarlardan kaynaklanan ölümleri azalttı. Erkekler ve kadınlar, geçmişte onları çabucak öldürecek yoksunluk ve zayıflıklara karşın yaşayıp, sayısız çocuğa baba ve anne oluyor. Ve besin sağlama yeterliliği arttıkça, nüfus da onu izleyerek artıyor. Yaşamın "berbat doğurganlık"ı değişmedi. Yiyecek oldukça, yaşam çoğalıyor. Bugün yaşayan bir milyar yedi yüz elli milyon kişinin küçük bir yüzdesi yeni doğacakların önünü kesebilir, ama o da çok küçük bir yüzdedir. Bu bakımdan, insan denen hayvanın yaşamı da, diğer hayvanların yaşamına benzer.

İnsan işlerinde bir değişim daha yoldadır. Politikacılar dişlerini gıcırdatıp nefretle haykırsa da, insanın kitaplardan edindiği üstünkörü bilgilerin önyargılarla ezilmesi uygarlığın çöktüğünü gösteriyor; bugün toplumun yönelimi sosyalizme doğrudur. Eski bireycilik bitiyor. Devlet, şimdiye kadar kutsal sayılan özel işlere giderek daha fazla karışır oldu. Ve sosyalizm, daha fazla insana yiyecek sağlayan yeni bir ekonomik ve politik sistem olarak son sözü söyleyecek. Kısacası, sosyalizm daha iyi bir besin sağlama etkinliğidir.

Üstelik, sosyalizm daha kolay ve daha fazla miktarda besin sağlamakla kalmaz, bu besinin daha eşitçe dağılımını da gerçekleştirir. Sosyalizm bir süre için tüm erkek, kadın ve çocuklara istedikleri kadar ve istedikleri sıklıkta yemek verir. Beslenme olanakları geçici olarak son derece öteye çekilmiştir. Sonuç olarak, yaşam seli kabaran bir dalga gibi yükselir. Daha fazla evlilik ger-

çekleşir ve daha çok sayıda çocuk doğar. Bugün milyonlara dayatılan kısırlık, artık söz konusu olmayacaktır. Teneke mahalleler ve işçi banliyölerinde, daimi gıdasızlık ve aşırı kalabalığa bağlı hastalıklardan, doğurganlıkları anlaşılamadan ölen milyonlar da, sosyalizmin besin sağlama yeterliliğini artırarak onlara istedikleri yiyeceği verdiği o gelecekte, artık ölmeyecektir.

Nüfusun, son birkaç yüzyılda olduğu gibi, besin sağlama yeterliliğindeki artışa bağlı olarak büyük bir çoğalma göstermesi kaçınılmazdır. O gelecek günlerde, nüfus adeta akıl almaz bir büyüklüğe erişecektir. Ama dünya yüzündeki toprak ve su sınırlıdır. İnsan, muhteşem başarılarına karşın, gezegenin çapını büyütemez. Eskinin bakir kıtaları kalmayacaktır. İki kutup arasındaki yaşanabilir her yer insanlarla dolacaktır. Besin sağlama konusunda, her konuda olduğu gibi, insanın sınırları vardır. Hayal edilemeyecek bir besin sağlama yeterliliğine ulaşılsa bile, er ya da geç, insan kendini Malthus'un dehşetli yasasıyla yüz yüze bulacaktır. Nüfus besin olanaklarına yetişmekle kalmayıp, olanakları zorlamaya başlayacak, bu zorlama acımasız ve vahşi olacaktır. Gelecekte bir gün insan, herkesi doyuracak kadar yiyecek bulunmadığını acıyla fark edecektir.

O gün geldiğinde ne olacaktır? Eski savaş günleri geri mi gelecektir? Doygun bir nüfusta yaşam hep ucuzdur; bugün Çin ve Hindistan'da olduğu gibi. Yeni insan akışları olacak mıdır; yer arayışıyla, kalabalığın ötesindeki toprakları deşerek. Kılıç yine söyleyecek midir şarkısını:

"İzleyin, izleyin öyleyse,
Kahramanlar, hasatçılarım!

Ekinin boy atıp olgunlaştığı yerde
Savurun oraklarınızı!
Çıplak ve kavruk
Anızında imparatorluğun
Tırpanlayıp dürün
Şişkin balyalarını saltanatın."

İnsan eskiden olduğu gibi kılıç elde, kurban alıp kurban olarak dolansa da, bulacağı rahatlık geçicidir. Tek bir ırk bütün diğerlerini son bireyine kadar öldürse bile, o tek ırk, dünyanın her yerini kendisiyle doldurarak yeniden besin olanaklarını zorlayacaktır. O gün, ölüm ve doğum hadlerinin dengelenmesi gerekecektir. İnsanlar ölmek zorunda kalacak, yahut doğmaları önlenecektir. Şüphesiz yaşam kalitesi yükselmiş olacak, doğurganlık yavaşça düşecektir. Ama bu düşüş çok yavaş olacağından, besin olanaklarının baskısı yine hissedilecektir. Çocuk sayısının denetlenmesi insanların en önemli sorunlarından ve devletin en önemli işlevlerinden biri olacaktır. Artık insanların doğmasına izin verilmeyecektir.

Hastalıklar da zaman zaman bu baskıyı destekleyecektir. Hastalıklar birer parazittir ve dünyada insan akışları gibi, mikroorganizma akışları da vardır -yiyecek için açlığı arar onlar. Mikroorganik dünyayla ilgili az şey biliyoruz, ama bildiklerimiz çok çarpıcıdır. Sayılarını kestiremeyeceğimiz mikroorganizmalar, gerçekten "berbat doğurganlık"a sahiptir. İnsan ne kadar çoğalsa, bütün bireylerinin toplamı, mikroorganizmaların akıl almaz çokluğuna kıyasla bir hiçtir. Şu an sizin ya da benim bedenimizde, dünyadaki insan sayısından daha fazla yaratık dolaşıyor. Bu, bizim göremediğimiz bir dünyadır; sınırlarını tahmin edebiliriz ancak. Güçlü mik-

roskop ve ultra-mikroskoplarımızla, çaplarını yirmi bin kez büyüterek, küçücük hayatların silik izlerini yakalayabiliyoruz.

O dünyayla ilgili az şey biliyoruz; ancak genel bilgilerimiz var. İnsana rahatsızlık veren, öldürücü yeni hastalıkların oradan çıktığını biliyoruz. Bu hastalıkların, eskiden var olan mikroorganizmaların yeni bir yöne akışından mı ibaret olduklarını; yoksa kendiliğinden ortaya çıkmış, tamamen yeni bir tür mü olduklarını bilmiyoruz. İkinci hipotez akla yakındır; zira dünyada hâlâ kendiliğinden üreme oluyorsa, bunun karmaşık organizmalar yerine basit organizmalar biçiminde ortaya çıkmasını daha mümkün görüyoruz.

Bildiğimiz bir başka şey de, kalabalık nüfuslar içinde yeni hastalıkların oluştuğudur. Geçmişte öyle oldu. Bugün de öyle oluyor. Doktor ve bakteriyologlarımız ne kadar zeki olsa da, bu işgalcilerle ne kadar başarıyla mücadele etseler de, mutlaka yeni işgalciler ortaya çıkar -bizi yiyip bitirmek isteyen yeni aç varlıklar. Demek inanmakta haklıyız ki; geleceğin doygun nüfusu içinde, yaşam besin yokluğunun pençesiydeyken, o yeni yok edici mikroorganizmalar ortaya çıkmayı sürdürüp, dünyaya yayılmış insanları kendilerine yer açmaya zorlayacaktır. İnsan onları yenmeyi başarana kadar geniş alanlardaki nüfusu silen, görülmemiş şiddette salgınlar olabilir. Ve şunu biliyoruz: İnsanlar zalim ve dehşetli elemelerden sonra bu görünmez varlıklara karşı bağışıklık kazansa da, her seferinde, insandan önce var olan ve insandan sonra da var olacak bu mikroorganizmaların yenileri ortaya çıkacaktır.

İnsandan sonra? Bir gün insan da artık olmayacak, bu gezegen artık onu tanımayacak mıdır? Bütün insan

akışlarının gittiği nihai nokta bu mudur? Bazı peygamberler dünyanın hiçliğe geçeceği o son günün parlak anlatımlarını sunmuş olsalar da, Tanrı'nın kendisi bu konuda sessizdir. Bilim de radyum tahminleri ve maddenin doğasıyla ilgili analiz çabalarına karşın, insanın gün gelip göçeceğinden başka bir şey söylemez bize. Bildiğimiz, kanunların evrenselliğidir. Elementler bazı değişmez şartlara tepki verir. Bu şartlardan biri ısıdır. İster laboratuvardaki bir deney tüpünde olsun ister doğada, tüm organik kimyasal tepkimeler ancak dar bir ısı aralığında gerçekleşir. Türlerin sonuncusu olan insan da, kısa gününü termometreye bakarak geçiren acınası bir yaratıktır. Geçmişte, var olamayacağı kadar sıcak bir ortam söz konusuydu. Gelecekte ise, var olamayacağı kadar soğuk bir ortam söz konusu olacaktır. Kendisini bu geleceğe göre ayarlayamaz, çünkü evrensel kanunları da, bedenini oluşturan molekülleri de değiştiremez.

Muhtemelen bilimsel aklın ulaştığı en parlak öngörüyü içeren, Herbert Spencer'ın şu satırları üzerinde düşünmek gerekir:

"Hareket ve maddenin miktarı sabit olmak üzere, hareketin yarattığı madde dağılımı, izlediği yönün sınırına geldiğinde, önlenemez nitelikteki hareket bu kez ters yönde bir dağılıma yol açar. Bellidir ki, evrensel olarak birlikte var olan ve kâinattaki en küçük değişime ritim kazandıran çekim ve itim güçleri, bu değişimlerin bütününe de ritim kazandırır, -ölçülemez bir süre boyunca, birbirini çeken güçlerin etkisiyle evrensel yoğunlaşma, ardından birbirini iten güçlerin etkisiyle evrensel dağılma- art arda Evrimleşme ve Çözülme dönemleri yaşanır. BÖYLECE, ŞU ANDA SÜRMEKTE OLANA BENZER, BİRBİRİNİ İZLEYEN EVRİMLERİN GER-

ÇEKLEŞTİĞİ BİR GEÇMİŞ TASARIMI ORTAYA ÇIKAR; YİNE BİRBİRİNİ İZLEYEN BAŞKA EVRİMLERİN SÜREBİLECEĞİ BİR GELECEK -AYNI İLKE, AMA SOMUT OLARAK FARKLI BİR SONUÇ."

İşte bildiğimiz şey budur; birbirini izleyen Evrimleşme ve Çözülme dönemleri. Geçmişte, şimdi yaşadığımıza benzer başka evrimler olmuştur, gelecekte de başkaları olabilir -hepsi bu. Bütün bu evrimlerin ilkesi aynıdır ama somut sonuçları asla birbirine benzemez. İnsan, eskiden olduğu gibi değildir; ileride de şimdiki gibi olmayacaktır. Kavrayışımızın ötesindeki sonsuzluk içinde, Güneş'in "Dünya" dediğimiz uydusunun evrimi, çok küçük bir zaman aralığı işgal etmiştir. Bu zaman aralığı içinde insanın işgal ettiği yer de çok küçüktür. İlk maymun-adamdan, zeki insanların sonuncusuna kadar insan akışının tümü, bir hayalet, bir ışık çakması, yıldızlı gecenin enginliği içinde anlık bir kıpırdanıştan ibarettir.

Termometre düştüğünde, insan ortadan kalkar -bütün şehvet, kavga ve başarıları, ırkların tüm macera ve trajedileri, milyar kere milyar kere milyar insanı hayatından eden kanlı cinayetleriyle. Bilimin son sözü budur; eğer bir gün tahmin edemediğimiz başka bir söz bulunup söylenmezse. Şimdilik bilim, "sabun köpüğü gibi birbiri ardından sönen sistemlerin" yıldızlı uzayından öte bir şey göremiyor. Kısa insan yaşamı, yıldızların kandiller gibi sönüverdiği, koca güneşlerin sonsuzlukta bir lahza parlayıp çekildiği enginlikte ne kıymet taşır?

Biz yaşayanlar için, eski insan akışlarına olandan kötüsü beklenemez; onları unutulmuş uygarlıkların yıkık şehirleri belli ediyor artık -kazılarda bulunan bu yıkık şehirler de başkalarının üstüne kurulmuş; şehir üstüne şehir, ve on dört şehirden sonra ulaştığımız kat-

ınanın altında çobanlar sürülerini gütmüş, onlardan da önce vahşi avcılar av peşinde koşmuş; çok daha önceleri mağara adamları yaban hayvanlarının kemiklerini kırmış ve dünyadan silinip gitmişler. Bunda dehşetli bir taraf yok. Richard Hovey[7] ölümle yüzleşirken biz, "Bak işte! Ben hayatta kaldım!" diyebiliriz. Daha büyük bir insanın karşısında, yere yıkılmaya rıza gösterebiliriz. Yaşamanın bir damlası, var olmanın bir tadımlığı güzeldi; belki en büyük başarımız ölümsüzlüğü hayal etmiş olmaktı, bunu gerçekleştirememiş olsak bile.

7 1900'de ölen Amerikalı şair, çevirmen ve oyun yazarı (ç.n.).

Jack London

Bana Göre Hayatın Anlamı

Derleyen ve İngilizce Aslından Çeviren: Yiğit Yavuz

"Hep bir kitabım vardı ve diğerleri uyurken ben hep okurdum; uyandıkları zaman yine onlardan biri olurdum, çünkü her zaman iyi bir yoldaştım."
En samimi duygularımla...
Jack London

Sadece kırk yıl süren dolu dolu bir hayat... Denizci, işçi, inci avcısı, boksör, serseri, altın arayıcısı, muhabir, sosyalist, militan, gezgin ve müthiş bir yazar... Hangisi daha büyük bir macerayı anlatır; yazı mı, hayat mı?

Jack London, yirmi yıldan kısa süren yazarlık kariyerine elliden fazla eser sığdırmış, edindiği deneyimleri hayal gücünün yaratılarıyla birleştirerek, edebiyat tarihinin en verimli ve etkili yazarlarından biri olmayı başarmıştı...

Bana Göre Hayatın Anlamı, Jack London'ın hayata verdiği anlama açılan bir pencere niteliğinde... Türkçeye ilk kez çevrilen bu metinlerinde, bir yazarın oluşumunu, dünyaya ve hayata bakışını, onu anlamlandırışını hayranlıkla izleyecek, dünyayı artık daha farklı göreceksiniz.

İMGE kitabevi

imge·com·tr
İnternet kitabevi

ISBN 978-975-533-614-5